Гос. книжная палата УзССР

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

ГАЗЕТА 1956 ЙИЛ 4 ЯНВАРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР СОЮЗИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МАДАНИЯТ МИНИСТРЛИГИНИНГ ОРГАНИ

1983 йил 7 ОКТЯБРЬ № 41 (2729) ЖУМА

БИЗ ҲАММАМИЗ ҚАЛБ АМРИ БИЛАН ПАХТАКОРМИЗ. БАС, ШУНДАЙ ЭКАН, ҲАР БИРИМИЗ ТЕРИМЧИЛАР САФИГА УТАЙЛИК. БУРЧ ВА ВИЖДОН ҲЕЧ КИМНИ АСОСИЙ ИШИМИЗДАН — МУЛ ҲОСИЛНИ СУНГГИ МИСҚОЛИГАЧА ТЕРИБ ОЛИШДАН ЧЕТДА ҚОЛИШИГА ЙУЛ ҚУЙМАЙДИ. ИНСОН МЕҲНАТДА, ФАҚАТ МЕҲНАТДА УЛУҒЛАНАДИ, ДЕБ ХАЛҚИМИЗ БЕЖИЗ АЙТМАГАН.

ШУ ҲАЛ ҚИЛУВЧИ КУНЛАРДА ҲЕЧ КИМ «ОҚ ОЛТИН» ТЕРИМИДА ҚАТНАШИШДАН УЗИНИ ЧЕТГА ОЛМАСЛИГИ КЕРАК.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Советн Президиуми, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Мурожаатидан.

КУРАШ РУҲИ СЎНМАЙДИ

БУГУН инсон ақли-идроки, матонати, ғайрат-шижоати учун энг қаттиқ ва энг зарур синов пайти етди. Ортиқ пайсалга солиб бўлмайди. Тинчлик иши учун, унинг тўкис-тугал тантанаси учун ер юзидаги барча халқлар ва барча инсонлар баравар жонкуярлик билан курашсаларгина инсоният ўз порлоқ келажагини асраб қолади. Бугун ҳеч кимга сир эмас: жаҳондаги барча одамларнинг ирқлари, миллатлари, яшайдиган тузумлари, урфу одатларидан қатъий назар, —жонлари туташ. Лекин ҳар қандай урушнинг қабоҳатгина эмас, эндиликда буткул ҳалокат эканлигини англамайдиган кишилар ҳали ҳам кўп дунёда. Уларнинг разилликлари ва мунофиқликлари, иккиюзламаликлари чегарасиз. Рейганлар «жаҳон тақдири ҳақда қайғуриб» ўзга тинч мамлакат устига жосуслик самолётларини юбормоқдалар. Рейганларнинг таъсирида бўлса керакким, яқинда Нагасаки устига атом ваҳшатини ташлаган учувчидан, сиз ҳозирги шароитда қандай қилган бўлар эдингиз деб сўраганларида, у: мен яна худди ўша пайтдагидай ҳукмни ижро этган бўлардим, деб жавоб берди. Кейинги замонларда бундай одамлар ҳали замин даргоҳида оз эмаслиги тобора равшан бўла бормоқда. Уларга қарши қаттиқ туриш ҳаётий зарурат эканлиги эндиликда барча холис ниятли кишиларга ойдин. Ўртоқ Ю. В. Андроповнинг теран реалистик Баёноти тинчликсевар эллар ва кишиларни қаттиқ тўлқинлантирди. Унга жавобан дунёнинг барча катта-кичик мамлакатларида, сон-саноқсиз шаҳарлар ва шукуҳли пойтахтларда меҳнат аҳлининг қудратли чиқишлари кўтарилмоқда. Москвада ва Брюсселда, Парижда ва Тунисда, Луандада ва Венада улуғ манифестациялар ўтмоқда. Мана шу соф виждонли кишиларнинг овозларига Осиё ва Африка мамлакатлари адибларининг оташин Мурожаати уланиб кетди. Адиблар инсоният олдида ўз асарлари билан Тинчлик ишига жону дилдан хизмат қилгали ваъда бердилар. Уларнинг ваъдалари доимо ишлари билан бир эканлиги халқларга яхши маълум. Тошкентда бўлиб ўтган анжуман ҳар бир инсон бошқа инсонлар ва умуман, дунё тақдирига жавобгар, дунё тақдирига масъул эканлигини яна бир карра жуда теран тарзда намойиш этди. Ўзбек пахтакори танзанийлик шоир қалбини чуқуррoқ англаб етганидек, Эфиопия ва Сенегал адиби совет кишисининг интилиш, орзу-истаклари ўзига қанчалар ҳамоҳанг эканлигини билди. Уларнинг қалблари бир неча кун Совет Ўзбекистонининг қалби билан ҳамоҳанг тепди. Бу асло унутилмасдир. Бундай дўстлик анжуманларининг улуғвор самараларидан бири ҳам шунда. Анжуман жаҳон қалқиб турган бир шароитда адиблар бир дам бўлсин тинч туролмайдилар, улар олдингилардан кўра бир неча баробар ортиқроқ даражада фаол бўлишлари зарурлигини кўрсатди. Ёзувчи ҳар бир халқнинг илғор вакили. Ундаги тафаккур фаоллиги юз минглаб, миллионлаб одамларга энергия беришга, ғайратига-ғайрат қўшишга, уларни сафарбар этишга қодир. Фаолликни катта ва мубҳам миқёсларда англаш тўғри эмас. Ўзбек деҳқони етиштираётган пахтани олинг. Бу пахтасиз кўп мамлакатларнинг ишчилари ҳам дилдираб қолишлари мумкин. Пахта етиштириш эса осон эмаслигини кўпчилик билади. Шу оғир, машаққатли, олижаноб меҳнат умумжаҳон миқёсидаги воқеалар ва жараёнлар баробарида қаралиши керак. Бу оддий меҳнат эмас. Бу интернационал бурч ва ҳамкорликнинг амалда намоён бўлиши. Ўзбек деҳқонининг жаҳон тараққиётига қўшаётган улуши. Унинг қийинчиликлар билан тўлиқ, лекин умидбахш қаҳрамонлик поэмаси эканлигини ёрқин ва таъсирчан асарларда намоён қилмоқлик адибларимиздан қанчалар ғайрат, куч-қувват сарфлашни тақозо қилади. Бу ўзбек халқи ҳаётининг асосий қирраларидан бири. Яна бошқа қанчадан қанча улуғ қирралар бор ўз бадиий инкишофини кутиб ётган!

Ҳеч қачон кўз юмиб бўлмайди: бизда меҳнат ва меҳнат кишисини улғловчи, унинг ички дунёсига назар солувчи, янги тарихий ва ижтимоий қимматга эга бўлган совет кишиси образларини гавдалантириб берувчи қимматли намуналар яратилган. Лекин катта адабиёт яратилган нарсалар билангина қаноатланиб ўтиролмайди. Уни ҳар зумда ҳали яратилмаган, лекин яратилиши зарур бўлган асарлар шукуҳи безовта қилиб туриши зарур.

Бу гапни айтиш қанчалар аччиқ бўлиб туюлмасин, бугунги кунда чиқиб турган кўпгина асарларда таъсирчанлик етишмайди. Таъсирчанликка эришмоқ учун проза санъати сув билан ҳаводай керак. Пахтакор ҳаёти, қишлоқ хўжалик экинлари ва айниқса, ғўза зараркунандаларини зарарсизлантиришнинг ҳар томонлама прогрессив йўлларини ахтариш, бу борада дуч келинаётган жиддий муаммоларни ҳал этиш, қишлоқ маданиятини, қишлоқ кишилари савиясини кўтариш каби долзарб замонавий масала ва мавзулар кўтарилган тузуккина асарлар ёзилмоқда. Улар қизиқиш уйғотмоқда. Улардан бугунги кунларнинг нафаси келиб туради. Анча-мунча масалалар жасорат билан қўйилади. Кўз ўнгимизда рўй бераётган воқеаларга эътибор билан қарашга ундайди. Шундай қимматли томонлари бўлгани ҳолда улардан кўпчилик китобхонларнинг кўнгли тўлмаётир. Китобхонлар фикрларини жамлаб айтиладиган бўлса, қониқмасликнинг туб сабаблари асарларимизда ижтимоий салмоқнинг етишмаслиги билан изоҳланади. Шу кунларда «Шарқ юлдузи», «Ёшлик» ва бошқа журналларимизда чиқиб, ўқилиб турган баъзи асарларда «маълумотбозлик» касали пайдо бўлди. Уларда илмий кашфиётлар, инсон фаолиятининг турли соҳаларига оид махсус маълумотлар қалаштириб ташланмоқда. Бундай ҳоллар бадиий зарурат туйғусини йўқотиб қўйиш натижасида содир бўлмоқда.

Янгигина чиққан китобларнинг бирида ҳали уйланмаган бўйдоқ қаҳрамоннинг кўчадан тасодифан чақалоқ топиб олиши узундан узоқ тасвирланади. Бошқа бир ҳикояда эса ҳали ўн гулидан бир гули очилмаган қиз—бола асраб катта қилиш пайига тушади. Учинчи асарда эта катта лавозимда ишлайдиган савлатли, вазмин, оқил эр анча йиллардан бери иноқ, вафоли яшаб келаётган гўзал хотинини синаб кўриш учун унга ошиқ ролига кириб уйдирма хат ёзади. Учрашувга таклиф этади. Ана энди шўрлик вафодор ва оқила хотиннинг учрашувга чиқайми, чиқмайми деган изтиробларини кўринг. Кишининг эти жимирлашиб кетади туппа-тузук, лекин ҳаётдан зерикиб қолган бундай қаҳрамонлар ва бундай темаларнинг равиш-рафторларидан.

Баъзи бугунда чиқиб турган асарларда онлавий маш-машалар, суварак босаётган ошхоналар, семириб кетаётган (азбаройи ҳаракатсизликдан) аёллар мириқиб тасвирланмоқда. Бениҳоя мужмал, ноқобил қаҳрамонлар ҳаёт ва ижтимоий тараққиётнинг катта ракурсидан ажратилган ҳолда гавдалантирилмоқда.

Китобхон эса асло қониқмайди бундай ғавғолардан. Ишонмайди уларга. Сабаби яна ўша ижтимоий муаммолар кўтариш ва маҳорат масаласига эътиборсизлик, яна ўша бадиий зарурат туйғусининг йўқлиги. Энг оддий одам ҳам энг мураккаб оламнинг жонли ва гўзал модели. Шунинг учун энг оддий одамнинг ҳаёт қирраларини тасвирлаганда бу тасвирни энг юксак мезонлар даражасига кўтармоқлик учун қайғурмоқ керак. Инсоннинг дунё олдидаги масъулияти шуни талаб этади. Осиё ва Африка ёзувчиларининг обрўли анжуманида ўртага қўйилган жаҳон тақдири ва тараққиёти билан боғлиқ жиддий масалалар шуни талаб этади.

Совет давлатининг тинчлик сиёсати бахтиёрлигимизнинг мустаҳкам таянчидир. Юзида оналик меҳри балқиб турган бу аёл Бўка район партия «XIX съезди» колхозида истиқомат қилади.

Суратда: Қаҳрамон она Б. Душабоева ва унинг турмуш ўртоғи, Ленин ордени соҳиби А. Душабоев болалари ва набиралари даврасида.

Л. ҲУСЕЙНОВ фотоси

7 ОКТЯБРЬ—СССР КОНСТИТУЦИЯСИ КУНИ

ТИНЧЛИК ВА ТАРАҚҚИЁТ УЧУН

Яқиндагина Тошкентда Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчилари уюшмасининг VII конференцияси ўз ишини муваффақият билан тамомлади. Уюшманинг 25 йиллигига бағишланган бу анжуман унинг иштирокчиларида ҳам, республикамиз адабиёт мухлисларида ҳам катта таассурот қолдирди. 3 октябрь куни Москвада бўлиб ўтган совет ва чет эл журналистлари учун матбуот конференцияси ана шу анжуман якунларига бағишланди. Матбуот конференциясида икки қитъа адиблари ҳаракатининг раҳбарлари, СССР Ёзувчилар союзининг вакиллари қатнашдилар.

Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчилари уюшмасининг Бош секретари Алекс Ла Гума матбуот конференциясида сўзга чиқиб, Тошкент конференцияси ғоят муваффақиятли ўтганлигини таъкидлади. Алекс Ла Гума, конференцияда сўзга чиққан бошқа нотиқлар уюшманинг чорак асрлик юбилейига бағишланган Тошкент анжумани ўз савияси жиҳатидан, иштирок этган делегатлар ва мамлакатларнинг сони жиҳатидан ҳар қачонгидан кўра нуфузли ҳамда салмоқли бўлганлигини мамнуният билан қайд қилдилар. Икки қитъа мамлакатлари ёзувчиларининг бу анжумани тинчлик, халқлар ўртасидаги ҳамжиҳатлик учун, термоядро ҳалокатининг олдини олиш учун курашда илғор сўз санъаткорларининг бирлиги ва жипслигини яна бир карра намойиш этди.

Конференция қатнашчилари КПСС ва Совет давлатининг тинчликсевар ташқи сиёсатига юксак баҳо берганликларини, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ю. В. Андроповнинг Баёнотини тўла маъқуллаб, қўллаб - қувватлаганликларини таъкидлаб ўтдилар. Зотан, бу муҳим тарихий сиёсий ҳужжат Совет Иттифоқи ер юзида тинчликни мустаҳкамлашда астойдил интилаётганлигини ёрқин кўрсатиб турибди.

4 октябрь куни Союзлар уйининг Колонна залида Осиё ва Африка ёзувчилари уюшмаси VII конференциясининг қатнашчилари иштирокида интернационал шеърият кечаси бўлди. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. Софронов шеърият мухлисларига меҳмонларни таништирди.

Кеча сўнгида Москва ва Ўрта Осиё республикаларининг санъат усталари ижросида меҳмонлар учун концерт намойиш қилинди.

БАХТИМ СИЗ БИЛАН, ОДАМЛАР!

Буолма ЖЎРАЕВА,
Социалистик Меҳнат Қаҳрамони

Асосий қонунимизнинг ҳар бир моддаси, ҳар бир сатри биз учун муқаддас. Партиямизнинг бирдан-бир мақсади ҳам халқ фаровонлигини ўйлаш ва бутун дунёда тинчлик тантанаси учун курашдан иборатдир. Фаровонлик, тинчлик сўзлари луғатимизга осонлик билан кирмаганини яхши биламиз. Айниқса, бу сўзлар, кўпчилик қатори менинг ҳам ҳаётимда ўчмас из қолдирган. Эсласам, уруш туфайли етим қолганим, болалар уйи, ўн олти ёшимда комбинатда иш бошлаганим, бир сўз билан айтганда, бутун тақдиримдан ҳаяжонга тушаман.

Мен ўзимни меҳнат туфайли бахт-иқболга эришганлардан бири деб ҳисоблайман,

Инсон ўз бахт- саодатини меҳнат билан топишига шубҳам йўқ. Лекин, дунёда навқирон ёшида иш излаб тиламчига айланган юз минглаб, миллионлаб одамларни ҳам биламиз. Социалистик жамиятда эса инсон қадри нақадар баландлиги, унинг меҳнати ва иқтидори Асосий қонунимизда аниқ ва қатъий гарантияланган.

Совет халқи СССР Конституцияси кунини ҳар йили катта тантана билан байрам қилади. Бу йил улуғ байрам кўпмиллатли мамлакатимиз халқларининг ҳамда жаҳон тинчликсевар халқларининг тинчликка жиддий хавф солаётган Америка Қўшма Штатларининг сиёсатига қарши митинглар ўтказаётган шароитда нишонланмоқда. Милитаристларнинг Совет Иттифоқига қутуриб қилаётган хуружларини биз социализмга қарши хуруж деб биламиз ва унга меҳнатда муваффақиятларга эришиш билан қарши турамиз. Коллективимизда бўлиб ўтган митингда ҳам бу сўзлар яна бир карра тилга олинди.

Дунёдаги барча ишчилар қатори мен ҳам КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ю. В. Андроповнинг Баёнотини маъқуллайман. «Биз инсониятнинг ҳалокатга маҳкум эмаслигига асосланиб иш тутамиз. Қуролланиш пойгасига чек қўйилиши лозим ва мумкин». Баёнотдаги ушбу сўзлар совет кишиларининг ижтимоий- иқтисодий, сиёсий ҳуқуқларга эга эканлигини яққол ифодалайди. Мен қайта-қайта меҳнат сўзига мурожаат этгим келади. Бунинг боиси бор, албатта. Бутун тақдиримиз —бахтимиз қадримиз, ватанимизнинг мусаффо осмонини шу сўзларда теран англайман. Чунки ўзим меҳнат кишисиман. Мамлакатимизнинг тинчлиги ва бутун дунёнинг тинчлиги ана шу ишчи қўллари билан мустаҳкам. Умуман, мамлакатимизда ҳамма-миллат ва элатлар, турли касб эгалари эъзозда, бу буюк эъзоз учун халқимга, шонли Коммунистик партияга минг бор таъзим қилгим келади. Бугун биз шуни ишонч билан айта оламизки, тинчлик байроғи ишончли қўлларда!

ПАХТАЗОР—ЖАСОРАТ МАЙДОНИ

Жонажон Ўзбекистонимизда пахта йиғим-терими авж палласига кирди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва республика Министрлар Советининг Мурожаатида таъкидланганидек, бугун «ҳаммамиз қалб амри билан пахтакормиз».

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси бугундан эътиборан Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи область бўлимларининг масъул котибларига, областлардаги ёзувчиларга сўз бериб боради. Улар газетхонларимизни мазкур область пахтазорларида амалга оширилаётган ишлар билан таништирадилар.

Бугун— сўз Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи Бухоро область бўлимининг масъул секретари Тошпўлат АҲМЕДОВга.

2-БЕТ

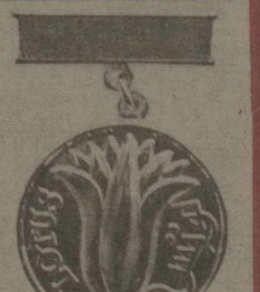

ЎЗБЕК АДИБИГА ХАЛҚАРО «НИЛУФАР» МУКОФОТИ БЕРИЛДИ

Куни кечагина зўр ҳамжиҳатлик ва бирдамлик вазиятида ўтган, бундан йигирма беш йил илгари туғилган, Тошкент руҳининг ҳаётбахшлиги ва тарихийлигини яна бир карра тасдиқлаган Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг VII конференциясида Уюшма бир қанча муҳим ташкилий масалаларни кўриб чиқди.

Уюшма жюрисининг қарорига биноан 1982 —1983 йил учун халқаро «Нилуфар» адабий мукофотлари бир қанча машҳур Шарқ адиблари қаторида атоқли совет ёзувчиси ва жамоат арбоби Сарвар Азимовга берилди.

Сарвар Азимовнинг давримизнинг йирик ижтимоий-ҳаётий масалаларини кўтарган хассос драматик асарлари, шоирона ҳис-ҳаяжонга бой насри, мазмундор публицистикаси Иттифоқдагина эмас, маъруф Шарққа ҳам яхши таниш.

Сарвар Азимов Осиё ва Африка адабий ҳаракатчилигининг равнақи ва мустаҳкамланишига, Совет Иттифоқи халқлари билан хорижий Шарқ, Африка халқлари ўртасида ўзаро яқин дўстона муносабатлар ўрнатилишида жуда кўп йиллардан бери жонбозлик қилиб келади. У ҳақли равишда «Тошкент руҳи»нинг ижодкорларидан бири сифатида ҳурмат, эътибор қозонгандир.

Муҳтарам адибимизни халқаро «Нилуфар» мукофоти билан чин дилдан муборакбод этамиз!

МУЗИКАШУНОСЛАР АНЖУМАНИ

8—12 октябрь кунлари қадимий Самарқандда музикашуносларнинг II Халқаро симпозиуми бўлиб ўтади. Шу муносабат билан СССР Композиторлар союзи правлениесининг секретари, Совет делегацияси раҳбари Юрий Всеволодович КЕЛДИШ мухбиримизга қуйидагиларни сўзлаб берди:

—Анъанага айланган музикашуносларнинг халқаро анжумани эртага Самарқанд шаҳрида ўз ишини бошлайди. Бу анжуманга жаҳоннинг турли мамлакатларидан келган ижодий коллективлар иштирок этади. Симпозиум «Яқин ва Ўрта Шарқ халқларининг анъанавий музикаси ва замонавийлик» мавзуида ўтади. Уни ЮНЕСКО қошидаги Халқаро музика Кенгаши ва СССР Миллий музика комитети ташкил этган бўлиб, асосан мақом, рага ва вокал-чолғу жанрларларнинг муаммоларига бағишланган.

Анжуман ишида Шарқнинг таниқли созандалари ва хонандалари билан бирга, Америка Қўшма Штатлари, Канада ҳамда Европа мамлакатларидан келган етук музикашунос олимлар ҳам иштирок этадилар. Концерт программалари асосан Ўрта асрнинг ажойиб архитектура ёдгорликларидан бири — Шердор мадрасасида бўлади.

Айни пайтда симпозиум қатнашчилари самарқандлик пахтакорлар, ишчилар ва студентлар ҳузурида бўлиб, улар билан учрашувлар ўтказдилар. Шаҳарнинг қадимги маданий ёдгорликлари, бугунги истиқболи билан яқиндан танишадилар.

Бошқа Халқаро анжуманлар сингари бу симпозиум ҳам бир-биримизнинг санъатимиз билан чуқурроқ танишишга, халқларимиз ва мамлакатларимиз ўртасидаги дўстлик алоқаларини мустаҳкамлашга хизмат қилади

6-БЕТ

Самарқанд симпозиуми. 1978 йил

С. МАҲКАМОВ фотоси

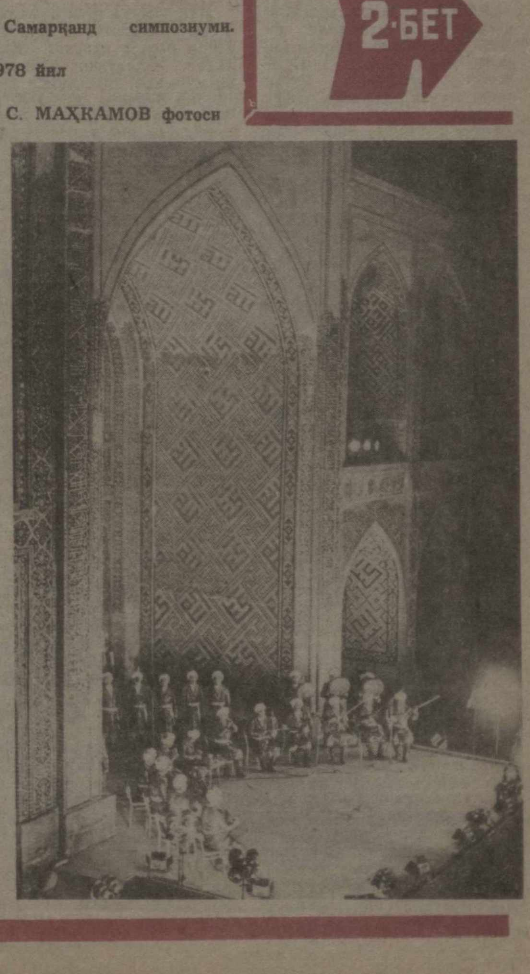

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони

«Фан ва турмуш» журналини Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлаш тўғрисида

Республика меҳнаткашларининг илмий ва маданий савиясини оширишга катта ҳисса қўшганлиги учун ва ташкил этилган кунига эллик йил тўлиши муносабати билан **«Фан ва турмуш» журнали Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи** билан мукофотлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси И. УСМОНХЎЖАЕВ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Г. ҲАЙДАРОВА

Тошкент шаҳри, 1983 йил 3 октябрь.

Тошпўлат АҲМЕДОВ

МУРОЖААТ ДАЪВАТ ЭТАДИ

Республикамизнинг «оқ олтин» хирмони икки миллион тоннадан ошди. Бу улкан хирмонда республикамизнинг барча пахтакорлари сингари бухоролик деҳқонларнинг ҳам муносиб улушлари бор. Улар мавсум бошидан буён биринчиликни қўлдан бермай келмоқдалар.

Область пахтакорлари бу йил ҳам йиғим-теримга анча эрта киришдилар. Чунки вегетация даврида ҳосилни мумкин қадар эртаги қилиб етиштиришга алоҳида эътибор берилган эди. Чигит экишдан тортиб, ғўза чеканкасигача бўлган барча тадбирларни ўз вақтида сифатли ўтказиш, пахтакорлар, хўжалик раҳбарларининг диққат-эътиборида бўлди.

Камида «600 минг тонна «оқ олтин» етиштирамиз!». Бу даъват бугун ҳар бир бухороликнинг шиори. Бухоро область партия комитети, область Совети ижроия комитети меҳнаткашларнинг активлиги ва сафарбарлигини оширишнинг барча чора-тадбирларини амалга оширмоқда.

Ҳозиргача пахта тайёрлаш плани 60 процентга яқинлашди. Теримда бу йил ҳам Ғиждувон райони пешқадамлик қилмоқда. Шофиркон, Олот, Бухоро, Ромитан районлари ҳам илғорликни қўлдан бермаяптилар. Районларда кунлик суръат тобора ошмоқда. Ромитанликлар Тошкент технологиясини жорий этиб, машиналар қудратини намойиш қилдилар. Ҳозир бу ерда 200 дан ортиқ пахта териш машинаси юксак унум билан ишлаяпти. Шу райондаги «Октябрь 50 йиллиги», Ибн Сино номидаги совхозларнинг бу борадиги иш тажрибалари диққатга сазовор. Қоракўл райондаги «Ўзбекистон» колхозининг Усмон Эшонқулов, Ғиждувон район Садриддин Айний номидаги колхознинг Раҳмат Қобилов, Шофиркон район Ильич номидаги колхознинг Сами Бозоров, Когон районидаги «Целинник» совхозининг Самад Раҳматов ўртоқлар раҳбарлик қиладиган бригадалари биринчилар қатори зафар маррасини эгаллаган эдилар. Бу бригадаларда ҳозир ҳам суръат сусайган эмас.

Бухоро сўнгги йилларда катта тараққиёт йўлидан бормоқда. Аму—Бухоро каналининг ишга тушиши бепоён чўлларни пахтазорларга айлантириш имконини берди. Бу ўз навбатида ингичка толали пахта ишлаб чиқаришни ҳам кўпайтиришда қўл келмоқда.

«Пахтазор жипсликка, куч-ғайратларни бирлаштиришга, темир интизомли бўлишга даъват этмоқда. Юрий Владимирович Андроповнинг социалистик меҳнат интизомини ва тартибни мустаҳкамлаш ҳақидаги, бунинг пировард натижага жуда катта таъсир ўтказиши тўғрисидаги кўрсатмаси республика пахтазорида алоҳида салмоқ ва чуқур маъно касб этади. Интизом, тартиб, уюшқоқлик, юксак унумдорлик бутун пахта конвейеримизда ўзгармас қоида бўлиб қолиши керак», дейилади Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва республика Министрлар Советининг Мурожаатида. Бу ҳақиқатан ҳам даъваткор ва ибратли гап.

Бухоролик ижодкорлар ҳам бу умумхалқ хашаридан четда қолмайдилар. Шу кеча-кундузда дала шийпонлари, пахта хирмонларида хизмат кўрсатаётган агитбригадалар составида санъаткорлар, тарғиботчилар билан бирга кўплаб шоир ва ёзувчиларимизни ҳам учратиш мумкин. Улар ўзларининг даъваткор сўзлари билан улкан хирмонни бунёд этишда муносиб ҳисса қўшмоқдалар.

Ҳеч шубҳа йўқки, бухоролик пахтакорлар зафар маррасига биринчилар қаторида етиб келадилар ва Ватан, халқ олдидаги интернационал бурчларини шараф билан бажарадилар.

ПАХТАКОРЛАР САФИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва республика Министрлар Советининг Мурожаати ўз вақтида қабул қилинган сермазмун ва даъваткор ҳужжатдир.

«Бизнинг республикамиздаги колхозчи ва ишчи, инженер ва ўқитувчи, ёзувчи ва олим, хизматчи ва студент, мактаб ўқувчиси ва уй бекаси — ҳамма пахтакордир. Республикамизда Ўроқ ва Болғанинг мустаҳкам иттифоқи солномасига кўпдан—кўп ёрқин саҳифалар ёзилган. Бугун ҳам пахтазор — деҳқонларнинг содиқ ва ишончли дўстларига, асосий касбидан қатъи назар, ҳақиқий пахтакор бўлган сизларга мунтазир», дейилади бу ҳужжатда. Бу гапда жон бор. Пахта шараф-шонимиз, экономикамиз негизи эканлигини айтиб ўтиришнинг ўзи ортиқча.

Областимизда аксарият студентлар, ўқувчилар, ишчилар вакилларининг этак боғлаб далага чиққанларига бир неча кун бўлди.

Районлар ёки область марказидаги пахта штабларида бўлган киши корхоналар, олий ўқув юртлари ва мактаб коллективлари кунлик суръатни тобора ошираётганликларига гувоҳ бўлади.

Китобсеварлар жамияти область бўлимининг коллективи ҳам бу умумхалқ ҳашаридан четда қолган эмас. Коллективимиздан йигирмадан ортиқ киши пахта йиғим-теримида иштирок этяпти.

Бундан ташқари Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи Самарқанд область бўлими, область филармонияси, «Билим» жамияти билан ҳамкорликда ташкил этилган агитбригадаларда ҳам иштирок этиб, пахтакорларга маданий-маиший хизмат кўрсатмоқдамиз.

Республикамизнинг олти миллион тонналик хирмони бунёд бўлмагунча коллективимиз, қолаверса, бутун китобсеварларимиз пахтакорлар сафида бўлишлари турган гап.

Т. ШИРИНБОЕВ,
Ўзбекистон ССР Китобсеварлар жамияти Самарқанд область бўлимининг масъул секретари

Бухоро район «Ленин йўли» колхози пахтачиликда пешқадам хўжаликлардан. Колхознинг 6-бригадаси азаматлари 80 гектар ердан 50 центнердан ҳосил кўтаришга аҳд қилишган.

Суратда: бригаданинг илғор теримчилари (чапдан ўнгга) Манзура Шарипова ва Мавлуда Султонова.

Л. ҲУСАЙНОВ фотоси

ОИЛАВИЙ БРИГАДА: ЮТУҚ ВА МУАММОЛАР

УРГУТЛИК ОИЛАВИЙ БРИГАДА БОШЛИҒИ, ЕТМИШ ТЎРТ ЁШЛИ ҲАМРО ОТА ОЧИЛОВ ҲИКОЯ ҚИЛАДИ

Самарқанд билан Қашқадарё области чегарасида Тахтиқорача деган довон бор. Айтишларича, амир Темур бир замонлар ана шу довон устида Қорачабегим деган аёлга атаб тахт барпо этган экан. Бу ном шу шундан қолган дейишади. Бизнинг Ургут районига қарашли Калинин номидаги колхозимиз ҳам ана шу ердан бошланади.

Колхозимиз территориясида табиатнинг диққатга сазовор жойлари — баланд чўққилар, тезоқар дарёлар, сарҳадсиз сайхонликлар анчагина. Ҳар йили тамакичилик, чорвачилик, ғаллачилик сингари тармоқлардан 7—8 миллион сўм даромад қиламиз.

Маълумки, бизнинг Ургут районимиз асосан тамакичилик бўйича ихтисослашган. Халқ хўжалигида бу экиннинг ўзига яраша ўрни бор. Бу ўсимликдан фақат сигарет тайёрланади, деб ўйлаш бир ёқламалик бўлур эди. Ҳозирги пайтда бу хомашёдан химия, фармацевтика соҳаларида ҳам кенг фойдаланилаётганлиги сир эмас. Мамлакатимиздаги ўнлаб йирик заводлар бизнинг хомашё билан ишлайди. Деярли барча экин майдонларимиз тоғ олди ёки тоғли зоналарда жойлашган. Умумий майдонимиз 16 минг гектардан кўпроқ бўлишига қарамай, унинг кўп қисмидан фойдаланиш қийин.

Ўтган йиллар давомида тақдир тақозоси билан қишлоқ хўжалигининг турли тармоқларида ишлашга тўғри келди. Бундан йигирма йилча муқаддам эса менда оилавий маккажўхоричилик звеноси тузиш орзуси туғилди. У вақтларда оилавий звено ёки оилавий бригада деган гаплар умуман йўқ эди. Айрим ўртоқлар буни тўғридан-тўғри ўтмишга, яъни якка хўжаликка қайтиш, деб тушундилар, коллектив хўжалик талабига зид деб билдилар. Аммо ўша пайтларда район партия комитетининг биринчи секретари бўлиб ишлаётган Баҳромқул ака Бўронов мени қўллаб-қувватлади. Зудлик билан ер ажратиш ва бошқа заруратлар билан таъминлаш ҳақида кўрсатма берди.

У пайтларда маккажўхорига эътибор ҳозиргидагидай эмасди, маккажўхори иккинчи даражали экин ҳисобланарди. Экин майдонлари нисбатан жуда оз бўлган колхозимиз маккажўхори учун тайёр ерларни ажратолмасди. Шунинг учун мен дарё соҳилидаги анчайин ташландиқ ва чала ўзлаштирилган ерларни беришларини сўрадим. Ниҳоят, колхоз Қоратепа дарёси соҳилларидан нақ олти гектар шартли суғориладиган ер ажратиб берди. Оиламни алоҳида звено қилиб расмийлаштиришди. Эртасиёқ ўғилларим Неъматулла, Раҳматулла, қизларим, келинларим, набираларим билан иш бошлаб юбордик. Бир неча ҳафтагача даладан тош теришга тўғри келди. Трактор ерни ҳайдаса, бульдозер бирор жойни озгина текисласа ҳам, албатта, ердан кўплаб тош чиқар ва биз уларни бирорта қолдирмай териб олардик.

Маълумки, ҳозир кўпгина жойларда нарядсиз системага ўтиляпти, ҳамма жойда унинг афзалликлари мақталяпти. Ҳақиқатан, ана шу усулда ҳикмат кўп. Чунки бундай пайтда иш ҳақи бир кунда бажарилган ишга қараб эмас, балки кузда олинган ҳосилга қараб тўланади. Нарядсиз системага ўтилганда иш миқдори ва сифатини назорат қилишга ҳожат қолмайди. Деҳқон мўл, сифатли ҳосил етиштириш ва уни мумкин қадар эртароқ давлатга сотиш учун курашади.

Бизнинг оилавий звеномиз бу тадбирни ўша пайтлар, яъни бундан йигирма йиллар муқаддам бошлаганди. Хўжалигимизнинг собиқ раҳбарларига оила пудратини тушунтириш учун анча овора бўлганман. Ниҳоят, улар мен билан шартнома тузишга рози бўлишди.

Биринчи йили уруғни ўз вақтида экиб олдик. Аммо ер тошлоқ бўлгани учун уруғ анча чала чиқди. Кейин қўл билан битталаб уруғ қадаб чиқишга тўғри келди. Бошқа бригададагилар қуёш ботар-ботмас ишдан қайтишар, биз бўлсак қоронғи тушгунча меҳнат қилардик. Иш эса жуда кўп эди. Тош териш, бегона ўтларни чопиш, чаласига экиш сингари юмушларнинг охири кўринмасди. Куну тун даштдаги таниш чўпонларнинг қўтон, қўраларидан нури ташиб ерга солардим. Меҳнатимиз натижаси кўзга ташланган сари қалбимиз қувончга тўларди.

Албатта, деҳқончиликда ҳамма нарсани меҳнат ҳал қилади. Меҳнат қилса, ер ҳам саховатини аямайди. Баъзан келинларим ишнинг кўплигидан шикоят қилиб қолишарди. Шунда мен оиламиз шарафи учун курашишимиз зарурлигини, ҳозир ҳамма бизга кўз тикиб турганини айтиб, ўзим улардан уч-тўрт ҳисса кўпроқ ишлардим.

Биз ўша йили ҳар гектар ердан пландаги 4 центнер ўрнига 24 центнердан ҳосил олдиқ. У вақтларда бу яхши кўрсаткич ҳисобланарди. Биз шартнома бўйича пландан ошиқча ҳосил учун икки баравар кўп ҳақ олишимиз керак эди. Ҳисоблаб кўришса, бу олтмиш тўрт минг сўм бўлар экан.

Кузда даламизга райкомнинг биринчи котиби келди ва оилавий звенони оилавий бригадага айлантиришни таклиф қилди. Бизга тағин қўшимча ер ажратишди, техникадан қарашадиган бўлишди.

Худди ўша йиллар матбуотда Тошкент областидаги «Политотдел» колхозининг машҳур маккажўхорикори Любовь Ли ва унинг бригадаси ҳақида кўп ёзадиган бўлишди. Шунинг учун ҳам ана шу бригадада бўлиш, ундаги илғор тажрибаларни ўрганиш иштиёқи менга тинчлик бермай қўйди. Колхоз правлениеси ҳам менинг бу борадаги илтимосимни қондирди. Мен бу ерда бир ҳафта давомида бўлиб, кўплаб саволларимга жавоб топдим. «Политотдел»даги маккажўхоризорлар орасида атайин излаб ҳам бирорта бегона ўтни тополмайсиз, сийрак бўлиб қолган майдонлар, сув кўллаган бурчаклар умуман бўлмайди. Бу ерда ҳар бир киши бугун нима иш қилиши зарурлигини ва ана шу юмушни бажаришдан келадиган меҳнат ҳақини билади. Одамлар астойдил ишлайди. Тракторчи моторнинг устини чанг олгани қўймайди, у ишлов бергандан кейин бригадир чуқурлик ва кенгликни линейка билан ўлчаб олади.

Деҳқончилик ғалати касб. Баъзан кишининг ўзига боғлиқ бўлмаган факторлар ҳам бўлади. Масалан, «Политотдел» техника билан тўла таъминланган, экономикаси бақувват хўжалик. Колхоз раҳбарлари эса маккажўхорчиликнинг моҳиятини тушуниб олган кишилар. Колхозимизнинг ўша пайтдаги раҳбарлари ҳақида ундай дейиш қийин эди, хўжалик ҳатто ўзига тегишли ўғит ёки техникани ҳам ололмасди.

Шундай қилиб, «Политотдел»дан катта таассуротлар билан қайтдим. Энди механизацияга кўпроқ таянадиган бўлдик. Икки йилдан кейин эса биз ҳосилдорлик бўйича Любовь Ли бригадасидан ўзиб кетдик. Бу менинг, болаларимнинг дилига ишонч, қувват бахш этди.

Маълумки, маккажўхори дони апрель ойининг ўрталарида экилиб, ҳосил узоғи билан сентябрь ойида йиғиштириб олинади. Лекин мўл ҳосил олиш учун бутун йил давомида тер тўкишга тўғри келади. Масалан, ўғит жамғариш учун энг яхши фурсат—қиш. Бизнинг фермалардан чиқадиган ўғит камлик қилгани учун кўпинча бошқа хўжаликлар, фермалар билан шартномалар тузиб маҳаллий ўғит ташиймиз. Чорвадорларга озгина бўлса ҳам чорва озуқасидан қарашиб юборсангиз, улар ҳам сизга қарашади.

Ҳозир олимларимиз, кузги шудгор қанчалик чуқур ўтказилса, унинг самарадорлиги шунчалик устун бўлади, дейишяпти. Айрим ҳолларда 40—50 сантиметр чуқурликда ер ағдаришни тавсия этишяпти. Менингча, бу масалада ҳар бир колхоз-совхоз ўзининг ер шароити, техника воситалари ва бошқа факторлардан келиб чиққан ҳолда иш тутиши зарур. Масалан, бизнинг шароитимизда 30—35 сантиметрдан чуқур ҳайдаш наф бермайди. Чунки плуг ерга қанчалик чуқур ботса, шунчалик кўп тош юзага чиқади, техника воситалари кўпроқ ишдан чиқади.

Ҳозир маккажўхорининг яхши навлари кўп. Сўнгги йилларда олимларимиз турли дурагай гибридлар яратдиларки, улар ҳосилдорлиги, касалликлар, зараркунандаларга бардошлилиги билан ажралиб туради. Уларнинг униб чиқиш қобилияти ҳам баланд, аксарият ҳолларда бу кўрсаткич 95 процентга етади. Аммо шунга қарамай, биз экиш олдидан уруғни ёйиб, унинг ичида зарарланган, синган донларни териб оламиз. Тўла ниҳол олишда бу тадбирнинг аҳамияти катта, албатта.

Эсимда бор, бир вақтлар чигитни ҳам, маккажўхорини ҳам квадрат уялаб экиш юзасидан кўплаб тавсия ва қўлланмалар ишлаб чиқилди. Масала шу даражага бориб етдики, уруғни квадрат уялаб экмаган кишиларни қолоқликда, консерваторликда айблайдиган бўлдилар. Бизнинг тоғли зоналарда эса бу усул мутлақо талабга жавоб бермаслигини ўша пайтлардаёқ сезган эдик. Биз бу усулни бир пайкалда синаб ҳам кўрдик. Селялка остидан бирорта тош чиқса ёки қиялик жой келиб қолса квадратлар бузилаверади. Бу борада анча-мунча танқидга ҳам тоб берганмиз. Лекин ҳаётнинг ўзи бу усулнинг яроқсиз эканлигини кўрсатди.

Мен бу ўринда партия-ҳукуматимизнинг яна бир ғамхўрлиги хусусида тўхталиб ўтмоқчиман. Биз яқин йилларгача сув танқислигидан кўп азият чекдик. Ўсимлик айни ичишга келган бир пайтда дарёларда сув камайиб кетарди. Бундан олти йил муқаддам Қоратепада катта сув омбори қурилиб, фойдаланишга топширилди ва районимизга қарашли Калинин номидаги, Навоий номидаги, «Иттифоқ» колхозлари, Самарқанд районидаги бир қатор хўжаликларни сув билан таъминлаш яхшиланди. Шу жумладан, бизнинг бригада ҳам керагича сув олиш имконига эга бўлди.

Маккажўхори қатор ораларига ишлов бериш жуда масъулиятли тадбир. Бу ишни тўғри келган тракторчига ишониб қўйиш мумкин эмас. Менинг ўғилларим ҳам, набираларим ҳам трактор ҳайдашади. Зарур бўлганда ўзим ҳам рулга ўтираман. Аммо қатор ораларига ишлов бериш масаласига келганда фақат кичик ўғлим Жамшидга ишонаман. Чунки у культиватор органларини жойлаштиришни яхши билади, тракторни оби-тобида жуда секин ҳайдайди. Ҳар гал ишлов берганда чуқурлик ва кенгликни мослаштириб олади, агар ўғит бўлмаса, у тракторни умуман далага олиб кирмайди. Бизда трактор даладан ўтганда бир йўла уч ишни бажаради: қатор ораларини юмшатади, ўғит солади ва жўяк олади. Бир йўла уч тадбирни амалга ошириш тракторчидан катта тажриба, маҳорат талаб этади.

Мен асосан маккажўхоричилик ҳақида сўз юритдим. Оилавий бригадамиз ихтиёрида 55 гектар маккажўхоридан ташқари, 25 гектар бедазоримиз ҳам бор. Бундан ташқари, ҳар йили имкониятларга қараб 20—25 гектар майдонга буғдой ҳам экамиз. Колхозимизнинг бош агрономи Облоқул Носиров билан келишган ҳолда ҳар йили куздаёқ қайси картага қанақа экинни жойлаштиришни келишиб оламиз. Бедазорлар учинчи йилда албатта бузилади ва ўрнига бошқа экинни жойлаштирамиз. Чунки беда қанчалик яхши ўсса, у тупроқни шунчалик яхши бойитади. Бизнинг оилавий бригадамизда беда ҳосилдорлиги ҳам йил сайин ошиб боряпти. Чунки бедани экишдан олдин ерга маҳаллий ва минерал ўғит солиш, бедазорларни вақт-вақтида бороналаш ишларига алоҳида эътибор берамиз. Айрим йиллари беда ҳам кўп сув талаб қилиб қолади. Биз сувдан қолдирмасликка ҳаракат қиламиз. Мен баъзида қўшни хўжаликларда бўлиб, пахта, маккажўхори ёки тамакининг жуда яхши ўсаётганлигини кўраман, аммо беданинг сийрак бўлиб қолганлиги ёки уни бегона ўт босганлигини кўриб ачиниб кетаман. Ҳақиқий деҳқон ҳеч қачон бунга йўл қўймаслиги керак, деб ҳисоблайман. Биз бу йил беда ҳосилдорлигини эса 41 центнерга етказдик. Бу пландагидан анча кўп.

Асосий экинимиз — маккажўхори. Кейинги йилларда айрим жойларда рақам орқасидан қувиш, ҳосилни ошириб кўрсатиш ҳоллари содир бўлди. Шунинг учун ҳам деҳқончиликда олинган ҳосилга қараб эмас, балки давлатга топширилган маҳсулотга қараб баҳо бериш пайти етиб келди, деб ҳисоблаймиз. Гектаридан юз центнердан маккажўхори дони олганлиги ҳақида рапорт берган айрим бригадалар фаолиятини кўздан кечирсангиз, давлатга топширилган ҳосил 50—60 центнердан ошмайди. Тўғри, маккажўхори ички эҳтиёжлар учун ҳам анчагина сарфланади. Мол-қўй ва парранда учун маккажўхори донидан кўра тўйимлироқ озуқа топиш қийин. Аммо бунга қарамай, давлатга топширилган ҳосил асосий мезон бўлиб қолиши шарт. Бизнинг оилавий бригадамизда ҳар гектар ер ҳисобига давлатга топширилган дон етмиш центнердан ошди. Жумладан, бу йил ана шу кўрсаткич 73 центнерни ташкил этди.

Механизация масаласига келайлик. Эндиликда бусиз мўл ҳосил етиштириш мумкин эмас. Айниқса, қишлоқ хўжалик машиналари орасида КИР-1,5 ва «Херсонец» машиналарининг ажойиб хусусиятлари ҳақида гапиргим келади. КИР-7,5 беда ва бошқа озуқабоп экинларни қиртишлаб ўриб, янчиб, машинага ортиб ҳам беради. Бунинг устига у жуда содда. Истаган тракторчи ҳайдаб кетаверади. КИР-1,5 машинасини созлаш ҳам қийин эмас, запас қисмларини ҳатто хўжаликнинг ўзида ҳам тайёрлаш мумкин.... «Херсонец» ҳақида ҳам шундай дейиш мумкин. Авваллари биз маккажўхори сўтасини қўл билан қайтириб олиб, кейин уни пўстидан ажратардик. Поясини ҳам турли усуллар билан ўриб олардик. «Херсонец» эса маккажўхорини ўриш билан бирга унинг сўтасини алоҳида теради, бир йўла тозалаб ҳам беради.

Оилавий бригадаларда меҳнатни ташкил этиш унчалик қийин эмас. Аҳиллик бўлса, бошқа муваффақиятлар ўз-ўзидан келаверади. Нарядсиз система оилавий бригадалар учун энг мақбул усул эканлигини тағин бир бор таъкидлаб ўтмоқчиман. Оиламиз даромади ҳар йили 30 минг сўмдан ошади. Ўғилларимнинг барида енгил машина бор. Турмушимизнинг фаровонлиги ҳукуматимизнинг яна бир ғамхўрлиги ҳусусида тўхталиб ўтҳақида гапирмасам ҳам бўлади.

Партия ва ҳукуматимиз сўнгги йилларда ёрдамчи ва шахсий хўжаликларни ривожлантиришга алоҳида ғамхўрлик қилмоқда. Озиқ-овқат программасини амалга оширишда бу резервнинг имкониятлари жуда катта. Бундан тўрт йилча муқаддам колхозимизда меҳмон бўлган КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Шароф Рашидов оилавий бригадамиз ишлари билан танишгач, ёрдамчи хўжаликни йўлга қўйишни, жумладан, парранда боқишни маслаҳат бердилар. Шундан кейин бу соҳани ҳам йўлга қўйиб юбордик. Буғдой ва маккажўхоридан бўшаган майдонларда ўрдак ва ғоз боқиш айни муддао экан...

Оилавий бригадамиз беш йилдан бери пахта йиғим-теримида иштирок этяпти. Ҳар йили Оқдарё, Иштихон, Жомбой районы далаларида 10—15 тоннагача етказиб пахта теряпмиз. Чунки пахта йиғим-терими пайтига келиб далаларимизда иш анча саранжомлашади, бундай пайтда умумхалқ ҳашаридан ортда қолишга дил амри йўл бермайди. Бу йил Оқдарё районидаги «Партия XXII съезди» колхози далаларидан 25 тонна пахта теришга сўз берганмиз.

Бир куни чойхонада тўрт-беш ўсмир менга шундай савол бериб қолишди: «Отахон, саксонни қоралаб қолдингиз, пенсияни олиб, мазза қилиб юрмайсизми?!».

Бундай қараганда, уларнинг саволида жон борга ўхшайди. Аммо мен бундай қилолмайман. Мен ҳаётда кўп қийинчиликларнинг гувоҳи бўлдим. Ёшлигимда ҳозиргидай тинч, фаровон ҳаётни орзу қилдим, унинг учун курашдим. Ҳозир ҳам лоқайд ўсмирларни, ношуд раҳбарларни, ҳаётдан нолиб юрадиган кишиларни кўришга кўзим йўқ. Куч-қувватим жойида экан, нега энди чойхонада улфатчилик қилиб ўтиришим керак?! Қудратли мамлакатимиз фаровонлигига озгина бўлса ҳам ҳисса қўшишдан кўра буюк бахт борми менга! Йўқ, албатта!

Невара-чевараларимнинг ўзи тўқсондан ортиқ. Яқинда мукофотга «Волга» автомашинаси беришди. Мамлакатимиз меҳнатимни тақдирлаб, бир неча орден ва медаллар билан мукофотлади.

Бундан кейин ҳам куч-ғайратим, заррача имкониятимни Ватаним, халқимдан аямайман! Оилам ҳам шундай қилади!

Ўрта Чирчиқ район Ким Пен Хва номидаги колхозда ака-ука механизаторлар Олим ва Ҳасан Ҳошимовларни ҳамма ҳурмат билан тилга олади. Улар машинаси билан 330 тонна пахта териб бериш учун ваъда беришган.

В. ПОРТНОВ фотоси

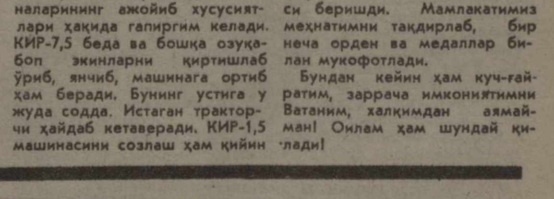

ВИЖДОН

Қора курсида кўзларини ердан узолмай, хокисоргина бўлиб ўтирган йигитни яхши танийман. Бу— Жума Қурбонов. Унинг оқиш, чувак юзларига, совуқ кўзларига қарайман-у, кошки эди бу йигит ўша бир вақтлар мен билган содда Жумага айланиб қолса, шу даҳшатли воқеалар рўй бермаган бўлса, деб ўйлайман.

Афсус. Бўлар иш бўлиб, ғишт қолипдан кўчган. Энди у қилмиши учун одил суд олдида, қонун олдида жавоб беришга мажбур.

Унда бундай бағритошлик қачон пайдо бўлди?

... Жума ўрта мактабни битиргач, Тошкентда ўқиб, қишлоғига бухгалтер бўлиб қайтди. Ўшанда муштипар онасининг қувончларини кўрсангиз. Ёлғиз ёдгори, кўзининг оқу қораси қаторга қўшилганидан боши кўкка етганди.

Жума район қишлоқ хўжалик бошқармасига ишга жойлашди. Аввалига ҳаммаси яхши эди. У экономист бўлиб районда ишлар, маҳалла-кўй, тенгдошлари ўртасида обрўси бор, ўзи ҳам етимликда ўсмаганми, содда, камсуқум эди. Бу орада Мастура холалар хонадонида тўй бўлди. Жума уйланди. Мастура холанинг бағри тўлиб қолди.

Бир қарашда ҳаммаси одатдагидек эди. Жума ҳар куни тонг билан йўлга чиқар, оқшом яна изига қайтар, уч кишилик оила дастурхон атрофида жамулжам бўлиб, ширин суҳбат қуриб, овқатланар, барча хонадонлар қатори ана шу мўъжаз оилада ҳам тинчлик, хотиржамлик, бутунлик ҳукмрон эди.

Йўқ. Жума бунга қониқмади. Атрофга қаради. Унинг беозор кўзлари бу гал ҳалол, меҳнаткаш одамларни кўрмади, юрагининг қайси бир бурчида писиб ётган худбинлик, мол-дунёга ўчлик бош кўтардию, қабиҳ йўллар билан бойиб бораётган одамларни кўрди. Уларга ҳаваси келди. Худди шу кундан бошлаб, унда ҳаётдан қониқмаслик, шикоятбозлик қусурлари пайдо бўлди. Маоши озлигидан, баъзи одамлардек яхши яшамаётганидан нолишни одат қилди.

Кўча-кўйда, ҳатто дастурхон тепасида ҳам:

—Агар, фалонча пулим бўлганда, фалон қилардим! — дейдиган бўлди.

Орзуга айб йўқ. Лекин орзунинг ҳам орзуси бор. Биров унга етиш учун узоқ, машаққатли йўл танлайди, бу йўлдаги қийинчиликларни сабр-тоқат билан енгиб ўтади —орзусига етади. Биров бўлса...

Жуманинг куни туғди. У ҳавойи орзулар қанотида парвоз қилиб юрганда, янги очилган ҳунар-техника билим юртларининг бирида бош бухгалтерлик штати борлигини эшитди. Жума елди-югурди, ўзини ўтга ҳам, чўғга ҳам урдию ўша мансабга эришди.

—Мана, энди ишим юришиб кетади, —деди у ошкора. — Данғиллама уйим ҳам, машинам ҳам бўлади, кўнглим сезиб турибди, онажон, албатта бўлади!

Аммо бундан Мастура холанинг юраги бошқа нарсани сезарди. Уни ўғлининг орзу-ҳавасига тезроқ етсам, дея ошиқаётганлиги чўчитди. Кўпни кўрган онаизорнинг қалби бунинг оқибати яхши бўлмаслигини сезиб турарди.

—Жума, — деди охир бир кун, —мен сени отанг ўрнида ота, онанг ўрнида она бўлиб катта қилдим. Ҳеч нарсадан ўкситмадим. Тақдирга шукурки, ўқидинг, одам қаторига қўшилдинг. Кўпчиликдан кам эмасмиз. Уйимиз ҳам ҳозирча етарли. Кўп ҳам ошиқма, ҳаммаси вақти-соати билан бўлади, сени ҳамма ниятларингга ҳалол меҳнатинг, пешона теринг билан етишишингни истайман, ўғлим.

— Худди мени қалтис иш устида тутиб олгандек гапирасиз-а!—дея онасини жеркиб берди.

Мастура хола бўлса вазминлик қилди.

—Сенинг заволингни кўрмасам дейман-да, болам, — дея кўзларига ёш олди.

Ҳунар-техника билим юрти катта даргоҳ. Бу ерда ўқувчиларга бериладиган уст-бошдан тортиб, озиқ-овқатгача, ҳатто ходимлар штатигача бош бухгалтер ҳисобида. Бу Жумага ўхшаган бахтини осонгина топмоқчи бўлган, имони суст одамлар учун айни муддао эмасми?

Жума «фаолият»ни директорнинг пинжига киришдан бошлади. Ўхшатмагунча — учратмас. Директор ҳам ўзига ўхшаганлардан эди. Орага ичкилик қўшилди. Самимият ўрнини хушомад, ўринсиз илтифот, қабоҳат эгаллади. Тез орада маош битилган рўйхатда янги фамилиялар пайдо бўлди. Одамларга ошириб ёзиш-у, сўнг ошиғи билан чегириб қолишлар бошланди.

Кўрмаганнинг кўргани қурсин, дейдилар. Кўринишдан содда, камтар Жуманинг ҳам юриш-туриши ўзгарди қолди. Уйга алламаҳалда маст-аласт қайтадиган, онасини жеркиб, хотинига бўлар-бўлмас бақирадиган, сенинг топганинг нима бўларди, деб камситадиган одат чиқарди.

Қўни-қўшни маҳалла-кўй ҳайрон: одам ҳам шунчалар ўзгарадими? Ҳа, ўзгарар экан, қинғир йўл билан келган пул одамни қутуртирар экан. Қўшнилар буни Жуманинг мисолида кўрдилар. Кўрдилару уни изга солиб юборишни ўйламадилар. Тўғрироғи, Жуманинг гапга киргулик ҳолати йўқ эди.

Орадан кўп ўтмай, у орзусига эришди. Данғиллама уйли ҳам, машинали ҳам бўлди. Бироқ ана шу машина...

... Жума ўша куни ишдан ширакайф қайтди. Ҳормаганг, дадаси, дея истиқболига чиққан хотинини кўксидан итарди. Эркаланиб қўлларига осилмоқчи бўлган ўғилчасини силтаб ташлади.

— Тинчликми, Жума ака? —дея эрининг костюмини ечишга ёрдамлашаётган Назокат юзу кўзи аралаш тушган шапалоқ зарбидан ерга қулади.

У ердан аранг бош кўтариб, эрининг қонли кўзларига кўзи тушди.

—Қайси гуноҳим учун? —дея олди зўрға.

— Бедавосан, хунуксан! — ўшқирди Жума, —ҳозироқ онангни олиб келаман-у, олдинга солиб юбораман!

Назокат юм-юм йиғлар экан, қайнонаси Мастура холани эсларди, ўғлига бош бўлиб, яхшилигини ошириб юрган шу муштипар она эди. Энди у йўқ. Ҳозир у бўлганда индамайгина кириб келиб, икки оғиз гап билан ўғлининг ҳоврини босган бўлармиди? Келинининг ёнини олиб, силаб-сийпалаб, ғуборини ёзарди. Энди дардини кимга айтсин?

Назокат эрини тутиб қолишга журъат қилолмади. Машинанинг шитоб билан жилган товуши эшитилдию, зум ўтмай тинди. Энди Назокатнинг Жумани соғ-омон қайтишини кутиб ётишдан бошқа иложи йўқ эди. Онаси уни тушунади, куёвини хушига келтириб, насиҳат қилиб жўнатади, ҳаммаси яхши бўлади...

Жума алламаҳалда қайтди. Назокат чироғни ёқиб, эрининг юзидаги ўзгаришдан донг қотди. Унинг юзлари оппоқ оқарган, қўллари ўз-ўзидан титрарди. Негадир қизарган кўзлари хотинига қарай олмас, бояги важоҳатидан асар ҳам қолмаган, шалвираб турарди.

У ўрнига сўзсиз кирдию юзига кўрпани тортиб олди...

Тонг билан уйғониб ҳовли супураётган Назокат ҳамон эрининг тундаги ҳолатини ўйлар, ўйлаб, ўйига етмас эди. Шу пайт кўча эшик тарақлади. Остонада икки милиционер турарди. Даҳшат! Жума кеча, ўша кетишида бир болани бостирган экан. Қилғиликни қилибдию болани касалхонага олиб боришни, милицияга хабар беришни унутибди. Машинага урилиб, йўл ёқасидаги ариққа учиб тушган бола анча-мунча қон йўқотган...

...Суд давом этяпти.

— Айбланувчи Қурбонов, болани машинада урганингизни сезганмидингиз?

Жума бошини янада қуйи солди.

—Жавоб беринг, сезганмидингиз?

—Сезгандиму, у қадар оғир бўлмаса керак, деб ўйлагандим.

—Наҳотки, болани қай ҳолатда эканлиги билан қизиқмадингиз, одам бостириб, яна уйга бориб тинчгина ухлайвердингизми?

Залдан кимнингдир: «Виждонсиз!» — деган овози эшитилди. Кимдир пиқиллаб йиғлаб юборди. Бу — Назокат эди...

Суд Жума Қурбоновни олти йил озодликдан маҳрум қилди...

Мен бу воқеани эслаяпману Жуманинг онаси Мастура хола ёдимга тушади. Ҳайрият, мушфиқ онаизор ўғлининг бу тубанлигини кўрмади. У илгарироқ ҳаёт билан видолашганди. Кўрганда ёниб, куйиб кетарди. Дунёдан кўзи очиқ кетарди.

Жума ўсиб келаётган ёш бир ниҳолни умрбод мажруҳ қилиб қўйди.

Ичкилик, дилозорлик, ҳаромхўрликнинг оқибати шу бўлди.

Ортиқали НОМОЗОВ

Конференция таассуроти...

ЭРГАШТИРУВЧИ ОБРАЗ

МЕН кекса журналист сифатида газетанинг «Куюнчак газетхонлардан хатлар», «Бир асар ҳақида икки фикр» каби рубрикалари остида бериб борилаётган мақолаларни диққат билан ўқиб тураман. Бундай чиқишлар самарали эканига имоним комил. Нега деганда, баъзан бир асар ҳақида икки мутахассис танқидчи икки хил фикр айтади, ўзаро баҳслашади. Менингча, баҳога оддий китобхон, газетхон ҳам аралашса фикр айтса масалага янада ойдинлик киритилади. Китобхон фикри фақат асар муаллифи, ижодкоргагина эмас, умуман адабиёт ривожига ҳам нафи тегади, деб ўйлайман. Шу мурод билан қуйида бир асар ҳақида мулоҳазаларимни битдим.

Ҳозирги пайтда совет кишисининг фаол ҳаётий позицияси тўғрисида кўп гапирилмоқда. КПСС Марказий Комитетининг кейинги Пленумларида ҳам бу масаланинг муҳимлиги алоҳида таъкидланди. Хўш, актив ҳаётий позицияда турган кишининг фаолият йўли қанақа, тақдири қандай бўлади? Буни бадиий ифодалаш мумкинми? Ёзувчи, Неъмат Ёқубовнинг янги асари — «Она дийдори» қиссасини ўқиб, мени кўпдан ҳаяжонга солиб келаётган саволларга жавоб топдим. Асарда фаол ҳаётий позицияда турган замонамиз қаҳрамонининг характери яратилган. Бу — Йўлчиев образидир. У принципиал, нуқсонларга муросасиз, ҳақгўй, пок одам. Ўзи ишчилардан чиққан. Моҳир токарни раҳбарлик лавозимига кўтаришади. Биз уни катта ҳаёт бўсағасида умидсизланиб, қалқиб турган Толибжон исмли йигит билан суҳбат устида учратамиз. У умидсизликка тушган бу йигитнинг тақдирига бефарқ қарамайди. Толибжонни ўзи ишлаган заводга ишга жойлашишида кўмаклашади, мураббийлик қилади. Гуржи гўзали Натти билан бахтли умр кечиришларида камарбасталик кўрсатади. Наттининг уруш даврида йўқотган онасини излашида ҳам ёрдамини аямайди. Бироқ ўзининг бошига ташвиш тушиб, ногоҳ туҳмат ва маломатларга қолади. Бу ўринда ҳақгўйлик, принципиаллик билан шуҳратпарастлик, ўзбошимчалик тўқнашади.

Пихи қайрилган Қўлдошев образи асарнинг муҳим ютуқларидан десак, муболаға бўлмайди. Бу шахс ўз манфаати йўлида ҳамма нарсани — инсоф, виждон, ориятни ҳам қурбон қилишга тайёр. У ҳақ сўзи, йиғинлардаги принципиал танқиди учун Йўлчиевни ишдан ҳайдаб, бадном этишга уринади. Аммо Йўлчиев ҳақиқатдан ортга чекинмайди. Унинг қўлидаги далил ва фактлардан чўчиган Қўлдошев Йўлчиевни авраб, ўзига муовинликка олмоқчи, ўртадаги можарони бости-бости қилмоқчи бўлади. Бироқ Йўлчиев бундай «илтифот»ни рад этади. Оқибатда воқеалар кескин тус олади.

Асарда грузин қизи Наттининг онасини излашида унга одамлар кўрсатган мурувват, ўзбек халқига хос очиқ кўнгиллик, кенг бағирлик, ҳиммат, саховат ва инсонийлик каби хислатларни кўрсатишга бағишланган саҳифалар ҳам борки, булар самимийлиги билан кишида яхши таассурот қолдиради. Умуман асарда, тажрибали ёзувчи Саъдулла Кароматов ҳаққоний таъкидлаганидек, шу куннинг долзарб муаммолари устида фикр юритиш, жўшқинлик ва айни чоғда лиризмга мойиллик аниқ сезилиб туради.

Ҳа, қисса қизиқиш билан ўқилади. Йўлчиев ташвишларига ҳамдард, қувончига шерик бўлгинг келади. Қисқаси, у ўз изидан китобхонни эргаштирувчи, унга ибрат бўла олувчи образ. Китобнинг ютуғи ҳам ана шунда.

Абдуфаттоҳ НАБИХЎЖАЕВ, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими

Норбой ХУДОЙБЕРГАНОВ

АДАБИЙ ТАНҚИД

ЖАНГОВАРЛИК

БУГУНГИ ҳаётимизнинг энг қувончли томонларидан бири шундаки, моддий фаровонлик учун кураш билан бирга, маънавий қашшоқликка қарши ўт очиш, коммунистик эътиқод, ҳақиқат ва адолат тантанасини қарор топтириш учун кураш авж олдирилмоқда. Шунинг учун ҳам бугун адабиётда ёзувчининг гражданлик бурчи, унинг курашчанлиги, социалистик воқелигимиздаги улуғ ишлардан қувониб, буюк ишимизга ғов бўлаётган шахслар ва иллатларга қарши шафқатсиз муносабатда бўлиши — тобора муҳим аҳамият касб этмоқда.

Биз танқидчилар орасида баъзан адабиётимизда гражданлик пафоси бир мунча сусаймадимикин, катта ижтимоий масалалар қўйилган асарлар камайиб кетмадимикин, айниқса ёшлар ижоди шу жиҳатдан оқсаб қолаётгани йўқмикин, деган фикрлар юрибди. Бу фикрларда маълум даражада жон бўлса бордир, лекин фақат маълум даражада. Чунки шуни камоли ишонч билан айтиш мумкинки, бизнинг адабиётимиз ҳар доим муҳим салмоқли гапларни айтиб келган жанговар адабиётлардан биридир.

Яқинда мен «Правда» газетасини варақлаб ўтириб, «Бу иш услуби эмас» деган мақолага кўзим тушди. Мақолада Киров область раҳбар ходимлари фаолиятидаги буйруқбозлик, масъулиятсизлик, юзакилик каби нуқсонлар рўйи рост очиб ташланган. Мен бу ўткир, принципиал, партиявий мақолани ўқиб ўтириб, ёзувчи Сарвар Азимовнинг «Юлдузлар жамоли» драмаси эсимга тушди, хусусан, пьеса қаҳрамони Улуғ Турсунов ҳақида ўйлаб кетдим.

«Правда» газетасида фош этилган реал ҳодисалар билан «Юлдузлар жамоли»да қаламга олинган ҳаётий воқеалар орасида жуда катта ҳамоҳанглик, муштараклик мавжуд. Кўриниб турибдики, бундан қарийиб йигирма йил олдин яратилган «Юлдузлар жамоли» асари ҳалигача ўзининг ғоявий-бадиий қимматини йўқотмаган. Сарвар Азимов инсон ва табиат муҳофазаси ҳақида гапиркан, биринчи навбатда маънавий-руҳий соғломлик лозимлигини таъкидлайди. Адиб ўз ғоявий-бадиий ниятини эркин ифодалаш мақсадида бир-бирига тамомила зид характерлар — Полвон Султонов ва Улуғ Турсунов образларини яратади.

Улуғ Турсунов обком секретарлиги лавозимини суйистеъмол қилиб, ундан ўз манфаатига кўра фойдаланади. Давлат, халқ, партия ҳақидаги баландпарвоз шиорлар билан асл башарасини ниқоблашга уринади. Шуниси муҳимки, Сарвар Азимов салбий қаҳрамонларини фақат қора бўёқларга чапламайди, унинг инсоний фазилатларидан кўз юммайди, давлат топшириқларини бажариш учун гоҳида жонбозлик кўрсатганини ҳам эътиборда саклайди. Бу хусусиятлар қаҳрамон образига ҳаётийлик, таъсирчанлик бағишлайди, характерлар тўқнашувини кескинлаштиради, кучли драматик жараёнларни келтириб чиқаради.

Мана, ана шундай мураккаб драматик саҳналардан бири: «Самолётлар воситасида ғўзага алдрин дориси билан ишлов беришни ман этиш жўн гап... Йўқ, ўзга чоралар излаш лозим! Техника хавфсизлигини қатъиян йўлга қўйиш шарт!.. Бизнинг шароитимизда ишлаб чиқаришда юз бераётган бахтсизликлар — бу техника хавфсизлигини унутиб қўйиш оқибатидир. Уни яхшилаб тартибга солиш — сизнинг вазифангиз. Акс ҳолда область партия комитети сизни каттиқ жазолашга мажбур бўлади».

Улуғ Турсуновга тегишли бу сўзлар Полвон Султоновга қаратилган. Диққат қилинг: Улуғ Турсунов мен жазолайман, мен буюраман, мен қўллаб қуватлайман, демайди; нуқул обком жазолайди, обком буюради, обком қўллаб кувватлайди, деб бонг уради. Аслида ўзининг истак-хоҳишларини, шахсий манфаатини халқ манфаати деб кўрсатмоқчи бўлади. Полвон Султонов эса обком секретарининг ғўзага химикатлар ёрдамида ишлов бериш принципига тиш-тирноғи билан қарши туради. Драманинг бошидан охиригача инсоннинг маънавий, руҳий соғломлиги, ақлий камолотига, ижтимоий фаоллиги учун кураш кетади, бу ишда лаганбардорлик, худбинлик мансабпарастлик каби иллатлар химикатлардан ҳам хавфлидир, деган фикр қаҳрамонлар хатти-ҳаракатига сингдириб юборилади.

«Юлдузлар жамоли»нинг аҳамияти фақат ўткир ижтимоий муаммони кўтариб чиқиш билан чегараланмайди. Сарвар Азимов ўз асарида ҳаракатчан характерларни, хусусан Улуғ Турсунов образини ўзига хос, серқирра, зиддиятли бадиий тип даражасига кўтаришга эришади. Полвон Султоновнинг рақибига қарата айтган сўзларига эътибор қилинг: «... Соғлом дарахт ҳатто тўфон дағдағасига ҳам дош беради. Томир-помир билан кўпориб ташланса ҳам синмайди, эгилмайди. Чиригани эса мўрт-да, сағалга синади, енгил-елпи шамолга ҳам икки букилиб таъзим қилади. Турсунов ҳам худди шундай ичи пўк, одамзод оқаваси».

Ҳа, Улуғ Турсуновнинг номи улуғу супраси қуруқ, ўзи пўк, бўш, бироқ нима сабабдан у зарбага учраб, муваффақиятсизликка юз тутмайди? Сарвар Азимов бутун асар давомида шуни уқтириб борадики, бу «чириган пўк, бўш дарахт»нинг ўзига ўхшаш тирговичлари, иттифоқчилари бор: улар бирлашиб ҳар қандай бўронларда жон сақлайди, ҳатто баъзан соғлом «дарахтлар» — яхши одамлардан ҳам чидамли кўринади. Шунинг учун кураш ғалаба билан якунланмагунча тиниб тинчимаслик, «жанг»ни бир нафас ҳам тўхтатмаслик керак.

ҲАЁТ оқимида «шўнғиб» юриш маҳоратини эгаллаб, шарт-шароитимизга, қонунларга мослашиб олган Улуғ Турсунов рақибларидан бирига ҳужум қиларкан, шундай дейди: «Яккаш эсингизда бўлсин: Улуғ Турсуновни мажбур этадиган одам ҳали туғилгани йўқ! Биз буюк инсоннинг муҳтарам номи билан нурафшон замонда яшамоқдамиз. Ниятим: шундай замонга татийдирғон одам бўлиш. Мисли кўрилмаган тарихий давр соатининг бир мурвати, майда винтчаси бўлолсам, ўзимни бахтиёр ҳисоблардим».

Тан бериш керак: Улуғ Турсунов аксарият ҳолларда давр соатининг бир мурвати, винтчасидек хизмат қилади, нопок қиёфасини шу вазифа баҳонасида яширади. Дарҳақиқат, Улуғ Турсуновлар фақат ҳимояда юради, деб ўйлаш хато, албатта. Ахир, улар ҳам «жанг» майдонига чиқиб, шароит тақозосига кўра мухолифлари билан ҳам очиқчасига, ҳам зимдан олишишади.

Сарвар Азимов наздида Улуғ Турсунов барибир таназзулга юз тутади. Бундай кимсаларнинг томир отишига социалистик турмуш тарзимиз, объектив шарт-шароит йўл бермайди. Бироқ мавжуд шарт-шароитга таяниб қолиш, салбий ҳодисаларга қарши ҳужумкорликни тўхтатиб, беғамликка, лоқайдликка ўтсак, бу иллат ўз-ўзидан барҳам топмайди. Ахир Улуғ Турсуновлар «Қудратли тўлқин»даги Тўрахонов, «Синчалак»даги Қаландаров, «Диёнат»даги Отақўзи, «Гирдоб»даги Муҳиддин Жабборовичларнинг узоқ-яқин қариндошлари, ўзига хос иттифоқчилари бўлиб, улар ишлаб чиқаришнинг деярли ҳар бир соҳасида учрайди-ку! Ҳатто ижодкорларимиз, илм-фан ва санъат аҳли ичида ҳам ўзига хос Улуғ Турсуновлар мавжуд бўлиб, улар ўзларининг «чириган, пўк, бўш дарахт» эканлигини моҳирона ниқоблаб, «соғлом дарахтлар»га адабий-бадиий тараққиётга тўсқинлик қилиш ҳоллари йўқ эмас-ку!

Менингча, «Қонли сароб»даги ватанфуруш ва оқпадарлар, «Замон драмаси»даги уруш оловини ёқувчи, халқлар орасида низо, адоват туғдирувчилар ҳам маълум маънода Улуғ Турсуновларнинг «қариндош»лари, «иттифоқчи»лари сифатида майдонга чиқади. Сарвар Азимовнинг фақат пьесаларигина эмас, балки ҳикоялари, қиссалари, ҳатто адабий-танқидий мақолалари ҳам ҳар хил қиёфада намоён бўладиган номи улуғ, супраси қуруқ шахсларга қарши ҳужумкорлик ҳисси билан суғорганини алоҳида қайд этиш лозим.

Маълумки, социалистик реализм ёзувчилардан ижтимоий ўсиш-ўзгаришнинг ич-ичига кириб, қаламга олинган ҳодисалар моҳиятини, қаҳрамонлар ҳаётини бутун мураккаблиги, зиддиятлари билан ёритишни, тадқиқ этишни талаб қилади. Бу эса, табиийки, ҳужумкорлик сифатига боғлиқ. Ахир, турмушимизда рўй бераётган воқеаларга ижодкорларнинг актив муносабатда бўлишини социалистик метод кўп тақоза этади-ку! Лоақал адабиётимиздаги ёш, соғлом ниҳоллар — истеъдодли ёшлар эришаётган самаралар — ғоявий-бадиий жиҳатдан анча етук асарларда тадқиқот руҳининг курашчанликка боғланиб кетаётгани фикримизга интилмоқдалар.

Буни яхши тушунган ёзувчиларимиз меҳнатда, ижтимоий маънавий фаолиятда мардлик кўрсатаётган халқимиз фарзандларини бутун вужуди билан тараннум этиб, айримларнинг онгидаги баъзи иллатларни очиб ташлашга интилмоқдалар.

Нурали Қобулнинг «Яшаш учун кечикма» (Шарқ юлдузи», 1983 йил 2-сон) қиссаси шундай асарлардан бири. Асарнинг бош пафоси мансабпарастлик, лаганбардорлик, худбинлик каби иллатларга қарши қаратилган. Бу пафоснинг таъсирчанлигини таъминлаган муҳим омиллар-

Давоми тўртинчи бетда

БИР АСАР ҲАҚИДА ИККИ ФИКР

ИЗЛАНИШ ЙЎЛИДА

НЕЪМАТ Ёқубовнинг «Хазина султони» ва «Она дийдори» қиссаларида ҳозирги ҳаёт, замондошларимиз образлари қаламга олинган.

Ҳазина султони — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, гектарига 40—50 центнердан ҳосил кутарган колхоз раиси Исомиддин Арабов колхозчиларга ғамхўр, хушмуомала. У эл билан маслаҳатлашиб иш юргизади. Колхозчилар раисни ҳурмат қиладилар.

Бироқ машҳур хўжаликка райижроком раисининг жазманини Хосиятхоннинг ишқи тушиб қолади. Зўрники тегирмон юргизади, дейдилар. Арабовнинг ишидан дарҳол «хато»лар топилади, райижроком раиси унга асоссиз ҳужумлар уюштириб, ишдан ўз ҳоҳиши билан бўшаш ҳақида ариза ёздиради.

Хосиятхон, райижроком раиси Калонов ва бошқа кўпгина персонажлар мансаб жазмани бўлсалар, Исомиддин Арабовнинг меҳри пахтага тушган. Шу сабабли раисликдан бўшаш ҳақидаги аризани ҳеч қийналмай ёзиб беради. Бригадир бўлиб, далани тошдан тозалайди, ғўзага сув таради, пахта теради, пайкалнинг бошида тунаб қолади...

Исомиддин Арабов — машҳур деҳқон. У ғўзанинг шивирларини эшитади, сўзларини тушунади. Пайкалнинг шовуллашидан маза қилади. Дала музикасини тинглаб, ором олади. Айрим одамлар обрў, бахт, истиқбол мансабда деб биладилар. Мансабдан тушгач, бундайлар савдойи бўлиб қоладилар ёки ўрнида ишлаётган киши билан бир умр душманчилик қиладилар. Тушунчаси ногирон уларнинг. Исомиддин Арабов образида адиб руҳи соғлом одамнинг маънавий бой қиёфасини гавдалантиради. Табиатни севган, табиат фалсафаси болаликдан қонига сингган одамни ўткинчи иллатлар издан чиқаришга қодир эмас. Исомиддин Арабов раис вақтида қанчалик кенг, одамларга меҳрибон бўлса бу гўзал фазилатлар уни кейин ҳам тарк қилмайди. Ноҳақ айблар ва жазолар унинг қалбини маҳв этолмайди. Беозор ғўзани ҳам, фарзандсиз келин-куёв Собиржон ва Мунавварни ҳам бирдек эъзозлайди. Бахтсиз йигитни Тошкентдаги таниш профессорга кўрсатади. Ёшларнинг ота-оналик бахтига муяссар бўлишлари учун жон куйдиради.

Муаллиф асарда ҳаётимизда учрайдиган айрим иллатларни дадил очиб ташлайди. Райижроком раиси жазманининг орзуини қондириш мақсадида энг яхши раисни беобрў қилиб, ўрнини нодон аёлга олиб беришдан тап тортмайди. Дарҳол туҳматлар уюштирилади, бу тадбирни амалга оширадиган одамлар топилади. Хосиятхон раисликка сайланиш олдидан колхозчиларнинг кўнглини олиш учун бепул арoқ бердиради, сайловда ўзига қарши чиққан колхозчиларни гуруҳбозликда айблайди, гапга кўнмаганларга: «Милицияга топшираман», деб пўписа қилади.

Бу билан чекланмаган Хосиятхон рақиби Исомиддин Арабовни ҳамма жойда таъқиб этади, йўлига кўндаланг бўлади. Мақсади — Исомиддинни колхоздан ҳайдаш, беобрў қилиш. Бундан колхоз ишига зарар етиши уни сира ҳам қайғуртирмайди. Арабов бошқа колхозда ишлаб обрў топгач, аламига чидолмай уйига бульдозер солдиради. Хосиятхоннинг қаҳрига учраган оддий колхозчи қай тариқа ноҳақ зўравонликка дучор бўлиши қиссада анча дуруст тасвирланади.

«Она дийдори» қиссасининг бош қаҳрамони — ишчидан кўтарилган райижроком инспектори Йўлчиев. Бу қисса образлар силсиласи, конфликт ва персонажлар характеридаги алоҳидаликка қарамай, «Хазина султони» билан ҳамоҳанг. Асарларни узвий боғлаб турган робита ҳар иккала қиссадаги райижроком раислари образларидир. «Хазина султони»даги Калонов ва «Она дийдори»даги Қўлдошев дунёқараши, ҳатто характерига кўра ҳам ўзаро яқин типлар. Биринчи қиссада йўл-йўлакай айтиб ўтилган проблемалар кейинги асарда батафсил ва чуқурроқ ёритилади.

Йўлчиев — чин коммунист. Ўз вазифасини сидқидилдан, ҳалол бажаради. Сафдошларининг ҳам шундай бўлишларини истайди, юлғичлик, ошна-оғайнигарчиликка бепарво қараб турмайди. Бироқ, у ёлғиз. Райижроком раиси Қўлдошев бошчилигидаги бир гуруҳ зараркунандалар райижрокомни эгаллаб, бошқа ҳамма ходимларни ўз измига солган. Улар Йўлчиев билан пачакилашиб ўтирмайдилар: ўзларининг зўрлигига ишончлари шунчалик комилки, ҳатто айбни хас-пўшлашга ҳам жиддийроқ уринишмайди. Пора олган деган ақл бовар қилмайдиган айб қўйиб, партиядан ўчиришади. Партия мажлисида ҳатто унга сўз бермайдилар. Йўлчиев шу билан тинчиб кетмагач, у ҳақда юмалоқ хат ёздиртирадилар. Бу ҳам иш бермагач, уйига қоғоз ташлатадилар: «Йўлчиев! Калланг керак бўлса бошқаларни тинч қўй! Кўнмасанг, ўзингдан кўр!». Йўлчиевнинг аризаси райкомда кўрилишини орқага суришади, шикоятнинг айрим варақларини йиртиб, йўқотишади.

Йўлчиев — курашчан йигит. Қўлдошевларга қарши қандай «курашиш»ни билади. Қўрқиб, биқиниб қолган одамлардан айлантириб гап олади, маст қилиб гапларини ёздиртиради. Йўлдошев ҳомиладор қилиб ташлаб кетган қизни излаб топади. Фактларни тўплаб, райком номига маълумот ёзади. Унинг материал тўплаш методи бизнинг пок дилимизга ўтирмаса-да, бироқ бу йигит ўз ҳақ-ҳуқуқини ҳимоя эта олишига ишонч ҳосил қиламиз.

Асарда анчагина қизиқарли воқеалар, фикрлар бор. Ўзбек хонадонида гуржи қизининг фарзанд бўлиб қолиши, у билан ўзбек йигити Толибжон ўртасидаги муҳаббат, уларнинг биргаликда Наттининг онасини излаб топишлари, йигирма йилдан кўпроқ айрилиқда юрган она-боланинг дийдор кўришуви саҳналари кишини ҳаяжонга солади. Қисса детектив унсурлари билан бойитилган. Дружиначи Толибжоннинг ботирлиги, жар ичида аёлни бўғаётган безорилар устига ўзини отиши, бир неча кун кейин улардан бирини кўриб қолиб, таъқиб этиши китобхонда жасоратга ҳурмат уйғотади, ботирликни тарбиялайди.

Муаллиф йўл-йўлакай бир қанча иллатларга қарши ўт очади. Райижроком инспектори ўз бошлиғини «хўжайин» деб атайди. Улар учун Қўлдошевнинг сўзидан бошқа қонун йўқ. Хўжайин эса муте инспекторлар устида хоҳлаган ўйинини қилади. Жазманини бир ходимникига жойлаштириб, кишилар кўзи олдида келиб-кетиб туради. Етим болаларни алдаб ўғирликка ўргатадиган Флора хола образи ҳам диққатга сазовор. Институтга кириш мўъжизаларидан ҳам бир шингил берилган. Асар персонажи Толибжон тилидан автор бундай дейди: «Икки йилдан бери кира олмайман. Билмасам, майли, ўзимдан кўрардим. Билсанг ҳам, саволларига яхши жавоб берсанг ҳам, билмайсан, дейишади. Сўкиб бўлмаса, уриб бўлмаса... Шуниси алам қиляпти. Институтга кириш — менга ўхшаган суянчиғи йўқ одамларга жуда мушкул экан». Тўғри ва нотўғри жавобнинг аҳамияти бўл[illegible] маса, нотўғри баҳо қўйгани учун уриб-сўкиб бўлмаса бу не бедаволик?!

Ҳар икки қисса жидди[illegible] камчиликлардан ҳам холи эмас. Персонажлар асосан и[illegible] одами бўлиб қолган. И[illegible] уларнинг кўпчилиги учун яго[illegible] на мавзу. Маиший ҳаёт, шах[illegible] сий бахт, иш олдида иккилам[illegible] чи ҳодиса. Бугунги кунда ти[illegible] пик бўлгач оила конфликтин[illegible] иккала қиссада ҳам учратма[illegible] миз. Холбуки, инсоннинг ас[illegible] сий вазифаси ҳаётни севиш [illegible] яшашдир. Анчагина донгд[illegible] меҳнаткашлар шу ҳақиқатн[illegible] нотўғри тушунадилар. Ишла[illegible] учунгина яшайдилар. Уларни[illegible] хатоси Исомиддин Арабов [illegible] Йўлчиев образларида айн[illegible] акс этган. Бироқ, автор бу[illegible] нуқсон сифатида танқид қи[illegible] маган.

Иш ва кураш, ижтимо[illegible] проблемалар тасвирига бер[illegible] либ кетиб, автор персонажл[illegible] характерларини чуқурр[illegible] очишни, образларни индив[illegible] дуаллаштиришни бирмун[illegible] унутади.

Асардаги ижобий персона[illegible] лар ҳамиша яхши, пок, м[illegible] рибон, меҳнатсевар, бот[illegible] салбий персонажлар эса б[illegible] дек ёмон, жоҳил, бузғун[illegible] мунофиқ. Ҳар қанча жа[illegible] кўрмасин Арабов енгиб чи[illegible] ши, Собиржон ва Мунав[illegible] фарзанд кўришлари, Кало[illegible] ва Хосиятхон эса албатта [illegible] дан олиниб, ҳақ қарор то[illegible] ши аввалдан сезилиб тура[illegible] Бадиий сир сақланмайди. С[illegible] батда китобхоннинг воқеа [illegible] вожига қизиқиши сусайиб[illegible] ради.

«Она дийдори»нинг сю[illegible] чизиғида айрим номукам[illegible] ликлар бор. Қиссанинг н[illegible] га кўра, ундаги асосий сю[illegible] чизиғи Наттининг онасини [illegible] лашдан ва ундаги энг к[illegible] воқеа она-боланинг йиги[illegible] йилдан кўпроқ вақтдан [illegible] дийдор кўришуви бўлиши [illegible] рак эди. Қиссанинг ярми [illegible] бу ҳақда ҳеч нима дейил[illegible] ди. Бу идея асарнинг икк[illegible] ярмида пайдо бўлади ва [illegible] казий ўринни эгаллайди. [illegible] буки, асарнинг бош қаҳра[illegible] Йўлчиев бўлиб, унинг ра[illegible] роком раиси Қўлдошев б[illegible] кураши асарнинг бош к[illegible] ликти эди. Онани излаш [illegible] чиев ва Қўлдошев ҳарак[illegible] рига алоқадор сюжет ч[illegible] билан чамбарчас боғл[illegible] кетмайди.

Неъмат Ёқубов — журна[illegible] ёзувчи. Журналистикадан [illegible] ган ёзувчилар ҳозир кўп[illegible] роқ адиб асарларида с[illegible] хабарларни бўрттиришлар[illegible] рин-шакар мадҳиялар у[illegible] дики, улар бадиийликка [illegible] етказган. «Она дийдор[illegible] бир мисол «Толибжон у[illegible] га ҳавас билан тикилди. [illegible] зир ҳам ширин сўз били[illegible] ғилганларнинг ғайратини [illegible] ди. Ҳикмат ака заводда [illegible] қий ишчилик гаштини, ч[illegible] меҳнат завқини тотган [illegible] лардан. Бугина эмас, [illegible] муш бахтини ҳам шу [illegible] даргоҳдан топди. Илгар[illegible] юв цехида «зап чаққон, [illegible] дилдор» Қумри исмли қ[illegible] ларди. Икки қайноқ ишч[illegible] би жуфтлашди. Ширин [illegible] бўлиб ўтди. Тотув турм[illegible] узоқ умр гарови экан. [illegible] опа билан Ҳикмат ака [illegible] қаришди» (26-бет). Бу [illegible] жўнлиги, мадҳиявийлиги [illegible] ғашга тегади.

Агар тажрибали ки[illegible] Абдуфаттоҳ Набихўжаев[illegible] шулар ҳақида ҳам сўз [illegible] ганда, фикри бошқалар[illegible] ҳам янада қимматли [illegible] ди.

Бундай камчиликлар[illegible] рамай, Н. Ёқубовнинг [illegible] нишларини ижобий баҳ[illegible] лозим. Адиб ҳаётнинг [illegible] жабҳаларига дадил кир[illegible] ҳим ижтимоий проблем[illegible] кўтармоқда, иллатларн[illegible] этмоқдаки, унинг гра[illegible] позицияси таҳсинга лой[illegible]

Нурмуҳаммад ХОЛЛ[illegible] филология фанлари кандидати

ТАҲЛИЛ КЎЛАМИ

ҲУРМАТЛИ редакция! Биз — талабалар газетангизда эълон қилинган «Тушуниш, ҳис этиш санъати» мақоласини ўқиб, анча баҳслашдик. Ҳар ким ўз тушунчасига кўра мулоҳаза юритди. Албатта, мақолада анчагина мунозарали ўринлар бор. Бундан қатъий назар, мақоланинг берилгани яхши иш бўлган. Танқидчиликдаги турли хил фикрлар уйғотадиган севги, садоқат ижтимоий масалалар ҳақида чуқурроқ мушоҳада юритишга чорлайдиган мақолаларга ҳар доим эҳтиёж катта..

Менингча, мақола муаллифи ўзи мунозарага киришган «Севги ва садоқат» рисоласига бир қадар юзакироқ ёндашган. Аввалам бор, О. Тоғаев ўз мақоласида ижодкорларимизнинг айрим асарларини бадиий-эстетик таҳлил объекти сифатида олмаган. Олим ҳаётий масала: севги ва садоқатнинг ижтимоий моҳияти, унинг жамият ҳаёти, равнақи йўлидаги аҳамияти ҳақида фикрлайди. Ажабланарлиси шундаки, «...Ҳис этиш санъати» рисоласининг автори «Севги ва садоқат» мақоласидаги бир неча асарлар доирасида юритилган мулоҳазаларни четлаб ўтиб, фақат «Аёл» шеъри хусусидаги фикрларга қарши чиқади. Агар «Севги ва садоқат» мақоласи фақат шу шеър доирасидагина чекланганида эди, у ҳолда мунозаранинг моҳияти ҳам, мазмуни ҳам ўзгача йўсин касб этарди. Ваҳоланки, олим Ж. Жабборов, А. Ориповнинг асарлари ва бошқа асарлар баҳонасида ёлғизлик, муҳаббат ва садоқатнинг моҳиятини тўғри англаш, фидойилик, хотира, севги, бахт каби ижтимоий-фалсафий тушунчалар хусусида мулоҳаза юритади. Ахир, садоқат, фидойилик инсоний мазмун касб этиши, муҳаббат эса «кўз қорачиғидай авайлашга даъват этувчи эзгулик тимсолига айланиши» лозимлигини ёқлашнинг нимаси ноўрин!

Хуллас, мунозарага сабаб бўлган икки олимимизнинг чиқишлари газетхонларда фикр уйғотишига, уларни баҳсга ундашига шубҳаланмаймиз. Чунки гоҳо газета ва журналларимизда адабиётимизда пайдо бўлаётган янги асарлар тўғрисида битта тақриз ё биттагина мақола эълон қилинади-да, шу билан жим бўлиб кетилади. Энг ачинарлиси, гоҳо янги асарларга нотўғри баҳо берилади. Бўш асар баъзан асоссиз мақталади, шакл ва услуб жиҳатидан янгича ёзилган мураккаброқ асар чиққанда эса, аксинча, танқидчиларимиз довдирашиб қолишади, биз китобхонларнинг гапи ва эътирозлари четда қолиб кетади. Мисол учун, Шукруллонинг «Жавоҳирлар сандиғи» асарининг иккинчи китобини эслайлик. Бизнинг фикримизча, бу асар баъзи нуқсонларидан қатъий назар, янгича ёзилган, анча қизиқарли. У ҳақда кенгроқ фикр юритиб, ёзувчининг ниятини чуқурроқ англаб олишга ёрдам берадиган чиқишлар бўлса ёмон бўлмасди.

Туроб ТЎРАҚУЛОВ

ИДРОК ЭТИШ САНЪАТИ

БИЗ ёшлар «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг 2 октябрь сонида эълон қилинган «Тушуниш, ҳис этиш санъати» мақоласини қизиқиш билан ўқиб чиқдик.

Адолат юзасидан шуни айтиш лозимки, бугунги ўзбек адабий танқидчилиги ўзининг яхши намуналарида адабиёт воқелигини ҳаёт ҳодисаси билан узвий боғлаб, жамиятимизнинг ижтимоий тараққиётига, замондошларимизнинг маънавий камолотига сезиларли таъсир кўрсатмоқда.

«Тушуниш, ҳис этиш санъати» мақоласи ҳам бизни шу жиҳатдан қизиқтириб қолди. Чунки мақоланинг бош пафоси бадиий асарни теран англаш ва объектив талқин этиш масъулиятига қаратилганки, бу масала мунозарага асос бўлган шеърдан қатъий назар, муҳим аҳамиятга моликдир. Зотан, адабий ҳодисани тўғри талқин этиш ва уни теран ҳис қилиш — танқидчиликнинг туб масаласидир. Албатта, теран идрок қилинмаган санъат асаридан олинган завқ ҳеч қандай моҳият касб этмайди. Шу маънода, ҳар қандай бадиий асарга теран ҳис этмай фақат мушоҳадалар билан ёндашиш — совуқ ақлнинг бесамар интилишидир.

Агар гап ҳурматли олимимиз О. Тоғаев ҳақида кетадиган бўлса, ўз мақолаларида (ҳаммасида бўлмаса ҳам) адабиётнинг ижтимоий функциясига умуман тўғри ёндашади. Классик ва замонавий асарлар таҳлилидан келиб чиқиб, улуғ файласуф ва шоирларнинг пурмаъно фикрларига таяниб бадиий асарнинг социалистик турмушдаги мавқеи ҳақида мулоҳазаларини баён этади. Биз олимнинг «Ҳазрат Сергий» қиссаси борасидаги мулоҳазаларига қўшиламиз, муҳаббат ва садоқат моҳияти, ғайри инсоний ақидалар тўғрисидаги ҳақли хулосаларини ёқлаймиз.

Таассуфки, мунозарада тилга олинган мақолада танқидчи ўз принципларидан бироз чекинганга ўхшайди. «Севимли ёр ҳалок бўлгач, мантиқан — севгининг ҳам умри ўз-ўзидан тугайди. Тирик киши қалбида энди муҳаббат эмас, севгили тимсоли, инсон хотирасигина яшаши мумкин. Шу туфайли энди муҳаббатга садоқат ҳақида эмас, инсон хотирасига муносабат ҳақида гап бўлиши, мумкин», деб ёзади. Бундай мантиқ асосига қурилган фикр билан севги ва садоқат масаласига кенг ижтимоий кўламда ёндашиб бўлмаслиги аён. Чунки «тирик киши қалбида», «севги тимсоли, инсон хотираси» яшар экан, демак, муҳаббатга садоқат барҳаётдир! Демоқчимизки, олим бадиий асарни кенг ижтимоий аспектда талқин этиш ниятида бўлган, бироқ муаллиф сўнгги мақоласида бадиий асар, образ ҳақида фақатгина соф ижтимоий мезонларга таяниб қолган, севги ва садоқат муаммолари ечимини фақат «шахсни тўлақонли инсоний турмушга йўлловчи, ижтимоий фойдали кўрсатишга даъват этувчи муҳаббат» — оилавий турмушдангина қидирган.

Яна айтамиз: биз ҳозир мунозарага киришган икки танқидчининг қайси бири ҳақ эканлиги устида фикр юритмоқчи эмасмиз. Чунки, тўғрисини айтганда, ҳар иккала танқидчининг қарашларида ҳам маълум даражада бир ёқламалик сезилади. Биз учун бу мунозаранинг диққатга сазовор томони шундаки, унда адабий танқидчилигимизда мавжуд бўлган бир нуқсон — ёзувчи ва санъаткорларимиз яратаётган асарларни чуқур идрок этмай, бадиий асарга бадиият қонунларидан келиб чиқмай, ёзувчининг бадиий ниятини англаб етмай туриб, юзаки баҳо бериш иллатлари ўртага ташланганки, бу жиддий масала ҳақида жиддий гапириш пайти келган эди. Шу боисдан ҳам биз газета бу хайрли мунозарани давом эттиришини истардик.

Мансур ТЕНГЛАШЕВ, ТошДУ VI курс студенти

Газетамизнинг ўтган сонида эълон қилинган «Тушуниш, ҳис этиш санъати» мақоласи адабиёт ихлосмандлари, шеър мухлислари — кўпчилик газетхонларимизда катта қизиқиш уйғотди.

Редакциямизга келган дастлабки хатларда жуда муҳим масала — адабий асарларни ҳаёт билан чамбарчас боғланган ҳолда теран англаш, теран тушунтириш, теран талқин қилиш зарурлиги қайта-қайта таъкидланади.

Бизни шу нарса қувонтирмоқдаки, газетхонлар икки танқидчининг бир асар атрофидаги баҳси доирасидан чиқиб, бугунги адабиётимизнинг савияси ва уни баҳолаш масалаларига ўтмоқдалар. Дарҳақиқат, сўнгги йилларда адабиётимизда анча-мунча яхши асарлар яратилди. Қатор асарларимиз рус тилига таржима қилиниб, Москва нашриётлари ва марказий журналларда ҳам чоп этилди, айримлари эса Европа, Осиё мамлакатларида нашр қилинди. Улар Бутуниттифоқ танқидчиларининг таҳлил доирасига кирди. Ваҳоланки, бизнинг танқидчилигимиз бу асарларни кенг ва чуқур таҳлил этиб берди деёлмаймиз.

Шубҳасиз, адабиёт ва унинг ҳодисаларига менсимай қараш, конкрет асарлардан чала-чулпа хабардор бўлиб, юзаки, чалакам-чатти ўқиб фикр юритиш ҳоллари билан келишиб бўлмайди.

Адабиёт олий ниятлардан туғилади. Шунинг учун ҳам, адабиёт ҳақидаги фикр-мулоҳазалар, илмий-танқидий чиқишлар унинг ҳақиқий ҳолати ва савияси даражасида туриши зарур.

Адабиётга санъат ҳодисаси, инсон мураккаб маънавий-руҳий оламининг, ижтимоий воқеликнинг ҳаққоний кўзгуси сифатида қаралгандагина унинг аҳамияти ҳамда вазифалари тўғри англанади ва тўғри ёритиш йўллари очилади. Зотан, адабиётга муҳаббат билан ёндошмоқ зарурки, биз буни алоҳида таъкидлашни истаймиз. Муҳаббатли муносабат — адабиётнинг теран замирларига равшан ва холис назар ташлашга, ундан юксак маънавий хулосалар чиқаришга, ёзувчи ва санъаткор меҳнатига бефарқ бўлмасликка ўргатади.

Биз ёзувчи, олим ва китобхонларимизни танқидчилигимиз олдида турган бу муҳим ва долзарб масалалар хусусида фикр юритишга чақирамиз.

Ёзувчи Саид Равшанов детектив жанрида «Чордоқдан отилган ўқ» номли қисса яратди. Унда жиноят-қидирув ходимларининг фаолияти, хавф-хатарга тўла ҳаёти ҳақида ҳикоя қилинади. Ўқувчи бу соҳа фидойиларининг мудҳиш жиноятларни фош этиш йўлидаги машаққатли меҳнати, тинимсиз изланишлари билан танишади, уларнинг сезгирлиги, топқир ва тадбиркорлигига тан беради. Хавфли рецидивистлар билан юзма-юз аёвсиз олишувларнинг фикран шоҳиди бўлиб, қаҳрамонлар қисматига қизиқиб қолади. Асардаги воқеалар Бухоро ва Когон шаҳарларида юз беради.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти ушбу қиссани нашрга тайёрламоқда. Қуйида шу асардан парча ўқийсиз.

ЧОРДОҚДАН ОТИЛГАН ЎҚ

ҚИССАДАН ПАРЧА

ҚУЛОҚНИНГ ҳар бир ҳаракатини иш жойида ҳам, кўча-кўйда юрганидаям, ҳатто йида ҳам яширинча кузатиб бориларди. У шериклари билан телефонда биринчи бор алоқа қилган кундан буён аллақандай хавф остида шаса-да, лекин ўзининг кузатилишидан тамоман хабарсиз эди. Истироҳат боғида уни йтенант Одил Сатторов кузатарди. Сатторов кузатув пункти қилиб «Фотография» рўпарасидаги қишки кинотеатр биносини танланди. Бино фонтаннинг кунчиқар томонида и. Сеанслар ёзги бинода намойиш этилиши бабли қишки кинотеатр биноси томошабинрдан холи эди. Бу ердан фонтан атрофини, тун майдончани, Исмоил Сомоний мақбарани, ҳатто «Фотография» деразаси орқали нанинг ичини, Қулоқнинг ҳар бир ҳаракати- очиқ-ойдин кузатиш мумкин эди.

Сатторов автомат-телефон орқали бошқарга шошилинч хабар қилди. Бу пайт Зафар римович ўринбосари билан эндигина тушкдан қайтишган эди. Иккиси ҳам тунд, қоидан қор ёғар эди. Эрталабки оператив игашда улар шаънига айтилган танқидий плар қанчалик ҳақ, ўринли бўлмасин, барио қаттиқ ботар, аламларини ичига ютишар, й берган аҳволдан қандай қилиб тезроқ қулиш йўлларини ўйлаб боришар эди.

Майор Гладиатор сўнгги бор ётган колония шошилинч телеграмма йўллаган эди. Кеча воб олди.

«Сиз қизиққан шахс беш йил бурун жазо ддатини ўтаб бўлган, озод қилинган».

Кўпдан бери алоқачини кутаверишдан ҳафаси пир бўлиб юрган Зафар Каримович хабарни эшитиши биланоқ суюниб кетди. кузатувчига буйруқ берди:

Берухсат ҳаракат қилинмасин! Биз тез- етиб борамиз.

Зафар Каримович шошилинч равишда прорга телефон қилди-да, «мукофот эгаси кутади» операцияга алоқаси бор жиноятарни қамоққа олиш тўғрисида дарҳол кция олди ва изидан истироҳат боғига б келишни илтимос қилиб ўрнидан қўзғал-

Қулоқ билан Саъва суратхонага кириб, сўзиб турган пайтда майор кузатиш жойига б келган эди.

— Сизни кузатишмаяптими?— деб сўради ва. —Шубҳа туғдирмаяпсизми?

— Йўқ! — қисқа жавоб қилди Қулоқ. — боққа дам олувчилар шунчалик кўп келиб ишадики, уларнинг қай бири бу ерлик, қай меҳмон — билиш амримаҳол. Сира хар олманг, хавф-хатардан холиман. Асосий а кўчайлик. Мукофот шу ерда, уни ҳозир ширайми?

— Вақт зиқ, шошилиш керак,— деди Саъва Қулоққа аллақандай шубҳа билан қараб ва тилмаганмикан? Тунов кунги ўғирликни гмаганми? Нега ўзини бунчалик бепарво пти?» дея кўнглидан ўтказди. Аммо тез- у фикридан қайтди.

Қулоқ эпчиллик билан хона полининг энг ка тахтасини ўрнидан қўзғатди. Қўлини иб целлофан халтага ўроғлиқ рюкзакни стол устига қўйди.

Саъва фотоаппарати ва сумкасини стол четига қўйди. Эпчиллик билан белидаги ип боғични ечди, сўнг ўрнидан даст туриб, икки қўллаб кўйлагини юқорига кўтарди. Қулоқ Саъванинг бу ишидан ҳайратланиб, бақрайиб қотиб қолди. Саъванинг мармардай оппоқ сийнасини кўргач, кўзларини чирт юмиб олди.

— Қулоқ, анқайманг! Нима, аёл баданини биринчи кўришингизми? Пулларни тезроқ олиб, белимга ўранг!— деб буюрди Саъва.— Эсимдан чиқибди, сумкамда оқ мато бор...— Стол устида турган сумкачасига ишора қилди. —Чаққонроқ... Имилламанг!

Қулоқнинг итоат этишдан бўлак иложи қолмаганди. У рюкзакдан пачка-пачка пулларни олиб, алоқачининг бели, қорнига оқ сурп орасига қат-қат қўйиб ўради. Саъва бир неча дақиқа қимирламай турди. Қулоқ ишни тугатгач, Саъва кўйлагини туширди. У худди ҳомиладор аёлга ўхшаб қолди.

— Улушингизни тез кунда оласиз. Ким олиб келади, ҳали номаълум. Пароль: «Азроилдан салом!» Жавоб: «Қулоқ эшитади». Тушунарлими? —сўради Саъва.

—Ҳа, хоним!...

Саъва фотоаппарати билан сумкачасини қўлига олди. Қулоқ билан имо-ишора қилиб, тезгина хайрлашди. «Фотография»дан худди суратини олишга кирган кишидек бамайлихотир чиқди. Келишувга биноан Қулоқ уни кузатишга чиқмади.

Саъва топшириқни нечоғлик қисқа муддатда бажариб, иши ўнгидан келганидан ниҳоятда мамнун, кайфияти чоғ эди. У дарвоза томон йўл олганда Зафар Каримович ўринбосарига қараб бундай деди:

—Алоқачини айни жўнаши олдидан тутамиз. Сиз Саъва боғдан чиқиб кетиши биланоқ Қулоқни қўлга олинглар. Ҳушёр бўлинг, у асосий фигуралардан, қўлдан чиқармаслик керак.

— Эшитаман, ўртоқ майор!

Очил Мирзаев зудлик билан оператив группани чақиртирди. Орадан бир неча минут ўтар-ўтмас, кунчиқар томондаги боғ дарвозаси олдида «ГАЗ—69» енгил машинаси келиб тўхтади. Ундан искович ит билан икки йигит тушди. Капитан уларни қарши олгач:

— Йигитлар, гап-бундоқ!— дея мақсадни уларга тушунтира бошлади. — Рақиб жуда ҳушёр ва маккор. Албатта, қаршилик кўрсатмай қолмайди. Гап шундаки, уни тезда тинчгина қўлга олишимиз лозим, яна жуфтакни ростлаб қолмасин. —Ўртоқ лейтенант,—ёноқ суяклари салгина туртиб чиққан инспектор— кинолог Юсуф Турғуновга қаради капитан.— Сиз ит билан бизни четроқда кутиб турасиз. Зарурат туғилганда ишга киришасиз. Сатторов, сиз асосий йўлакда туринг. Қочишга уринса... Уни ташқарида қўлга оламиз. Хонада қўлга олиш хавфли, бирор «каромат» кўрсатиши мумкин.

— Тушунарли,— деди лейтенант.

Бир неча дақиқадан сўнг бўйнига фотоаппарат осган, фонтан атрофида айланиб юрган Қулоқни тирсагидан бир забардаст қўл ушлади. Шу пайт қўққисдан унинг рўпарасида граждан кийимдаги Очил Мирзаев пайдо бўлди.

— Қаршилик кўрсатишга уринманг, фойдасиз, —деди буйруқ оҳангида капитан, — Содиқбек Самиев, сиз ўғирликда айбланиб, қамоққа олиндингиз.

Кутилмаган воқеадан талмовсираб қолган Қулоқ қўлга олувчиларни гап билан чалғитмоқчи бўлди.

— Нима деяпсиз ўзи? Ҳеч нарсага тушунолмаяпман, — деди у саросимага тушиб. — Мен суратчиман, қанақасига ўғриман. Бу бир тушунмовчилик.

У шундай деди-ю, тўсатдан Очил Мирзаевнинг қорнига зарб билан тепди ва шу оннинг ўзидаёқ чап тирсагидан маҳкам ушлаб турган кишининг юзига қўққисдан калла қўйди, кейин бир силташдаёқ, унинг қўлидан қутилиб, ўзини «Фотография» хонасига урди. Дарҳол эшикни ёпиб, ичкаридан маҳкам беркитиб олди. Зарбли калла қўйганидан Умид Йўлдошев ҳамон турган ерида гандиракларди. Бурнидан тирқираб қон оқаётганди. Ўқдек отилиб келган Сатторов хона эшигини очмоқчи бўлиб, тутқичидан силтаб тортаётганди, унинг ёнига етиб келган Очил Мирзаев:

— Эҳтиёт бўл! Ўқ узиши мумкин, —деди. Сатторов ўзини четга олиши биланоқ чиндан ҳам ичкаридан эшик томон устма-уст ўқ узилди. Ўқ эшикни тешиб ўтди. Таъқиб этувчилар ҳам дарҳол чўнтакларидан тўппончаларини чиқаришди.

—Аблаҳ!—деди Очил Мирзаев ишнинг бундай тус олишидан ғазаби қўзиб. Сўнг лейтенантга қараб:

— Ҳушёр бўл! — деб тайинлади. — Яна нишонга уриб қўйма!

Сатторов тушунарли маъносида имо-ишора қилди. Капитан тўппончасини уйга ўқталиб турган Йўлдошевга хонанинг орқасига ўтишни ишора қилди. У илдамлик билан хонанинг орқа томонига ўтди. Ичкаридан устма-уст ўқ узилгач, кейин тақир-туқур овоз эшитилди-ю, хона ичи бирдан тинчиб қолди.

— Ўзини отмадимикан? — деди ташвишланиб Сатторов капитанга.

Очил Мирзаев тўппонча қўндоғи билан эшикни қаттиқ тақиллатди-да, баланд товушда:

—Қулоқ, эшикни оч! Қаршилик кўрсатиш фойдасиз,— деди. Ҳеч қандай жавоб эшитилмади. Сатторов икки қадам наридан келиб, эшикни зарб билан тепди. Эшик қулфлари ўрнидан кўчиб, очилиб кетди. Капитан ичкарига бостириб кирди. Хонада ҳеч зоғ кўринмасди. Қулоқ ғойиб бўлганди. У ҳар эҳтимолга қарши хона остидан ўтган, вақтинчалик суви оқмаётган Шоҳруд ариғига ичкаридан йўл очиб қўйган эди. Таъқибчилар шаҳар маркази бўйлаб ўтган Шоҳруд ариғининг худди «Фотография» хонаси остидан кесиб ўтганлигини эътиборга олишмаганди.

Ариқ кўҳна бўлиб, икки томони пишиқ ғиштлар билан ишланган, ўзи худди туннель шаклида қурилган эди. Қулоқ шаҳар марказига чиқувчи жойларни олдиндан аниқ-таниқ белгилаб олганди. Ариқнинг берк ерлари устида турар жой ва жамоат бинолари мавжуд эди. Баъзи ёпиқ ерларида оғзи чўян қопқоқли темирбетон қувурлар қўйилган бўлиб, ариқ ичига фақат шу қувурлар орқали тушилса бўларди. Қисқа фурсатда искович ит билан етиб келган лейтенантга капитан:

— Итни ишга солинг! — деб буюрди.

Ит ғингший-ғингший хона ичини ҳидлаб бир айлангач, из олди-ю, хонадаги туйнукдан тўғри ариққа сакради. Тасмасини қўлига ушлаб олган лейтенант ҳам ит изидан тушди. Унинг кетидан Сатторов, Очил Мирзаев ҳам эргашди. Ариқ ичи зим-зиё, ҳеч вақо кўринмас, ҳатто бирор шарпа ҳам эшитилмас эди. Ит ғингшиб олдинга интиларди. Сатторов қўл фонарини ишга солди.

— Ўчир!—кескин буюрди капитан.—Ўзингни ўққа тутиб бермоқчимисан?

Қулоқ ҳали узоққа қочиб улгурмаганди. У таъқиб қилинаётганини сезгач, мўлжалсиз кетма-кет ўқ узиб қочишда давом этди. Таъқибчилар ҳам жавоб ўқи узишарди. Лекин улар ўқни Қулоққа қараб эмас, юқорига қарата узишарди. Ҳар ўқ отилганда ариқ ичи гумбурлаб акс-садо берарди. Қулоқнинг бирдан-бир мўлжали таъқибчиларни чалғитиб, ариқдан чиқиб ғойиб бўлиш эди. Лекин иш у ўйлагандек кўчмади. У ҳансираб, толиқиб қолди. Бунинг устига қоронғида югуриш мушкул, ариқдан сув сизиб чиққан бўлиб, билч-билч елимдек ёпишқоқ балчиқ тиззага урарди. Таъқибчилар ҳам чарчаб қолишди.

— Ўқи тугади шекилли, — деди Сатторов ҳансираганча, — бошқа отмаяпти.

— Итни қўйворинг! — буюрди Очил Мирзаев.

Лейтенант олдинга куч билан ташланиб бораётган итни аранг тўхтатиб бўйинбоғидан бўшатди. Ит ўқдек олдинга отилди.

Қулоқ билан таъқибчилар оралиғидаги масофа йироқ эмас, у чамаси ичида афсус-надоматлар чекар, ўзининг қора қисматига қарғиш ўқирди. У тамоман ҳолдан тойган, лаблари қуруқшаган эди. Энди қочиш барибир фойдасизлигига кўзи етгач, қўлидаги ўқи аллақачон тугаб битган тўппончани четга улоқтирди-да, югуришдан тўхтади. Нафасини ростлаб олгач, қочиб қутилишга ўзида қайта ишонч ҳосил қилдими, қонсиз афтини бужмайтирганча яна олға интилди. Лекин шу пайт ортидан етиб келган ит унга шундай шиддат билан ташландики, у олдинга юз тубан йиқилиб, юз-кўзлари балчиққа беланди. Ит унинг ўрнидан сал бўлса-да қўзғалишига, ҳатто қимир этишига имкон бермасди. Етиб келган милиция ходимлари Қулоқни ўрнидан турғазишди....

Қорни худди ҳомиладор аёлларникидек қаппайган Саъва боғ дарвозасидан чиққач, атрофга бир лаҳза олазарак бўлиб боқди-да, тўғри Арк томонга йўналди. Пакана уни сал узоқроқдан то Арк олдидаги такси бекатига етиб боргунча кузатди. Саъванинг бўш таксилардан бирига тушганини кўргач, иш ўнгидан келганига тўла ишонч ҳосил этиб, шошилинч изига қайтди. Боғ қаршисидаги театр биноси олдида қолдириб келган мотоцикл томон борди.

Зафар Каримович Саъванинг таксига тушганини кўриши биланоқ машинадан телефонрация орқали Когон йўлидаги ГАИ постига хабар қилди: «Алло, бешинчи пост! Диққат билан эшитинг! «21—43 БХГ» номерли сариқ рангли таксини тўхтатинг! Бирор баҳона билан гапга чалғитиб туринг! Эҳтиёт бўлинглар, ичида жиноятчи бор. Таксичи қуролланган бўлиши мумкин. Ёрдамчи куч тезда етиб боради».

Майор такси Гладиаторга қарашли эмасмикин, деган ўйга борганди. Шу важдан ҳар эҳтимолга кўра эҳтиёт чораси кўришни лозим топди. Шаҳардан чиқаверишда Саъва тушган таксига бир енгил машина етиб олди. Олдинда чорраҳа, ГАИ пости...

Светафорнинг қизил чироғи ёниб тургани қўл келди. Чорраҳа ўртасида сергак турган ГАИ инспектори тезда такси ёнига етиб келди. Милиция кичик лейтенанти формасидаги инспектор честь бериб, такси ҳайдовчига мурожаат қилди.

— Нега тезликни оширдингиз? Машинани четга чиқаринг!

— Хўп бўлади, — деди ҳайдовчи ва машинани йўлнинг чеккароғига чиқариб тўхтатгач, ўзини оқлашга ўтди. — Айбдорман, бир маротаба кечиринглар! Шошиб кетаётгандим. Йўловчим поездга кечикяпман, деди. Шунинг учун.

ГРАЖДАН кийимидаги киши шитоб билан орқадаги машинадан тушиб, таксига яқинлашди-да, инспектор ўрнига жавоб қилди:

— Тушунарли, қани, ҳужжатларингизни кўрсатинг!

Орқа ўриндиқда ўтирган Саъва эсанкираб қолди. «Тузоқ!.. — кўнглидан ўтказди у. — Хушёрликни қўлдан берибман. Иш пачава бўлди чоғи. Қўлга тушганимни эшитса, Азроил асло соғ қўймайди..»

Саид РАВШАНОВ

Хуршид ДАВРОН

ҚУЁШ

Ғунчалар лабига тегар нафасинг,
Салом, деб очилар ғунчалар лаби,
Гулбарглар ёйилар, тингларкан сасинг,
«Баҳор» раққосасин кўйлаги каби.

Қушларнинг инида палапонларнинг
Юмуқ кўзларини очарсан ҳар тонг,
Югуриб ўтасан қиз кипригидай
Нозик майсаларнинг учида шодон.

Дарахтлар сесканиб сени кўргандан
Ерга ташлар туннинг оғирлигини,
Ўтлоқда ястаниб ётган қария
Унутар умрининг охирлаганин.

Куйлайвер, куйингга дунё келсин тор,
Мангулик сасидир сенинг овозинг.
Барча кетганларда сенинг ёдинг бор,
Барча келганларга тортиқсан ўзинг.

ТУРКИСТОН

Бу шаҳарни кўрмаганман ҳеч,
Бироқ доим дилимни чорлар.
Бу чорловлар ичида нотинч,
Қадим-қадим битиклар порлар.

Баъзан қилгум уни тасаввур:
Чексиз дала, қари анғизлар,
Қизил ғиштли гумбаз узра нур,
Узун-узун кокилли қизлар.

Бир кун албат етиб борурман
Ва ҳайратдан ёшланур бу кўз.
«Салом!» —дея шивирлар бирдан
Йўл четида ўсган бўтакўз.

Ва тонготар чоғида мени
Уйғотади ўтлар шитирлаб,
«Девонул луғатит-турк»нинг
Сўзларини аста шивирлаб.

ШЕЪРИЯТ

* * *

«Девонул луғатит-турк»да барглар сарғаюр,
Кўкшин япроқларда янграйди баҳор.
Туманлар силжийди мисли оқ уюр,
Барчин булутлару ўтлоқлар бедор.

«Девонул луғатит-турк»да сайрар сандувоч,
Тотлиғ қўшиқларин айтар сандулоч.
Қарғилоч айланур, қимиз тўла меш
Шивирлар: — Соғинчни сўқмоқларга соч!

«Девонул луғатит-турк»да оқарар тунлар,
Ябкинлар қўйнида елар қулунлар.
Ям-яшил ўтларни қўмитиб шамол,
Ёмғир тақиб кетган дурларни юлар.

«Девонул луғатит-турк»да очун ёруғдир,
Йўллар хўб узундир, юлдузлар йирик.
Етмоқлик — гумондир, кетмаклик —зарур,
Юраклар — долғали, орзулар — тирик.

ОЙБЕКНОМА

Ойбекнинг шеърини далага чиқиб,
Алп чинор остида ўқимоқ керак
Ва сокин шивирни — оҳангни уқиб,
Ойбекми? Майсами? — деб толсин юрак.

Ойбекнинг шеърини бедазор аро
Сой саси аралаш тингламоқ зарур,
Билмай қолсин юрак сув узрами ё
Ойбекнинг шеърида ўйнайди бу нур?

Ойбекнинг шеърлари бамисли нигоҳ,
Бу нигоҳ асрорин йўқдир поёни.
Худди бўлмагандек майсага изоҳ,
Йўқ Ойбек шеърининг тўла баёни.

Ойбек — бу майсага чўккан бужур тош,
Ҳайратдан ёрилиб-ёрилиб кетган.
Ойбек — бу дарахтзор устида қуёш,
Нури то чумоли кўзига етган.

Ойбек — бу улкан бир чорбоғ ортида
Ёввойи узумзор оралаб, титроқ
Қуёш тангалари ўйнаб сиртида
Бирдан ёруғликка чиққан шўх ирмоқ.

Ойбек — бу оғриқни қари тол каби
Юракнинг тубида асраган сўзлар,
Барча ҳасратини, жим туриб лаби,
Энг яқин дўстига сўзлаган кўзлар.

Шеър—юлдуз киприги, деганди Ойбек
Ўзи киприк эди Ўзбекистонга.
Сўнгги дам бошида сўнаркан осмон,
Ойбек кўзларини берди осмонга.

ЙЎЛ.

ЖАНГОВАРЛИК

Боши учинчи бетда

бири шундаки, қиссада ари нисбатан тенг бўлн рақиблар тўқнашади: — Абдумалик оддий н, иккинчиси — Нарзиовхоз партқомининг секи. Абдумалик партия игига номзод. Унинг йиллик синов вақти муб, кейин шароитга тўғлган. Қаҳратон совуқда маликнинг суруви емк танқислигидан тало учрайди. Нурали Қоуруввдаги оғир аҳволни, маликнинг ички изтирини ҳаққоний гавдаради; энг муҳими, бу лар қиссага сингдириб илган, қаҳрамонлар хатҳаракатларига, ижтимоийт фаолиятига табиий да «пайвандлан»ган. Нурали Қобулнинг р қиссаси муносабати билан Сарвар Азимовнинг куйидаги сўзларини эслагим келади: «...Совет халқининг меҳнат фаолиятини кенг ва кўламли кўрсатишга интилаётган бадиий асарларда меҳнат жараёнлари ўзининг бутун мураккаблигида, гўзаллигида, зиддиятлари ичида кўринишини, юксак бадиият билан акс эттирилишини истардик. Танқидчилар ҳам бундай ҳолларда фақат кўтарилган масаланинг ўзинигина қайд қилиш билан чекланиб қолмасдан, асарнинг бадиий-ифодавий томонларига жиддий эстетик талаблар билан ёндашишлари зарур».

АТОҚЛИ адиб ва адабиётшуносимизнинг «Россия, Россия, мен сенинг ўғлингман, эмасман меҳмон...» деб номланган («Ўзбекистон адабиёти ва санъати», 1982 йил, 24 сентябрь) мақоласидан олинган бу мулоҳазалар социалистик реализм адабиётида ғоявийлик билан бадиийлик бирлиги ва юксак бадиий маҳорат қанчалик муҳим аҳамият касб этишини кўрсатади. «Яшаш учун кечикма» қиссаси шу нуқтаи назардан эътиборга сазовордир. Нурали Қобул инсон табиатга яхши муносабатда бўлмай, эл-юрт, халқ олдидаги бурчига хиёнат қилса, қарши фожиага дуч келишини бирқанча ўринларда ишонарли кўрсатади. Шу фазилатлари билан мазкур асар Мурод Муҳаммад Дўстнинг «Галатепага қайтиш», Тоғай Муроднинг «От кишнаган оқшом», Ўткир Ҳошимовнинг «Дунёнинг ишлари», Тоҳир Маликнинг «Чорраҳада қолган одамлар», Неъмат Аминовнинг «Суварак» сингари турли хил савияда ёзилган, лекин курашчанлик руҳи мавжуд қиссаларга ҳамоҳангдирки, буни мамнуният билан таъкидлаш керак. Албатта, бу қиссаларда ҳам, «Яшаш учун кечикма» асарида ҳам қаҳрамонларнинг ижтимоий фаолияти, уларнинг ички кечинмалари, зиддиятли ҳолатлари ҳамма вақт ҳам етарли даражада очиб берилган дейиш қийин. Буни Н. Қобул асаридаги Абдумалик билан Нарзиев ўртасидаги тўқнашувда ҳам кузатиш мумкин. Совхоз партқомининг секретари «Менинг номимга тушунтириш хати ёз! Жўрақулни урганингни, раҳбарларни ҳақорат қилганингни ёз! Уялмасанг, ўз уканг Турсунбойни дўппосладанингниям ёз! Масалангни партия мажлиси ҳал қилади», деб дағдаға қилганда Абдумалик: «Ёзмайман! Қўлингдан келса осиб юбор! Билдингми! Сендек иғвогар, ишбузуқи номига тушунтириш хати ёзишни ҳақорат деб биламан», дейди. Олишув бизда катта қизиқиш уйғотади, чунки Нарзиев юксак лавозимни суистеъмол қилиб, фақат ўз манфаатини кўзлайди, яқин келажакда совхозга директор бўлиб, мол-мулк, бойлик орттиришни ўйлайди, бу йўлда ҳар қандай товламачиликдан қайтмайди: ҳалол, меҳнаткашларга зуғумини ўтказиб, улардан ўз манфаати йўлида фойдаланади. Лекин асардаги конфликт тасвири янада теранлашиб, бундан ҳам ҳаётийроқ мазмун касб этганида эди, «Яшаш учун кечикма» қиссаси ёзувчи ижодида, бутун адабий-бадиий ҳаётимизда катта воқеа даражасига кўтариларди.

Тўғри Абдумалик совхоз партқоми секретарини мардонавор фош қилаяпти. Бироқ, айни чоқда, оддий чўпонимиз тирик инсон эканини унутмаслигимиз керак. Демоқчимизки, у жонли одам сифатида кимга қарши чиқаётганиниқ ўйламасмикин, бироз ҳадиксирамасмикин? Тўқнашувда ғолиб чиқаманми ёки мағлуб бўлиб, бошимга балолар орттирмайманми, деб шубҳаланмасмикин? Ғалаба қозонганда нималарга эришаман, ютқазиб қўйганда ҳолим не кечади, деб изтироб чекмасмикин?

Бизнингча, қиссада қаҳрамон ўз ички туйғуларини характерига мос тарзда, «чўпончаси»га эмас, балки зиёли каби ифода этади. Ахир, оддий қўйчивон, қишлоқ кишиси қандай қилиб, ишларининг «бир юз саксон градус орқага бурилиб кетиши»ни идрок этди? Балки мактабда ўқиб юрганда шундай иборани яхши кўриб қолгандир? Афсуски, ёзувчи ўз қаҳрамонининг тўғри, ҳаққоний фикрларини нима учун худди шундай шаклда баён этаётганини асосламайди.

Биз «Яшаш учун кечикма» қиссасининг тили қашшоқ демоқчимасмиз. Бундай хулоса чиқаришга ҳеч қандай асос йўқ. Зотан, Нурали Қобул воқеалар рўй берган жой —қишлоқ табиати, шароитини ўзига хос бўёқлар воситасида гавдалантиради, чўпонлар ҳаётининг тароватини, гўзаллиги, қийинчиликларини ишонарли чизади. Умуман олганда, қисса жонли, ширали, таъсирчан тилда ёзилган. Аммо баъзи ўринларда Абдумалик, Нарзиев нутқи айнан автор нутқидай таассурот қолдиради. Ҳатто воқеаларни баён этувчи қаҳрамон ўрнида ҳам баъзан ёзувчининг ўзи мулоҳаза юритиб, ўзи ҳаракат қилаётганга ўхшайди.

Лекин бу камчиликлардан қатъи назар Нурали Қобулнинг «Яшаш учун кечикма» қиссаси, умуман олганда, курашчан қаҳрамон шаънига яратилган қўшиқдай ўқилади, унда ҳалол, мусаффо, мард инсоннинг қувончу шодликлари, ғам-аламлари ифодаланган, ҳар хил иллатларга қарши ҳужумкорлик руҳи мавж уриб туради. Айни чоқда бу қўшиқнинг баъзи пардалари, аниқроғи, қаҳрамонларнинг фикрлаши, нутқи, хатти- ҳаракатларида бироз сунъийлик сезилади.

НУРАЛИ Қобул ва унга тенгдош қаламкашларимиздан бутун жаҳон, рус классик ва кўпмиллатли совет адабиёти анъаналарини, Шароф Рашидов, Назир Сафаров, Сарвар Азимов сингари атоқли адибларимизнинг ранг-баранг, салмоқли, амалий-назарий тажрибаларини ижодий ўзлаштириб, ҳаёт ҳақиқатини мавжуд мураккабликлари, зиддиятлари билан ёритиладиган, ижтимоий- маънавий тараққиётга сезиларли таъсир кўрсатадиган салмоқли бадиий асарлар яратиш бугунги, адабий жараённинг талабидир. Бу талаб — жанговорлик руҳи билан суғорилган социалистик реализм адабиётининг асл моҳиятидан келиб чиқади.

ҲАМЗА НОМИДАГИ РЕСПУБЛИКА ДАВЛАТ МУКОФОТИГА НОМЗОДЛАР

Суратда: Қувасойда ўрнатилган доҳий В. И. Ленин ҳайкали.

ҚУВАСОЙ ҚИЁФАСИ

МЕҲНАТДАН келса бойлик, турмуш бўлар чиройлик, деган нақлнинг нақадар ҳаётийлигини биз Қувасой мисолида кўряпмиз. Партия ва ҳукуматимизнинг халқ турмуш фаровонлигини ошириш, қишлоқ ва посёлкаларни ободонлаштириш тўғрисидаги ҳаётбахш қарорлари бу ерда ўз ижросини топмоқда. Қаранг, 3—4 йил аввал кичик посёлка типида бўлган Қувасой қиёфаси таниб бўлмас даражада ўзгарди. Хутор системаси барҳам топиб, кўп қаватли, замонавий барча қулайликларга эга бўлган уйлар қад кўтарди. Миллий усулда ҳашар йўли билан бунёд этилган бозор, «Хрусталь», «Исфайрам», «Универсам» каби савдо комплекслари ва бошқа маданий-маиший кўркам бинолар шаҳар ҳуснига ярашган.

Қир устида қад кўтарган афсонавий «Наргиз» дам олиш комплексини кўришга, бу ерда бир пиёла кўк чой ичиб, ҳордиқ чиқаришга иштиёқмандлар беҳисоб. Хушманзара табиат «Ором» оромгоҳи ҳамиша гавжум.

Шаҳар марказида В. И. Ленинга ўрнатилган муҳташам ҳайкал ва доҳий номи билан аталган майдон қувасойликларнинг доҳиймизга бўлган иззат-икроми, меҳр-муҳаббати ва чексиз садоқати рамзи сифатида дилларга қувонч бағишламоқда. Майдондаги ранго-ранг гулу гулзорлар, фонтанлар ўзгача чирой касб этган. Областимизда яккаю ягона бўлган бу даргоҳ меҳнаткашларнинг ҳақиқий зиёратгоҳи ва оромгоҳи бўлиб қолган.

Кечагидек эсимизда, В. И. Ленин ҳайкалини очишга бизни ҳам таклиф этишган эди. Тантанада иштирок этган КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Шароф Рашидович Рашидов катта нутқ сўзлаб, жумладан бундай деган эди: «Партия ва ҳукуматимизнинг пировард мақсади халқнинг турмуш даражасини оширишдир. Бунга фақат экономикани юксалтириш билангина эришиш мумкин. Иқтисодий жиҳатдан бақувват бўлаётган Қувасой бундан ҳам обод ва кўркам бўлади. Биз қурилиш ва ободонлаштириш ишларини республикамиз миқёсида кенг кўламда олиб борамиз.

Чиндан ҳам, шаҳар кундан-кунга кенгайиб, кўркам ва обод бўлмоқда. Бундай гўзаллик кашфиётчилари мусобақадошларимиз — қувасойликлардир. Ана шу улуғвор бунёдкорлик ишларига район ва шаҳар партия комитети, шаҳар Совети ижроия комитети бош-қош.

Биз яқинда матбуотда 1983 йилда Ўзбекистон ССР Ҳамза номидаги Давлат мукофотига тавсия этилган асарлар орасида Қувасой шаҳридаги В. И. Ленин ҳайкали ва майдон иншооти борлигини кўриб дилдан қувондик. Унинг авторлари — Маматқул Раҳматов (авторлар коллективи раҳбари), Ф. Гришченко (ҳайкалтарош), А. Шокиров (Фарғона область бош архитектори), Ҳ. Исматов (ғишт терувчи) яратган бу санъат асари, чиндан ҳам, таҳсинга сазовор. Доҳий ҳайкали ва майдоннинг бир-бирига уйғун жойлаштирилиши, пластик ечимнинг ўзига хослиги кишида ёрқин таассурот қолдиради. Энг муҳими, доҳий сиймосига хос улуғворлик, зукколик ва ақл-заковат ҳайкалда ўз ифодасини топган.

К. БОЙБУВАЕВ, Фарғона район партия комитетининг иккинчи секретари, **Ш. ИСРОИЛОВ,** район агросаноат бирлашмаси Советининг раиси, **М. МИРЗАРАСУЛОВ,** район сув хўжалиги бошқармасининг бошлиғи, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ирригатор, **А. БОЙБУВАЕВ,** Ҳ. Турсунқулов номидаги колхоз бригадири, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати, Ленин ордени кавалери, **У. КЎЧИЕВ,** Ленин номидаги колхоз бригадири, республикада хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалик ходими, Ленин ордени кавалери, **К. ҚЎЧҚОРОВ,** район комсомол комитетининг биринчи секретари, **И. АШУРОВ,** район «Шонли меҳнат» газетасининг редактори

БОҚИЙ ҲАЁТ ТАСВИРИ

ЎРТА мактабни битиргач, бир неча йил қишлоқ Совети кутбхонасида мудира бўлиб ишладим. Китобга ўша пайтларда уйғонган иштиёқ кейинчалик колхозда ҳисобчи бўлиб ишлаганимда ҳам, бригадирликка тайинланганимда ҳам сусаймади. Далага йўл олар эканман, қўлимда газета-журнал ёки китоб билан чиқиш одат бўлиб қолган.

Ойбек, Ғафур Ғулом, Мақсуд Шайхзода, Назир Сафаров, Шароф Рашидов, Зулфия, Сарвар Азимов, Комил Яшин, Асқад Мухтор каби ёзувчиларнинг хилма-хил китобларини ўқиб, халқимизнинг ўтмиши, бугуни, келажагини тасаввур этамиз. Уларнинг асарларида тасвирланган воқеалар бизга тарбия берган ота-боболаримизнинг, момоларимизнинг ҳикояларига нақадар ўхшаш.

Бундан бир йилча муқаддам Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати шоир Муҳаммад Алининг «Боқий дунё» романи қўлимга тушиб қолди. Синчиклаб ўқиб чиқдим. Назаримда, Муҳаммад Али шеърий романини Ойбек, Назир Сафаров, Асқад Мухтор сингари адибларимиз қўл урган инқилоб мавзуига бағишлаб жуда тўғри қилган. Шоир асарини шеърий йўсинда ёзиб, ўша пайтда яшаган инқилобчилар, ишчилар, деҳқонлар образларини яратиб, ўзига хос йўлдан борган.

Мен: «Шу китобни пахтакорлар ўртасида муҳокама қилсак, нима дейсиз?», деб колхозимиз раиси Хайдарали Ҳамроқуловга мурожаат қилдим. Шу йил март ойида колхозимизнинг муҳташам маданият саройида «Боқий дунё» шеърий романининг муҳокамаси бўлди. Муҳокамада китобнинг фазилатлари ҳақида мен ҳам гапирдим.

Менингча, «Боқий дунё»нинг фазилатлари кўп. Китоб ҳақидаги кўплаб мақолаларда айтилганидек, роман халқимизнинг инқилобга келиш йўлига бағишланган. Шеърий романни ўқиган китобхон халқимиз неча-не жафоларни бошидан кечирганини, бу йўлда қанча-дан-қанча қурбонлар берилганини бир гувоҳдек кўриб туради. Қувонарлиси шундаки, китобни ўқир эканмиз, қалбимизда халқимиз қон тўкиб амалга оширган ва сақлаб қолган инқилоб муваффақиятларини янада юксалтириш иштиёқи уйғонади. Иккинчидан, ўқувчи Ўзбекистондаги инқилобнинг ўзига хос жиҳатларини ҳам кўргандек бўлади. Шеърий романнинг «Сукунат» қисмида стихияли бошланган ва хунук оқибатлар билан тугаган исёндан Жиззах қўзғолонигача ва, ниҳоят, Октябрь инқилобигача кишилар онгида қандай ўзгаришлар рўй бергани намоён бўлади. Насриддин, Валентина, Қудрат, Фарҳод образлари мисолида худди шу маънавий руҳий ўсиш-ўзгаришлар жуда яхши очиб берилган. Шунингдек, асарда большевиклар партияси, ишчилар синфи томонидан рўёбга чиқарилган ўзбек диёридаги инқилобнинг кенг манзараси романтик кўтаринкилик билан ҳаётий тасвирланган.

Шароф Рашидов, Сарвар Азимов, Эркин Юсупов, Музаффар Хайруллаев каби адиб ва олимларнинг публицистик асарларида Шарқда, Ўзбекистонда инқилоб тарихий зарурият, рус ва ўзбек ишчилар синфининг қаҳрамонликлари туфайли содир бўлгани, айрим буржуа олимлари айтганларидек, четдан экспорт қилинмаганини асосли далилланади. Менингча, «Боқий дунё» шеърий романини мутолаа этган ҳар бир киши бу гапларнинг ҳақиқат эканига яна бир карра ишонч ҳосил қилади.

Юқорида айтганимиздек, китобдаги Насриддин, Қудрат, Азимбой, Иван, Фарҳод сингари қаҳрамонлар образлари ҳам ҳаётий ва жозибали чиққан. Айтайлик, Насриддиндек хушфеъл, содда, мард, паҳлавон, аммо ишонувчан одамлар ҳақида оталаримиздан кўп ҳикоялар эшитганмиз. Ҳозирги кунда биз билан ёнма-ён юриб, ишнинг энг оғирини қилаётганлар ҳам, тўю азаларда бел боғлаб турганлар ҳам, ҳар хил соҳаларда ҳалол меҳнат қилиб, улоқни олиб кетаётганлар ҳам насриддинларнинг авлодларидир.

Менга китобдаги хотин-қизлар образлари, хусусан, Ғунча қиз, Жаннат, Ойчучук кампир, Валентина, уларнинг ҳаёт йўли, руҳий дунёси жуда ёқади. Назаримда, шоир жўшқин ва шаддод Ғунча қиз тимсолида Тўмарис, Барчиной, Ширин сингари жасур қизларимизнинг образларини умумлаштириб берган.

Биз айни кунларда жўшқин меҳнат билан бандмиз. Даламизда ҳосил кўп. Бригадамиз 60 центнерчилик ҳаракатига қўшилганига бир неча йил бўлди. Мўлжалимиз бу йил ҳам юксак. Адабиёт ва санъат асарлари меҳнатимизда бизга руҳий мадад бўлиб келмоқда.

Ҳамза номидаги Республика давлат мукофотига номзодлар орасида биз — пахтакорларга манзур бўлган «Боқий дунё» шеърий романи ҳам борлигидан ғоят хурсанд бўлдик. Яратувчилик меҳнати билан жавлон ураётган халқимизнинг боқий умр йўлидаги курашини, орзу-умидларини тасвир этган «Боқий дунё» романи тақдирланишга лойиқ, деб биламиз.

Адолат РЎЗМАТОВА,
Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Бекобод район Ленин номидаги колхознинг бригада бошлиғи.

ҲИС-ТУЙҒУЛАРИМИЗГА ҲАМОҲАНГ

Биз шоир Омон Матжоннинг «Сени яхши кўраман» китобининг Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотига номзодликка тавсия этилганини билиб, қувондик.

Омон Матжоннинг шеърлари республикамиз газета-журналларида эълон қилина бошлаганда ўрта мактабда ўқир эдик. Шоирнинг ўша илк шеърлариёқ дилимизда унга меҳр ва ихлос уйғотган, келажагига катта умид туғдирган.

Кутганимиздек бўлиб чиқди ҳам. Унинг «Очиқ деразалар», «Карвон қўнғироғи», «Ёнаётган дарахт», «Ҳаққуш қичқириғи» каби китоблари адабиётимизга яна бир истеъдодли шоир кириб келганлигининг далилидир. Бу китоблардаги шеърлар самимияти, бадиий баркамоллиги, ҳис-туйғуларимизга ҳамоҳанглиги билан барчамизнинг юрак мулкимизга айланди. Шу туфайли ҳам, табиийки, шоирнинг «Сени яхши кўраман» китоби биз учун чинакам байрам бўлди. Бу китоб саҳифаларида шоиримиз билан яна учрашдик, унинг меҳр-муҳаббат, партияга, Ватанга садоқат руҳи билан суғорилган шеърларини такрор-такрор ўқиб чиқдик.

Биз, ишчилар, ипакнинг ҳар толаси қанчалар машаққат эвазига яратилишини яхши биламиз. Шунингдек, шоир меҳнатининг ҳам осон эмаслигини, нодир китоблар, ғоявий-бадиий юксак шеърлар ўз-ўзидан бунёд бўлмаслигини яхши тушунамиз. Шунинг учун ҳам истеъдодли шоиримизнинг меҳнати самаралари, ижоди халқимизнинг юрагидан мустаҳкам ўрин олаётганлигидан, шеърият ихлосмандларининг меҳр-муҳаббатини қозонаётганидан мамнунмиз.

Коллективимиз асосан ёшлардан иборат. Шу сабабли бўлса керак, меҳнатга шеърият энг яқин кўмакчимиздир. Биз коллектив бўлиб, шоирлар ва уларнинг ижоди ҳақида тез-тез суҳбатлашиб турамиз.

Омон Матжон коллективимизнинг севимли шоирларидан. Корхонамизда бирон-бир адабий кеча, бирон-бир концерт йўққи, унда Омон Матжоннинг шеърлари янграмаган бўлсин.

Дарахтлар ёнмоқда бугун
дунёда,
Ёниб, ўзгаларни
уйғотмоқ не бахт!
Дўстларимдир барча
ёнаётганлар,
Юрагимдир —
ЁНАЁТГАН ДАРАХТ!

Бундай ёрқин сатрларни тўпламдаги аксарият шеърлардан топса бўлади. Улар бизни юксак гражданлик позицияларида собит туришга, курашчанликка, халқ учун фидокор бўлишга чақиради. Зеро, шеъриятнинг умумхалқ ишидаги, коммунистик қурилишдаги бош вазифаси ҳам шундадир.

Марям ИСМОИЛОВА,
Олтин ДЎСТЖОНОВА,
КПСС XXV съезди номидаги Урганч пиллакашлик фабрикаси ишчилари

ЯНГИ ИЛМ ХАЗИНАСИ

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси асосий кутубхонаси Тошкентдаги катта билим хазиналаридан бири ҳисобланади. Китоб бойлиги жиҳатидан у фақатгина Навоий кутубхонасидан кейинда туради. Олимларимизнинг мазкур маскани бу йил замонавий бинога кўчди. Яқинда ана шу янги бинонинг очилиш маросими бўлиб ўтди.

Йиғилишни Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти, СССР Фанлар академиясининг академиги О. Содиқов очди. Кутубхона директори, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими Н. Умаров, «Главташкентстрой»нинг 4-қурилиш бошқармаси бошлиғи Ҳ. Тожибоев, техника фанлари доктори И. Убайдуллаев, ЎзССР Фанлар академияси Ядро физикаси институтининг катта илмий ходими Л. Гурвич, республика медицина кутубхонасининг директори Г. Шабоновалар сўзга чиқиб, Тошкентнинг икки минг йиллиги олдидан ишга туширилган бу кутубхона илм аҳли учун ажойиб совға бўлганлиги, унинг республикамиз фани тараққиётига қўшаётган ҳиссаси ҳақида гапирдилар.

ТАРЖИМОН ШАРОФАТИ

ТАРЖИМОНЛИК Владимир Державинга шоирликдан кўра кўпроқ шуҳрат келтирди. У амалга оширган таржималар қайта-қайта алоҳида тўпламлар ҳолида нашр этилган. Бу қаламкаш грузин, арман, Болтиқ бўйи республикалари, хусусан, Совет Шарқи халқлари шеъриятини рус тилида ўқийдиган кенг китобхонлар оммасига етказиб, байналмилал дўстликни мустаҳкамлашга улкан ҳисса қўшди. Шоир худди шу таржималари туфайли «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими», «Арманистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби» фахрий унвонларига сазовор бўлди.

У Шарқ шеъриятидан рус тилига таржиманинг кўзга кўринган намояндаларидан бири эди. Танлаб таржима қилиш — Владимир Державин ижодининг фазилати. Таржимон Шарқнинг Фирдавсий, Низомий, Саъдий, Румий, Ҳофиз, Ҳоқоний, Жомий, Навоий, Машраб каби шоирлари асарларига қўл урди. Умар Хайём рубоийлари-ку худди шу Владимир Державин таржимаси орқали кўп миллионли шеърхонлар орасида машҳур бўлиб кетди.

Биз учун энг муҳими, Владимир Державин ўзбек шеъриятидан рус тилига таржима мактабига асос солганлардан бири эканлиги. Ана шундай фидойи таржимонлар шарофати туфайли ўзбек адабиёти кенг миқёсга чиқди. Айниқса, Алишер Навоий шеърий меросини юртдан-юртга, элдан-элга, тилдан-тилга етказишда рус таржимонларининг айрича ўрни бор. Турли миллат вакиллари улуғ шоиримизни ана шу тилда ўқидилар. Алишер Навоийнинг рус тилидаги асарлари кўп тиллардаги таржималар учун аслият вазифасини ўтади. Айтиш керакки, ярим асрга етар-етмас қисқа бир даврда Совет Иттифоқида том маънодаги Алишер Навоий асарлари таржимачилиги соҳаси вужудга келди. Хусусан, мутафаккир шоирнинг рус тилидаги 10 томлик «Асарлар»и жуда катта ижтимоий-сиёсий ва илмий-адабий воқеа бўлди. Бу нашрнинг икки жилди — «Ҳайрат ул-аброр» ва «Садди Искандарий» достонлари, таржимаси Владимир Державин қаламига мансуб, мазкур икки таржима «Қадим йўл» тўпламининг тенг ярмини ташкил этган. Китобга Владимир Державиннинг ўзбек шеъриятидан таржималари жамланган. Мажмуадан, «Хамса» достонларидан боблар билан бирга, «Равшан», «Орзигул», «Алпомиш» каби халқ достонларидан ва Хоразмийнинг «Муҳаббатнома», Дурбекнинг «Юсуф ва Зулайхо», Муҳаммад Солиҳнинг «Шайбонийнома» достонларидан парчалар, Лутфий, Машраб, Мунис лирикасидан намуналар, Ҳамид Олимжон, Ойбек, Ғафур Ғулом, Уйғун, Зулфия, Миртемир, Ҳасан Пўлат шеърларидан таржималар ўрин олган.

Кўриниб турибдики, Владимир Державин асосан ўзбек халқ ижоди ва классик шеърияти таржимасига ихтисослашган. У Алишер Навоийнинг фалсафий-дидактик руҳдаги, муайян муштарак фазилатларга эга достонларини қайта яратишга бутун шоирлик ва таржимонлик истеъдодини сафарбар этди. Бунда, шубҳасиз, таржимоннинг Шарқ ва шарқликлар тарихини, маданияти, адабиёти ва фалсафасини чуқур билгани жуда қўл келди. Навоийни ўқиб, унинг байтлари мағзини чақишнинг ўзи нақадар жиддий меҳнатни талаб қилади. Энди улкан икки достонни мазмунигина ифодаланган байтма-байт насрий таржима орқали тушуниб, бошқа тилда қайта яратиш машаққатини бир тасаввур этинг! Шуниси борки, Владимир Державин каби санъаткорлар ҳеч қачон фақат сатрма-сатр таржимагагина суяниб қолмаганлар: бир ёқда аслиятнинг ўзи ва кўплаб луғатлар турган.

«Қадим йўл» — Иттифоқ китобхонларини ўзбек адабиёти билан ошно этувчи қадрли мажмуа. Бинобарин, унинг муаллифи ўзбек халқи учун севимли сиймо. Ҳар бир халқ эса ўз маданиятини бошқа эллар аро тарғиб қилган зотлар олдида ҳамиша бурчдор. «Қадим йўл» тўпламининг Республика давлат мукофотига номзодликка кўрсатилганлиги ана шу юксак ҳурмат-эътибор белгисидир.

Султонмурод ОЛИМОВ

ТАҚРИЗ

ИЖОД СЕҲРИ

Тоҳир Қаҳҳор. Оқаётган дарё. Шеърлар. «Ёш гвардия» нашриёти 1982

Шеър юракдан туғилади, дейишади. Баъзан шу ибора замирида теран ҳақиқат ётганига эътибор қилмаймиз. Нозик туйғуларга ларзон берувчи шеърлар ҳаётий дарддан яралади, дейишади ҳам. Лекин шу фожеийлик қаърида қувонч, бетийиқ ижод завқи борлиги хаёлимизга ҳам келмайди. Шеърият сеҳри деганлари шудир балки.

Тоҳир Қаҳҳор шеърлари тенгдошлари ижодидан кайфият кўтаринкилиги, мавзу актуаллиги ва шакл ранг-баранглигига кўра ажралиб туради. У она юрт гўзаллигини мадҳ этиш билан кифояланмайди, балки жамият тақдири, инсоният бахти каби мангу муаммоларга фаол аралашади. Тўпламдаги бир шеър «Кўтарилиш учун яшайлик» деб аталган. «Кўтарилиш» сўзидаёқ ёш замондошларимиз ҳаётининг моҳиятини — ижтимоий фаолликка интилишини аниқ тасаввур қиламиз. Ёш қаламкаш Заминда «биродардир одамзот бари» деб билади. Шеър сўнгида Замон талабига уйғун оҳанг — яшаш ва кураш қўшиғи — чақириққа айланади:

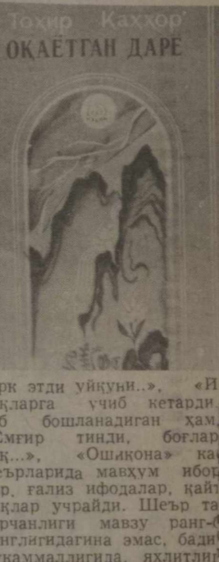

Кучлимизми — бор
кучсизларга,
Ҳушёрмизми — бор
ҳушсизларга,
Ўзимизнинг даражамизга
Кўтарилиш учун яшайлик!

Тоҳирнинг «Ёруғ юлдуз», «Салом дейман...» каби бир талай шеърлари ҳам юқоридаги сатрлар мазмунига ҳамоҳанг.

Маълумки, шеъриятда муайян ғоя учун бадиийликни, товушлар жаранги ва тасвир бўёқларидаги оҳангдорликни қурбон қилиб бўлмайди ва аксинча. Қуюқ поэтик тасвир ўрнига таъкидга, қуруқ чақириққа таяниш оқибатда декларативликни келтириб чиқаради. Бироқ Тоҳирнинг бир қарашда мурожаатга ўхшаб кетадиган «Чопайлик...» шеъри бундай нуқсондан холи. «Чопайлик» — югуриш, ҳаракат маъносида. Юзаки қараганда, шоир ҳадеб «чопайлик» деяётганга ўхшайдию сатрлар замирига чуқурроқ кириб борилса, китобхон тасаввури ўзгаради, туйғулари фаоллашади. Зеро, руҳий хотиржамлик ва лоқайдлик — маънавий разолат: «Лаҳзалар лойига ботмоқ йўқ!» Вақт — мақсад ва ҳаракат мезони: «Тўхтама — шу асли бахт ўзи. Бахт — фақат сен яшар вақт ўзи!..»

Тоҳир Қаҳҳор поэзиянинг турли шаклларида қалам тебратади. У назмнинг қайси турида ижод қилмасин, анъанавий шеъриятимизни ҳозирги замон рус ва жаҳон шеъриятининг етакчи намуналарига шаклан ва мазмунан уйғунлаштиришга интилади.

Классик шеъриятимизнин[г] ғазалдек мураккаб жанрида ёш шоир учун қийинчилик[лар] бўлиши табиий. Унин[г] «Чиқди ой..», «Сен менин[г] ёрим эсанг...» «Яна кўнглим сени истар...» каби ғазаллари шоирнинг ҳали бу жанрда кўп изланиши зарурлигини кўрсатади. Тўпламдаги сарбаст ва бошқа шаклларда ёзилган шеърлар ҳам айрим нуқсонлардан холи эмас. Хусусан, «Ниҳоят тарк этди уйқуни..», «И... роқларга учиб кетарди» деб бошланадиган ҳам «Ёмғир тинди, боғлар... чиқ...», «Ошиқона» ка[би] шеърларида мавҳум ибо[ра]лар, ғализ ифодалар, қайт[а]риқлар учрайди. Шеър та[ъ]сирчанлиги мавзу ранг-ранглигидагина эмас, бади[ий] мукаммаллигида, яхлитлиги[...]да ҳамдир. Ижодда юкса[к]ликка эришиш учун шо[ир] ўз-ўзини такрорлашдан са[қ]ланиши шарт. Афсуски, [То]ҳирнинг янги тўплами[да] «ой» образи билан боғ[лиқ] бирикмалар кўп учрай[ди]: «ойнинг лаби», «йиғлаган ой», «ой нури», «ойнинг дуси», «ойдек ёлғиз», ... каби», «ой акси» ва ҳока[зо].

Бу жузъий нуқсонлар[га] қатъий назар, қуйида[ги] сатрлар ёш граждан ово[зи]нинг умумга уйғунлашаёт[га]нига, ижодда ижтимоий [фа]оллик муҳимлигини те[ран] англаб етаётганига иш[он]тиради.

Т. МАНСУРОВ

НИҲОЛЛАР ҚАРОВСИЗ ҚОЛМАСИН

«ЎЗБЕКИСТОН адабиёти ва санъати» газетаси «Литературная газета» билан айни бир вақтда ёш ижодкорлар асарлари ҳақида баҳс бошлади, бу — ижодкор ёшларининг камолоти учун қайғуришнинг яхши ифодаси бўлди.

Мен бу ўринда областлардаги адабий ҳаракатчиликка оид баъзи мулоҳазаларимни кўпчилик ҳукмига ҳавола қилмоқчиман.

Газетада эълон қилинган «Бадиий фикрингиз маҳсулдорми?» номли мақолада ижодий юксалиши кўзга кўринарли бўлган кўплаб истеъдодларнинг номи тилга олинди, бироқ бу ёш ижодкорларнинг деярли ҳаммаси (бир-икки муаллиф мустасно) пойтахтда яшашади. Ҳолбуки, республиканинг кўпчилик аҳолиси областларда истиқомат қилади, улар орасида ҳам иқтидор эгалари борлигига шубҳа қилмасак бўлади. Лекин нега улар камол тополмаяпти? Пойтахт савиясидаги адабий муҳитнинг йўқлиги учунми? Балки. Аммо адабий муҳит ўрнини тўлдириш мумкин — ўқиш керак, холос. Ёки областлардаги алоқадор ташкилотларнинг «ёшлар билан ишлаш»ни қоғозда олиб борганлари туфайлими? Эҳтимол. Бироқ бу лоқайдликни ҳам енгса бўлади — ҳар ким ўз устида бешафқат ишлаши керак, бор-йўғи. Назаримизда энг асосий сабаб, областлардаги ижодкорларнинг оёғидан тортаётган куч — айрим нашр даргоҳларида областлардаги муаллифларга менсимай қарашнинг одат тусига кириб қолгани!

Тўғри, ҳозир республика Ёзувчилар союзи областлардаги адабий ҳаракатчиликни ривожлантиришга катта эътибор бермоқда, жойларда кўчма секретариат йиғилишлари ўтказилиб, асарлар муҳокама қилинмоқда. Ёш ижодкорлар боғининг боғбонлари, куюнчаклари бор, улар катта ишлар қилишаяпти, бу боғ бир кун келиб улар меҳнатининг самарасини беради, лекин бу боғнинг четроқ қисмидаги дарахтлар тақдири ҳақида ҳам бир жиддий ўйлаб кўрилса ёмон бўлмасди — улар жуда кўп! Бизнингча, республика ёш ёзувчиларининг семинари ҳар йили ўтказилиб турилса, областлардаги адабий ҳаракатчиликнинг янада жонланишига сезиларли таъсир кўрсатарди.

Уч-тўрт йил аввал марказий матбуотда «Москвадан узоқда» номи билан туркум мақола эълон қилинди, Е. Евтушенко эътибордан четроқда яшаётган ўндан ортиқ ижодкорнинг шеърлар туркумига сўзбоши ёзиб, «Поэзия» альманахида чоп эттирди. Шуниси диққатга сазоворки, атоқли шоир ўз сўзбошисида четроқдаги камсуқумроқ шоирларни «қари қиз»га айлантириб юборишни куюнчаклик билан танқид қилди. Ўйлаймизки, бу хайрли ишни бизда ҳам давом эттириш мумкин.

«Биз истеъдодли ёшларни қидириб топишимиз, ўстиришимиз керак. Улар бизнинг маънавий бойлигимиз, интелектуал потенциалимиздир» (Ш. Рашидов). Бу истеъдодларга бирдек ... рибон, бағри кенг Ин... нинг фикри. Бу — ҳар ... виждонли зиёлининг кун... даги гап.

Кўринмас, аммо ... «шлагбаум»ни олиб ... лаш, ҳамма учун майдо[н] очиб қўйиш, четроқдаги ... аллифларнинг ижодий ... ши билан жиддий шуғу[лла]ниш республика ижодий ... тенциалининг икки ҳ... ошишига олиб келма[йди]ми?

Бу — республика н... лари имкониятига си[ғма]диган ҳодиса эмас: к... дўконларини бир автор... кўплаб ҳеч вақт сотилма[ган] китобларидан «қу[ти]рилса», адабий газета-... наллар ҳадеб бир ҳовуч ... аллифлар асарларини ёрита бермаса областл[ар]... ги адабий ҳаракатчили[к] мараларининг юзага чиқ[иши]га имкон туғиларди.

Ёқубжон АҲМАДЖО[НОВ]
Наманган

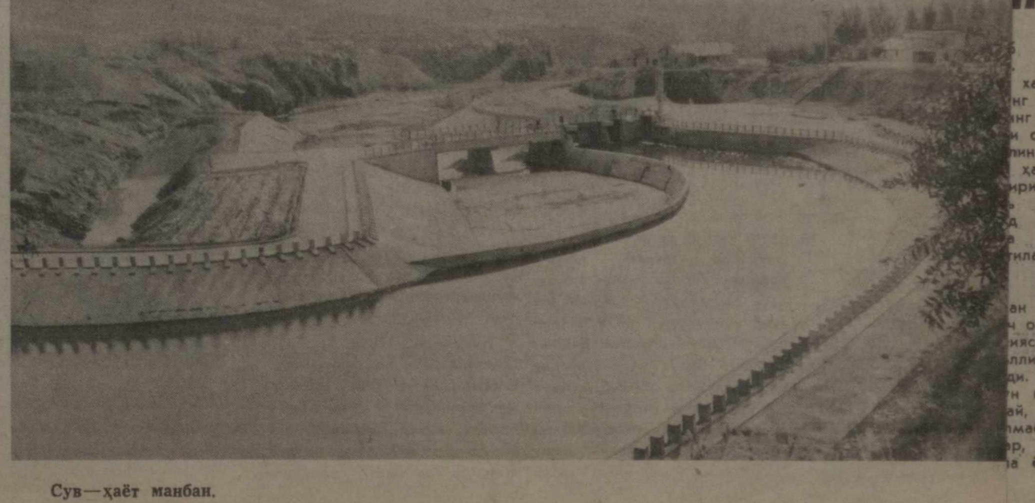

Сув — ҳаёт манбаи.

ЭРТАГА САМАРҚАНДДА МУЗИКАШУНОСЛАРНИНГ II ХАЛҚАРО СИМПОЗИУМИ ОЧИЛАДИ

ҚАДИМИЙ ВА ЯНГИ

МУЗИКАШУНОСЛИК МУАММОЛАРИ

ШАРҚ халқлари музикаси хилма-хил чолғу йўлларига, турли ижрочилик услубларига ҳамда мураккаб шакллардаги мақомлар, ашулалар ва оғзаки анъанадаги профессионал музикага мансуб бўлган мукаммал жанрларни кенг қамраб олувчи бой меросга эгадир. Шарқ музикасининг бой қадимий ва янги анъаналари ҳозирги кунда ҳам бадиий мавқеини янада мустаҳкамлаб, замонавий музикамиз ҳаётида муҳим аҳамият касб этмоқда. Шунингдек, у музикашунослик соҳасида ҳам катта ютуқларга эришмоқда.

Ўрта осиёлик буюк мутафаккирлар Беруний, Форобий, Ибн Сино ва Ал-Хоразмий юбилейлари муносабати билан бу олимларнинг илмий мероси атрофлича ўрганилмоқда. Маълумки, улар ўз даврида фаннинг турли соҳаларида самарали ижод қилганлар. Лекин Хоразмий, Форобий ва Ибн Синонинг музикашунос бўлганликлари кўпчиликка яхши маълум бўлмаса керак. Форобийнинг «Катта музика китоби» Шарқ ва Ғарбда ўз даврининг тенги йўқ асарларидан ҳисобланган. Музикашуносликнинг мустақил фан сифатида шаклланишида кўпчилик тадқиқотчиларнинг фикрига кўра Форобийнинг хизмати катта.

Ибн Синонинг музикавий қарашлари Европа Уйғониш даврининг йирик олимлари Винченцио Галилей ва Жазеппо Царлино ижодига самарали таъсир кўрсатган. Хоразмий асос солган алгоритмик услублар эса ҳозирги замон музика илмида салмоқли ўрин тутмоқда. Бу рўйхатни янада кенгайтириб, мусиқашуносннинг ижодий ютуқлари ҳақида узоқ гапириш мумкин.

Лекин бизни ҳозир биринчи навбатда қизиқтираётган масала — Шарқ музикашуносларининг илмий меросини кенг, атрофлича ўрганиш, марксча-ленинча методологияга таянган ҳолда уларга тўғри ва объектив баҳо беришдан иборат. Ҳозирги кунда Шарқ музикаси мавзуи, унинг ижодий, назарий ва тарихий масалалари юзасидан идеологик тортишувлар юз бермоқда. Айрим буржуа тадқиқотчилари Шарқ халқлари музикасида миллий хусусиятларни сақлаш ниқоби остида, уларни бирбирига қарама-қарши қўйиш, ўзаро чеклаш ва натижада, бир-бирига нисбатан нафрат уйғотишга интилаётган бўлсалар, совет олимлари халқларнинг музика маданиятларини яқинлашуви ва ўзаро бойитиш ғояларини олдинга сурмоқдалар. Шу сабабдан ҳам музика меросимизни илмий асосда ўрганиш муҳим аҳамият касб этади.

Самарқанд симпозиумининг уч асосий мавзуидан бири «Музика илми» қилиб танланиши ҳам бежиз эмас (қолган икки йўналиш «Муайян жанрлар масаласи», «Бастакор ва композиторлар ижоди»га мансубдир).

Шарқ халқларида музикашунослик анъаналари жуда кенг тарқалган. Масалан, таниқли шарқшунос Г. Фармернинг 30-йилларда чиққан «Араб музикаси манбалари» китобида Хоразмий, Киндий, Форобий, Ибн Сино, Ибн Зайла, Розий, Тусий, Урмави, Амули, Шерозий каби олимларнинг музикавий рисолалари ҳақида библиографик маълумотлар келтирилади. Таниқли олим Исҳоқ Ражабов асарларида эса Фармер рўйхатида учрамайдиган Кавкаби, Ҳусайний, Дарвиш Алидек қатор мусиқашуносларнинг мероси қаламга олинади. Бугунги музикашуносликни муаммолардан холи, деб бўлмайди. Бу ишда — матншунослик ва илмий меросни амалиёт нуқтаи назаридан ўрганиш масалалари ҳали оқсамоқда.

Ушбу газета саҳифаларида кенг муҳокама қилинган матншунослик масалалари кўп жиҳатдан музикашуносликка ҳам тегишлидир. Айрим ҳолларда ўтмиш музика рисолаларидан иккинчи ёки учинчи даражали (яъни бошқа тилларга таржима қилинган) манбалардан фойдаланамиз. Бу ўз навбатида кўп чалкашликлар ва ноаниқликлар туғдиради. Форобий, Ибн Сино мусиқий рисолаларининг тили ва услуби ҳозирги замон назариясидан бирмунча фарқ қилади. Ана шу масалаларни илмий жиҳатдан тўғри ҳал қилиш учун етук мутахассислар керак, албатта.

Шарқ музикасининг амалий томонларини ўрганишда Совет Иттифоқида, жумладан, Ўзбекистонда катта ютуқларга эришилган. Музика меросимиз намуналарини тўплаш ва нотага олишда Ю. Ражабий, М. Юсупов, Ф. Кароматовнинг кўп жилдлик тўпламлари муҳим аҳамиятга эга бўлди.

Музикашуносларнинг Самарқандда ўтадиган II халқаро анжумани Ўрта ва Яқин Шарқ халқларининг бой мусиқий меросини ҳамкорликда ўрганиш, уни ўзаро бойитиш, дўстлик ва тинчлик ишига хизмат қилади.

Отаназар МАТЕҚУБОВ,
санъатшунослик кандидати

ХАЛҚНИНГ БЕБАҲО БОЙЛИГИ

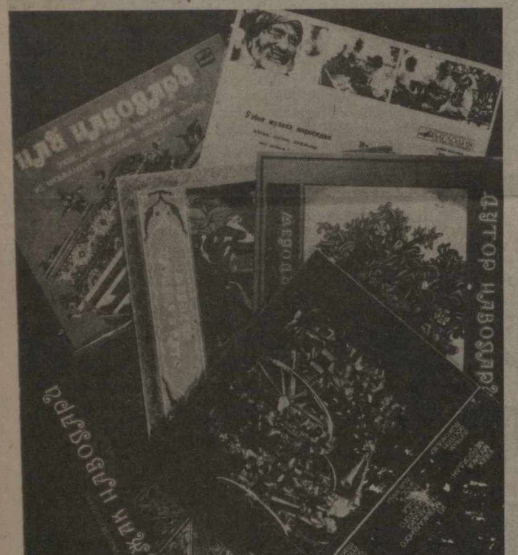

[Э]РТАГА Самарқанд шаҳрида музикашуносларнинг ...қаро симпозиуми ўз ...ни бошлайди. Совет Итти...нинг турли коллективла... шунингдек бир қатор чет ...рдан келган музикашунос...лар, композиторлар, со...далар ва хонандалар «Яқин ...Ўрта Шарқ халқларининг ...знавий музикаси ва за...авийлик» мавзуида баҳс ...тадилар. Бу анжуман... республикамизнинг етак... бадиий коллектив... ҳам ўз концерт ...раммалари билан қат...здилар. Симпозиум кунла... А. Икромов номидаги ...йда «Шарқ халқлари му... санъати» ва «Биринчи ...аро музикашунослик ...озиуми» деган фотокўр..., совет музикашунос...лари томонидан ёзилган ...блар, ноталар ва Ўрта ... олимларининг музикага ...шланган рисолаларининг ...м фотонусхалари намо... этилади. Маълумки, би... Самарқанд симпози...а анъанавий музика, ай..., мақом жанрлари ҳақи...нинг йўллари, ижро ус...ри, қадимги анъаналар...иклаш ва сақлаш, уларни ...авий воситалар билан ...озиторлик ижодиётида ...ш тўғрисида атрофлича ... юритилган эди. Бу ...молар Ғафур Ғулом но...и Адабиёт ва санъат ...иёти томонидан чоп ...н «Яқин ва Ўрта Шарқ ...арининг оғзаки анъана... профессионал музикаси ...монавийлик» номли ки... ўз аксини топган. Ҳо... кунда ушбу муаммолар ...ар, композиторлар ва ...иларнинг диққат мар... турибди. Ўйлаймизки, ...даги симпозиум бу ...оларни ҳал этишда ... роль ўйнайди.

...азмадаги асосий ўрин... Совет Шарқи' республ...рида чоп этилган, ай... Тошкент грамёзув сту... томонидан ёзилиб, ...ммага тақдим этилаёт...амппластинкалар эгаллайди. Ушбу грампластинкаларнинг аксарияти анъанавий музикага бағишланган.

Маълумки, республикамизда музика мероси намуналарини тўплаш, уларни нотага тушириш бўйича кенг миқёсда тадқиқот ишлари олиб борилмоқда. Сўнгги йиллари марҳум академик Юнус Ражабий томонидан яратилган олти жилдлик «Шашмақом»нинг (Ф. Кароматов таҳрири остида. Ғ. Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1966-1975 йиллар) мукаммал тўплами ва Матниёз Юсупов тўплаб нашрга тайёрлаётган кўпжилдлик «Хоразм мақомлари»нинг икки жилди нашрдан чиқди. Файзулла Кароматовнинг «Ўзбек халқи музика мероси» тўпламининг биринчи китоби «Кўшиқ» (Ғ. Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1978 йил) деб номланган. Ҳозир ушбу тўпламнинг бошқа китоблари устида иш қизғин давом этяпти. Ўзбек музика санъатини ўрганишда ва кенг халқ оммасига пропаганда қилишда Ҳамза номидаги Санъатшунослик институтининг музика бўлими олимларининг хизмати катта бўляпти. Уларнинг, айниқса, халқ куйларини нотага ёзиб олиш, музика тарихига оид маълумотлар тўплаш ва уларни нашрга тайёрлаш каби ишлари диққатга сазовордир. Музика мероси намуналарини тўплаш билан бирга, бу дурдоналарни санъат ихлосмандларига етказиш мақсадида бир неча тўпламлар нашр этилди. Ундан ташқари институтга моҳир ашулачи ва созандалар таклиф этилиб, улардан кўплаб турли мавзудаги ва жанрдаги қўшиқлар ёзиб олинмоқда. 1955 йилдан бошлаб Ф. Кароматов бошчилигидаги бир группа олимлар республикамиз бўйлаб махсус музикавий-фольклористик экспедицияда иш олиб бормоқдалар. Бу кўплаб халқ мусиқаларини тўплаш, янги жанр ва турларни аниқлаб ёзиб олишга имкон беряпти. Ушбу экспедициялар самараси ўлароқ, биринчи маротаба айрим жойларнинг музика фольклори тўпланди.

Ўзбек музикаси барча халқлар музикаси каби ўзига хос тарих ва анъаналарга бой. Ҳозирги кунларгача ижро этилиб келинаётган қадимги миллий ўзбек қўшиқлари ва чолғу куйларида халқимизнинг кўп қиррали ҳаёти, урф-одатлари, орзу-ўйлари ўз ифодасини топган.

Институт фонотекаси бебаҳо хазинадир. Чунки унда ўзбек музика меросининг ҳамма жанрлари ва турлари, вариантлари ва ижро услублари ёзиб олинган. Лекин ушбу хазинадан фақатгина айрим мутахассислар ёки композиторларимиз фойдаланиб келмоқда. Уни кенг оммага етказиш мақсадида Тошкент грамёзув студиясида 1982 йилдан бошлаб «Ўзбек халқи музика меросидан» деган пластинкалар тўплами нашр этилмоқда. Шуниси қувончлики, бу пластинкаларда биринчи марта экспедициялар пайтида ёзиб олинган ўзбек музика мероси намуналари ўрин олган. Бу пластинкалар кенг оммани халқ музика мероси билан тўлароқ равишда таништириб боради. Масалан, «Ёр-ёр»ларнинг айрим вариантлари, тўй маросимларида ижро этиладиган «Тўй муборак», «Саломнома», «Келин салом», Хоразмда расм бўлган «Тўй жавоби», «Танга сози», каби қўшиқ ва куйларни тингловчилар биринчи марта эшитишлари мумкин. Пластинкага «Алла» намуналари, «Ёзи», «Майда», «Чирой-чирой» ёки «Ёрғичоқ» каби меҳнат қўшиқлари ҳам киритилган. Бу пластинкада фақат маълум ҳаётий воқеалар билан боғлиқ бўлган ва ижро этилиб келинаётган қўшиқлар кирган бўлса, бошқасида ўзбек музикасига хос бўлган халқ қўшиқлари ва оғзаки анъанадаги профессионал музика жанрлари ўрин олган. Ушбу пластинка бизни терма, қўшиқ, лапар, ялла, ашула, катта ашула, достон ва мақом намуналари билан, уларнинг ижро услублари ва вариантлари билан бевосита таништиради, Фарғона катта ашуласи, Сурхондарё, Қашқадарё ва Хоразм достончилик мактабларининг услублари, Бухоро Шашмақоми, Хоразм мақомлари ва Фарғона-Тошкент мақом йўллари пластинкада алоҳида ўрин тутади. Пластинкалар фақатгина мутахассисларга эмас, балки кенг оммага мўлжалланган бўлиб, тингловчилар орасида катта қизиқиш уйғотмоқда.

Тўпламнинг яна тўртта пластинкаси ўзбек чолғу асбоблари ва куйлари билан тингловчиларни таништириб боради. Булар «Ғижжак наволари», «Най наволари», «Танбур ва сато садолари» (М. Т. Тошмуҳамедов номидаги грампластинка заводи маҳсулоти) деб номланган. Бу пластинкаларни тузишда институтнинг фонотека материаллари билан бирга Ғанижон Тошматов, Комилжон Жабборов, Рисқи Ражабий, Маъруфжон Тошпўлатов, Саиджон Калонов, Маҳмуджон Муҳаммедов, Абдураҳим Ҳамидов, Турғун Алиматов, Абдуҳошим Исмоилов сингари созандаларнинг хизмати катта бўлмоқда.

Тошкент грамёзув студияси мақомларни ҳам кенг пропаганда қилишда салмоқли ҳисса қўшмоқда. Биринчи Самарқанд симпозиумида Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети қошидаги мақомчилар ансамбли (бадиий раҳбар—академик Юнус Ражабий, музика раҳбари Фахриддин Содиқов) томонидан ижро этилган пластинкалар қайтадан нашр этилди. 20 пластинкадан иборат «Шашмақом» тўплами тингловчилар орасида тез тарқалиб кетди. Шу йил 9 пластинкадан иборат «Уйғур муқомлари» тўплами тингловчиларга тақдим этилди. Шунингдек, студия бошқа қардош республикалар анъанавий музикасини ёзиб олишда ҳам жонбозлик қилмоқда.

Юқорида қайд қилинган пластинкалар музикашуносларнинг II Самарқанд халқаро симпозиуми қатнашчиларига ажойиб совға бўлади.

Рустам АБДУЛЛАЕВ,
санъатшунослик кандидати

Суратларда: Самарқандда ўтган музикашуносларнинг I Халқаро симпозиуми иштирокчилари — ҳиндистонлик ва тожикистонлик санъаткорлар саҳнада.

С. МАҲКАМОВ фотолари

ОРЗУИМИЗ — ЮЗМА-ЮЗ БАҲС

Театр санъатини янада ривожлантириш мақсадида КПСС Марказий Комитети ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети махсус қарорлар қабул қилди. Шунингдек «Правда», «Советская культура» сингари марказий газеталар ва «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси саҳифаларида театрларимиз ҳаёти ва аҳволи ҳақида қизғин баҳслар бўлди. Шу муносабат билан редакция республикадаги барча область театрларининг бош режиссёрларига мактуб йўллаб, театрларимизнинг фаолияти ҳақида гапириб беришларини илтимос қилди.

Қуйида эътиборингизга Огаҳий номидаги Хоразм область музикали драма ва комедия театрининг бош режиссёри, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Ибодулла НИЁЗМАТОВнинг жавобларини ҳавола этамиз.

КПСС Марказий Комитети ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг театр санъати ҳақидаги қарорларида ҳақиқатан ҳам ҳаётий, барчамизни безовта қилиб юрган кўпгина муҳим масалалар кўтарилди. Мазкур қарорларда фақат ижод масалалари эмас, саҳна санъатининг ижтимоий ҳаёт, ижодкорнинг турмуш шароити, театрларнинг моддий-техник базаси билан боғлиқ муаммоларига ҳам конкрет ва реалистик ёндашилди.

Театр ҳақидаги бу муҳим қарорлардан кейин биз коллективда мажлис ўтказиб, қилинадиган ишларимизни белгилаб олдик. КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленумидан сўнг эса театрда область маданият ходимларининг давра суҳбати ўтказилди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Маданият бўлими мудирининг ўринбосари С. Л. Морозов иштирок этган бу суҳбатда ҳам театримиз ҳақида жиддий фикрлар айтилди.

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасидаги баҳсни театр санъатига кўрсатилган ғамхўрлик деб биламан. Ундаги конкрет чиқишларга тўхталадиган бўлсак, режиссёр сифатида мен Эргаш Масафоевнинг «Муҳими — назарий асос» мақоласидаги деярли барча фикрларни қўллаб-қувватлайман. Аммо актёрнинг ролга кириш жараёнини мен бироз бошқачароқ тушунаман. Масафоевнинг фикрича, актёрнинг субъектив кечинмалари, субъектив ҳаёт тажрибаси бу жараёнда асосий роль ўйнайди. Актёр ўз ҳаётидаги қаҳрамон кечинмаларига ҳамоҳанг ҳолатларни бутун вужуди билан эслаш орқали ролга кириши керак. Менингча, бу жараёнда ҳамма нарсани ҳаёт ва характер мантиқи ҳал қилади. Чунки актёр ўз ҳаётида, дейлик, Отелло, Ҳамлет ёки Улуғбек тақдиридаги ҳолатларга тушмаган бўлиши мумкин.

Баҳсда баъзи муаллифлар драмалари қўйилмаганидан нолишди. Мен ҳайронман, қайси бир автор яхши пьеса билан борган-у, театр қайтарган экан? Ахир, ҳозир республикамиздаги барча театрлар яхши, замонавий пьесаларга муҳтож-ку!

Лекин Ўзбекистон Театр жамиятидан ҳам, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасидан ҳам бир талабимиз бор. 10—15 йил олдин бизга Тошпўлат Турсунов, Муҳсин Қодиров каби етук мутахассислар келарди. Ижодимиз ҳақида холис, профессионал мақолалар чиқарди. 70-йиллардан буёғига қанча оригинал асар саҳналаштирдик. Сўнгги 5-6 йил ичида Ю. Марцинкявичуснинг «Миндаугас» асари асосидаги спектакль СССР халқлари драматургияси ва театр санъатининг Бутуниттифоқ фестивалида СССР Маданият министрлиги, СССР Ёзувчилар союзи ва Касаба союзлари Марказий Комитетининг дипломи билан, Н. Йордановнинг «Муҳаббат» спектакли СССР Маданият министрлиги ва Бутунроссия Театр жамиятининг фахрий ёрлиғи билан мукофотланди. Булар ҳақида республика матбуотида лом-лим дейилмади.

Шунинг учун бизга ҳам етук мутахассислар келса, ютуқ-камчиликларимизни очиқ айтса, биз қай даражада ишлаётганимизни билсак, дейман.

Албатта, спектаклларимизни бошқа театрлар ижодига солиштириб уларнинг нисбий даражасини билиб олиш мумкин. Аммо ҳамма гап шундаки, биз қўшни театрларда қандай жараёнлар кечаётганидан бехабармиз. Масалан, Карим Йўлдошев Наманганда «Аризасига кўра»ни яхши қўйибди, деб эшитдим. Бир сабаб бўлмаса, мен шуни бориб кўролмайман. Ваҳоланки, бундай янгиликларни барча ходимларимиз билан кўришимиз, ибратли жиҳатларини ўрганишимиз керак. Телевизордан эса асосан Тошкент театрларининг асарлари кўрсатилади. Гастролларда ҳам бир-биримизнинг ижодимизни кузатолмаймиз. Чунки улар бизга келганда, биз уларнинг шаҳрида гастролда бўламиз. Шунинг учун марказдаги мутахассислар иштирокида зоналараро учрашувлар ўтказиб, спектаклларни кўришимиз, ўзаро фикр алмашишимиз зарур. Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги республика театрларининг ўзаро таъсири ва ўзаро бир-би...ни бойитиши билан боғлиқ ...лар ишлаб чиқса, яхши ...ди.

... сизлар йўллаган хат ...сида театримизнинг ич... муаммолари ҳақида сўзламоқчиман. Маълумки, ҳар бир муаммонинг қай тарзда ҳал этилиши театр ижодкорларининг эстетик дунёқарашига, у муаммони қандай тушунишига боғлиқ. Бинобарин, томошабин қалбига йўл топишнинг қўшимча чораларини кўришдан олдин томошабинни жалб этиш учун спектакль қандай бўлиши керак, деган масалани ҳал қилиб олиш керак.

Менингча, чинакам спектаклда актёрлар томошабин билан ҳаётнинг энг чигал муаммолари тўғрисида очиқ, юзма-юз баҳс юритиши керак. Саҳнадагилар ўзича ижрочи, залдагилар ўзича кузатувчи бўлиб ўтирса, ўртада қизғин психологик боғлиқлик бўлмаса, бундай спектакль томошабинини йўқотади. Томошабинлар билан актёрлар фикран ва руҳан ягона баҳснинг тенг кучли, фаол иштирокчиларига айланишлари лозим.

Ўз-ўзидан савол туғилади: хўш, қайси спектаклларимизда шу нарсага эришдик? Ҳозирча ҳеч қайсида! Аммо «Мунозара давом этади», «Қасам ва виждон», «Изтироб» спектаклларида шунга интилдик.

Бироқ театр шундай санъатки, унинг равнақи бошқа бир санъат турига — замонавий драматургияга боғлиқ. Бизда эса театр специфкасини ҳисобга олиб ёзилган пьесалар оз. Ҳозирги драматургларимиз ичида Ўлмас Умарбеков пьесалари шу талабга жавоб бериши мумкин. Уларда қаҳрамон боши берк кўчага олиб кирилади, шу вазиятдан қутулиш йўлини муаллиф эмас, қаҳрамоннинг ўзи излайди. Бизнинг томошабинимиз ҳам жуда катта драматик тақдирларни, эҳтиросли саҳналарни ёқтиради. Унинг учун кулдингми— бор вужудинг билан кул, йиғладингми—чин юракдан йиғла! Шунинг учун «Ҳамлет» бизда катта муваффақият қозонди.

Репертуар масаласида энг ёмон жиҳат шуки, биз пьеса танлаш имкониятига эга эмасмиз. Драматурглар ўз ихтиёри билан театримизга келмайди ҳисоб. Мен республика Маданият министрлигига уч-тўрт кунга бориб, ҳамма пьесалар билан танишиб чиқишим қийин. Шунинг учун ўқиганларимиз ичидан тузукроқларини олишга мажбур бўламиз.

Аслида перспектив план асосида ишлаш, 2—3 йил кейин саҳналаштириладиган асарларга ҳозирдан тайёрланиб бориш керак. Пьеса танлаш имконига эга бўлмаганимиздан кейин перспектив план тузишга йўл бўлсин.

...нинг театримиз музикали ... ва комедия театри экан... епертуарни бойитишни ... қийинлаштиради. Ҳаётни ... қамраб олган, жиддий ...оий муаммоларни кўта... чиққан асарга музика ярашмайди.

Кўпинча бизда мана шу нозик қонуният бузилади. Биз мажбуран ҳаракатни тўхтатиб қўйиб, қаҳрамоннинг сўзини куй билан айттирамиз.

Шунингдек, музикали спектаклга куй басталовчи композитор артистларнинг овозини, дидини, театрнинг чолғучилар составини билиши лозим. Ҳалиям бизнинг бош дирижёримиз, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист А. Отажонов яхшигина композитор. Лекин, бир қалдирғоч баҳор келтирмас, деганларидек, биз театримизнинг ички имкониятларини биладиган композиторларга муҳтожмиз.

Турли область театрлари билан ўзаро гастролларимиз яхши ўтаётир. Биз томошабинни театрга ўргатиб олдик. Ҳозир энг чекка колхозларга борсак ҳам, спектаклларни қизиқиб кўришади. Концерт ёки бачкана кулги кўпайса, шикоят хатлари ёғилиб келади. Ишқилиб, томошабинимиз талабчан.

Баъзи область театрлари томошабинга концерт кўрсатазериб, театр ҳақида бошқача тасаввур қолдирган. Энди биз бошқа жойларга борсак ҳам, концерт кўрсатишимизни талаб қилишади. Гастролга келганларнинг концертга зўр беришидан эса бизнинг томошабинимиз норози.

Албатта, Тошкентга гастролга чиқиш биз учун ҳам фойдали, ҳам фахрли. Аммо бунинг учун ҳали бизга Хоразм театри мавқеини кўтарадиган 1—2 спектакль керак. Шунчаки «Бордингми-бордим» деб, пойтахт томошабинининг хафсаласини пир қилгандан кўра, ҳозирча бормаганимиз яхши.

Бу йил Ҳамза номидаги театр Мухтор Авезов номидаги Қозоқ давлат академик драма театри билан, «Ёш гвардия» эса Қозон театри билан ижодий ҳамкорлик ўрнатиб, хайрли анъанани бошлаб берди. Биз ҳам эндиликда Сурхондарё ва Қашқадарё театрлари билан ҳамкорлик ўрнатишни мўлжаллаяпмиз. Параллел асарлар қўйиб, актёр алмаштирмоқчимиз. Ҳамза ва Муқимий номидаги театрларда роль ўйнай оладиган актёрларимиз бор, уларни юборсак, катта фойда бўлади. Бундан ташқари, Наби Раҳимов ҳамда Сора Эшонтўраевани бирон спектаклга таклиф этишни кўпдан бери орзу қиламиз. Юксак амплуадаги бундай санъаткорлар ёнида бизнинг актёрларимиз ҳам бошқача ҳолатга тушиб қолади.

Шунингдек, мазкур театрлар билан режиссёр алмаштиришни ҳам ўйлаяпмиз. Аммо бу ишнинг икки қутби бор. Актёрлар билан ишлаган режиссёр албатта уларда ўз таъсирини қолдиради. Бу таъсир яхши бўлиши ҳам, ёмон бўлиши ҳам мумкин.

Яна бир муаммо—кадрлар масаласи. Биз уларни қандай қилиб олиб келишни ва сақлаб қолишни билмаяпмиз. Эҳтимол, ёш мутахассис йўлланма билан борган жойида иккки-уч йил ишлаб бериши давлат томонидан назорат қилиниши керакдир.

Тошкент Театр ва рассомлик санъати институтида «Хоразм» группаси ташкил этилганидан хурсанд бўлган эдик. Лекин умид боғлаб юрган кадрларимизнинг кўпчилиги Тошкент театрларида, филармонияда, консерваторияда ёки институтнинг ўзида қолиб кетяпти. Тошкент Хореография билим юрти эса бизга умуман, кадр юбормай қўйди. Тўғри, Театр институтининг мазкур «Хоразм» группасидан ўн киши бизга келди. «Раҳмат, капитан» спектаклидаги деярли барча ролларни уларнинг ўзларига ишониб топширдик. Барибир, бўлмади. Ҳозир ўша ўн кишидан этиги уч киши қолди. Шуниси ачинарлики, кетганларнинг кўпчилиги ўзини бошқа соҳаларга урди. Ахир, курьер, сотувчи, милиционер бўлиб ишлаш учун театр институтини битириш шартмиди?!

Бир рассомни беш йил кутдик. Келди-ю, ишламай туриб «кетаман»га тушди. Бу қунимсиз ёшлар—ҳаммасининг баҳонаси битта, маош оз! Лекин, биринчидан, оша-тоша яшайман, деган одам ўзини театр соҳасига урмаслиги керак. Иккинчидан, маош оз бўлса, Хоразмда икки филармония, телевидение, санъат ўқув юртлари, рассомлик устахоналари бор. Биз, театрдан чиқмайсан, деб уларнинг оёғига кишан солиб қўймаймиз-ку.

Қолаверса, театримиздагиларнинг турмуш шароити кундан-кунга яхшиланиб бормоқда. Бултур бир йилнинг ўзида коллективдан ўн киши енгил машина, 18 киши янги квартира олди. Сўнгги 5 —6 йил ичида театр янги, замонавий бинога кўчиб ўтди ва ўзининг Актёрлар уйига эга бўлди.

Хуллас, ишонган кадрларимиз пойтахтда қолиб кетаётганлиги учун ҳаваскорларни ўзимизда тарбиялаб, кейин сиртдан ўқитишни тажриба қиляпмиз. Дастлабки пайтларда муваффақиятли чиқмаслигига кўзимиз етса ҳам, ёшларга масъулиятли ишларни ишониб топширяпмиз. Масалан, яқинда саҳналаштирилган «Саҳродаги фарёд» пьесасини М. Мансуровнинг «Устюрт воқеаси» қиссаси асосида ўзим ёзган эдим. Аммо пьесани ёш режиссёр Жуманазар Дўшамовга ишониб топширдик. Ролларнинг 80 фоизини ҳам энг ёш артистлар ижро этяпти. Зулхумор ролини ўйнаган Зулфия Отаева бўлса, аслида, балет артисти. Бу иш бирданига театримиз савиясини юксалтирмаса-да, ўша ёш ижодкорлар учун унутилмас воқеа бўлиши мумкин.

Сўзимнинг охирида қилинаётган ва қилинажак ишлар ҳақида гапирмоқчиман. Бу йил «Тож ва қон», «Оилавий сир», «Заҳар ичган даъвогар» асарларини саҳналаштирдик. Энди «Макбет», «Сув келтирган азиз», «Йўлчи юлдуз» каби асарлар устида ишламоқчимиз.

Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий, Тамарахоним, Муҳаммадшариф Полвонов, Комилжон Отаниёзовлар асос солган шонли театримизда Ўзбекистон ССР халқ артисти С. Девонов, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар М. Бобожонов, Г. Раҳимова, А. Отажонов (бош дирижёр) ва Ҳ. Исломов (режиссёр), Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби, бош рассом О. Оллоберганов, ёш артистлар—Ҳ. Ортиқов, Ж. Шомуродов, К. Тожибоев ва бошқалар бор, ишонч билан мураккаб пьесаларга ҳам қўл уришимиз мумкин.

Мен спектаклларимиз ҳақида махсус тўхтамадим. Чунки биз, санъаткорлар, образли қилиб айтганда —судланувчимиз. Бизнинг меҳнатимиз, интилишларимиз, изланишларимиз устидан авваламбор халқимиз, ундан кейин театршунос олим ва танқидчиларимиз ҳукм чиқаришлари лозим.

РЕДАКЦИЯДАН: Ушбу жавобдан кўриниб турибдики, театр ҳаётида баҳслардан сўнг бирмунча тадбирлар белгиланган. Лекин ҳали ҳам театрда кадрлар танқислиги, концертчилик касали, актёрлик маҳорати муаммолари мавжудлиги тўғри таъкидланган. Шу билан бирга, жавобда энг муҳим масала—драматурглар билан ишлаш, янги пьеса яратилишида театрнинг роли, театрда драматурглар лабораторияси очиш ҳақидаги гаплар, афсуски, эътибордан четда қолган.

Биз бошқа область театрларининг бош режиссёрларидан масалага янада конкретроқ ёндашишни, баҳслардан сўнг амалга оширилган тадбирларни аниқ мисоллар ёрдамида ёритиб беришларини кутамиз.

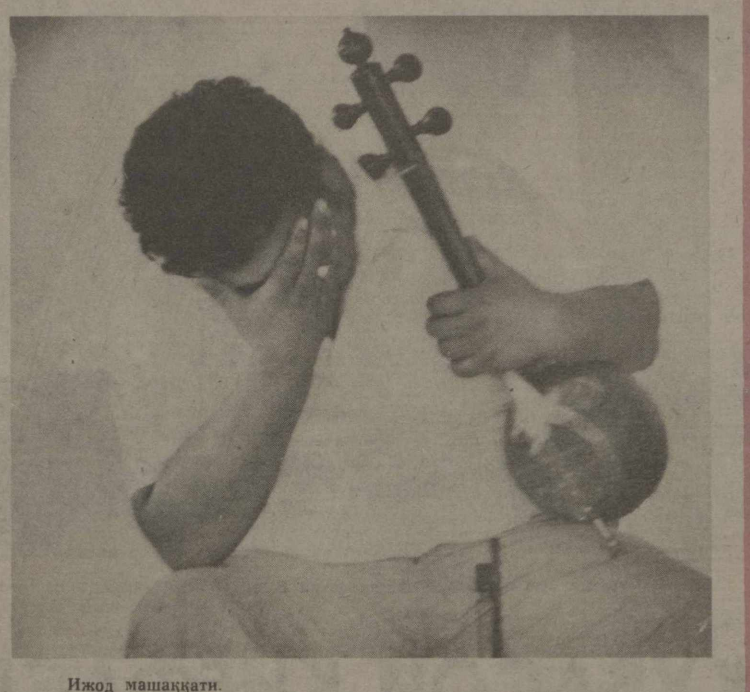

Ижод машаққати.

ШИЙПОНГА ШУМ БОЛА КЕЛАРМИШ

РАПОРТ

Ҳурматли ўртоқ муҳаррир! Кейинги пайтларда Шум болангиз ишга келмай қўйди. Қўни-қўшни, таниш-билиш —ҳаммадан сўрадик. У йўқ. Баъзилар:

—Андижонга кетган, — деса, яна бировлар бошқа жойнинг адресини айтадилар. Қай бирига ишониш керак, ҳайронман. Унинг баъзи шўхликлари— ишга кечикиб келиш, чойхонани вақтлироқ бекитишига чидаб юрдик. Бу ҳақда Сизга неча бор айтдим ҳам, ишонмадингиз. Чойхонага ашаддий чойхўрлар Саид Аҳмад, Неъмат Аминовлар келганда ҳам эркатойингиз бир чойнаккина аччиқ чой дамламади.

Унинг ўрнига бошқалар елиб-югуриб хизмат қилди. Менинг ҳам бир-икки чойнак чой дамлаган пайтларим бўлди, барибир чойхўрларни рози қилолмадим.

Шум боланинг устидан юзга яқин «шикоят» хати тушган. Ҳаммасини тўплаб юрибман. Гапим далилсиз бўлмаслиги учун шулардан икки-учтасини кўчираяпман. Кўрамиз— Бухородан чойхоначи чиқармикан ё йўқми?

БИРИНЧИ ХАТ

Яқинда Янгиқўрғон район Ильич номидаги совхоз ишчилари билан учрашдим. Менга совхоз партия комитетининг секретари Шамсиддин Икромов ҳамроҳ бўлди. Пахтазорларни айланиб юрганимизда Икромов тўсатдан:

—Тошкентдан Шум бола келган, Сизни ўша ёққа олиб бораман, — деганида бир қалқиб тушдим. Тошкентлик эмасманми, ўз қадрдонимни кўришга шошилдим.

Тушда дала шийпонига кириб бордик. Қаҳқаҳани узоқдан эшитган эдик. Ҳақиқатан ҳам Шум бола келган экан. Қўли-қўлига тегмай пахтакорларга хизмат қилаяпти.

Хуллас, биз «кулги соати»нинг гувоҳи бўлдик. Гап шундаки, наманганликлар «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасини давра қуриб, биргалашиб ўқир эканлар.

—Газетанинг ҳар бир сонини мунтазам ўқиб беришга ҳаракат қиламиз, —дейди совхоз партия комитетининг секретари Ш. Икромов. — Биз қишлоқ хўжалик ходимлари бугунги қишлоқ ҳаёти, пахтачилик муаммолари билан боғлиқ материалларни, айниқса, ижтимоий проблемаларни чуқур ёритган очеркларни доим кузатиб борамиз. Бу йил совхозимиз бўйича 13 минг сўмлик газета ва журналларга обуна бўлишди. Бу ҳали сўнгги кўрсатгич эмас. Совхозда яшаётган ҳар бир хонадон ўзларининг севимли газетаси— «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»га биринчилардан бўлиб, обуна бўлдилар.

Абдуфаттоҳ НАБИХЎЖАЕВ

ИККИНЧИ ХАТ

Ҳурматли редакция! Районимизда ўтаётган қишлоқ байрамларини газета саҳифаларида ёритганингиздан мамнунмиз. Ромитанда бу байрамларни ҳар йил ўтказишга қарор қилдик.

Пахтакорларимиз газетадан ўзларининг обод қишлоқларини, замонавий ҳовли-жойларини кўриб, фахрландилар. «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»нинг ўша кунги сони ҳар бир ромитанликнинг уйига қувонч олиб кирди.

Газетанинг ҳар бир сони кундан-кун биз пахтакорларнинг диққатимизни тортаяпти. Бутун район аҳли уни ўзгача бир назар ва эътибор билан ўқийди.

Газетанинг янгиликдан хабардорлиги, уни республикага тарқатишга улгургани диққатга сазовордир. Шуни ҳам айтиш керакки, ромитанликларнинг бу янгилигига шерик бўлиш, байрам тантаналарида қатнашиш учун узоқ шаҳарлардан, районлардан меҳмонлар келаяпти. Шу кунларда мезбонлар райкомга уст-устига «Бизга чойхоначи керак» деб ариза билан мурожаат этмоқдалар. Бунинг устига йиғим-терим давом этмоқда. Катта-кичик ҳамма далада —пахта теримида! Ҳар бир дала шийпон ва жойларда ҳам чойхоначининг қадри ўтаяпти. Сизларга мурожаат этаётганимизнинг сабаби, бизга ёш бўлса-да, тажрибали, чаққонгина чойхоначингиз — Шум болани бир ойга командировкага юборсангизлар. Ўзига ўхшаш беш-ўнта ҳамтенгини йиғиб, қўлига топширардик. Бир ой ўтар-ўтмас бизда ҳам чойхоначи болалар теримчиларга, ҳашарчиларга, меҳмонларга хизмат қила бошласа, деган ниятимиз бор.

—Шум боланинг маоши нима бўлади? —дейсизми.

—Хавотир олманглар, инсофли одамлармиз. Районда касб-коридан қатъи назар, ҳамма—хуллас, адабиёт ва санъат сўзларини ўқиб, ҳис этадиган ҳар бир киши ўзининг севимли газетасига 1984 йил учун обуна бўлган.

Шу кунларда агитаторларимиз: «Диққат, шийпонга Шум бола келади!» деган эълон тарқатиб юришибди.

Ҳамро САИДОВ,
Ромитан район партия комитетининг биринчи секретари

Ана, айтмовдимми Сизга! Ҳовлиқмасдан, тинчгина жойида ўтириб, хизмат қилса, Шум бола ўзимизга ҳам керак! Эшитишимга қараганда, У Намангандан Фарғонага, ундан Андижонга ўтиб, сўнг Бухорога йўл олармиш...

Шум боланинг устидан рапорт ёзувчи:
Ражаббой РАУПОВ

ИСТАГИМИЗ

ҲУРМАТЛИ редакция! Мен Ленинобод область, Пролетар районидаги 19-мактабда ўқийман. Адабиёт ва санъатга жуда қизиқаман. Шу боис, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг ҳар бир сони чиқишини сабрсизлик билан кутиб, қизиқиш билан ўқиб чиқаман.

Келаси йил учун мактабимизда биринчилардан бўлиб обуна бўлдим ва дугоналаримни ҳам обуна бўлишга даъват этдим. Газетада совет ёзувчи ва шоирларининг, санъаткорларининг ҳаёти ва ижоди ҳақида, улар яратган янги асарлардан тез-тез ёритилишини, мунозаралар, баҳслар, газетхон ўйлари, адабиётимиз тараққиёти проблемалари ҳақидаги мақолаларга кўпроқ ўрин берилишини истаймиз.

М. МАРАСУЛОВА

НЕГА УНУТИШДИ?

ҲУРМАТЛИ РЕДАКЦИЯ! 1984 йил учун газета ва журналларга обуна бўлиш ниятида «Ўзбекистон ССРнинг газета ва журналлари каталоги» номли китобчани (Тошкент, 1983) қўлга олдик. Ҳамма областлар, шаҳар ва район газеталари тартиб билан берилган, аммо негадир Самарқанд областининг район газеталари, умуман, китобга кирмаган. Фақат областнинг «Ленин йўли», «Ленинский путь» газеталари бор, холос. Бизлар Самарқанд область Жомбой районида чиқадиган «Шонли меҳнат» газетасининг индексини тополмадик. Каталогни чоп этган «Союзпечат»нинг матбуот тарқатиш бошқармаси ходимлари нега район газеталарини унутиб қўйишдийкин?

Г. МЕЛИЕВ,
Жомбой районидаги Ильич номли мактаб ўқитувчиси

ЗАРУРИЙ ИЗОҲ

Маълумки, шу кунларда мамлакатимиз газета ва журналларига обуна давом этмоқда. Обуна муҳим сиёсий иш. Зеро, мамлакатимиз, ҳатто дунё миқёсида рўй бераётган воқеаларни газета ва журналлар орқали ўқиб ўрганамиз. Вақтли матбуот бизнинг сиёсий, маданий, илмий савиямизни оширади.

Лекин, афсуски, ана шундай муҳим сиёсий ишга енгил-елпи, эътиборсиз қарайдиган маданият ходимлари ҳам учраб туради. Яқинда маданият соҳасидаги масъул бир раҳбар билан суҳбатлашганимизда кўпгина газета ва журналларнинг, ҳатто республика Ёзувчилар союзи ва Маданият министрлигининг органи бўлган «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг номини аниқ айтиб беролмади.

Масаланинг энг ачинарли томони шундаки, газетамизга адабиёт ва санъат соҳасидан йироқ одамлар қизиқиб обуна бўлаётган бир маҳалда кўплаб шоир ва ёзувчиларимиз, санъат арбобларимиз обуна бўлиш ҳақида ўйламайдилар ҳам. Улар шеър ва ҳикоя кўтариб келадилару, кейин газетанинг асарлари босилган сонини қидириб юришади, ҳатто уялмасдан шеърлари босилган сонни қидириб редакцияга келишади. Фикримизча, буни нормал ҳол, деб бўлмайди. Республикамиздаги барча ижодий союзлар, маданият бошқармалари, маданий-оқартув муассасалари, театр ва концерт ташкилотлари, адиб ва рассомлар, архитектор ва кинематографчилар, актёр ва режиссёрлар, созанда ва хонандалар, журналистлар, кутубхона ходимлари, мактаб ва олий ўқув юртларининг тил ҳамда адабиёт муаллимлари, адабиёт ва санъатнинг барча мухлислари газета ва журналларга, жумладан республикамиз адабиёти, санъати, умуман маданий ҳаётининг кўзгуси бўлган «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасига уюшқоқлик билан обуна бўладилар деган умиддамиз.

ШАРҚ КИТОБХОНЛАРИ УЧУН

ЧЕТ элларда социалистик тузум, совет ҳаёт тарзини бадиий бўёқларда акс эттирган совет адабиётига, коммунизм қураётган совет кишиларининг сиймосига қизиқиш катта. Ана шуни ҳисобга олиб «Радуга» нашриётининг Тошкент бўлими совет ёзувчиларининг асарларини хорижий шарқ тилларига таржима қилишда анчагина ишлар қилиб қўйди. Совет адабиётининг нодир асарлари чет эл китобхонларига кўплаб тақдим этилмоқда. Араб, форс, дари, ҳиндий, урду тилларида йилига ўттиз, ўттиз беш ёзувчининг асарлари чет эл китобхонларига етказиб берилмоқда.

Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий, Садриддин Айний, Мухтор Авезов, Ҳамид Олимжон, Ғафур Ғулом, Ойбек, Расул Ҳамзатов, Александр Чаковский, Василий Шукшин, Чингиз Айтматов, Берди Кербобоев, Шароф Рашидов, Фотиҳ Ниёзий, Зулфия, Асқад Мухтор, Раҳмат Файзий, Одил Ёқубов каби қалам соҳибларининг асарлари шарқ тилларида нашр қилинди.

Биз чет эл китобхонларидан мунтазам равишда хат олиб турамиз. Хатларда китобхонлар асарлардан олган таассуротларини, совет кишиларининг ҳаёти ва турмушига қизиқишлари катта эканлигини, келажакда қандай китобларни ўқиш истаклари борлигини баён қиладилар. Совет китобларига юксак баҳо берадилар

Афғонистон, Эрон, Ҳиндистондан келган хатлар Ғафур Ғуломнинг «Шум бола», Мухтор Авезовнинг «Абай», Чингиз Айтматовнинг «Оқ кема», Шароф Рашидовнинг «Ғолиблар», Зулфиянинг «Шеърлар»и жуда катта мамнуният билан қабул қилинганлигини, қизиқиб ўқилаётганини кўрсатади.

Яқинда республикамизга меҳмон бўлиб келган Афғонистон Нашриёт ва китоб савдоси давлат комитети раисининг муовини, «Байҳақи» нашриётининг директори ўртоқ Муҳаммад Роҳгузар ва китоб савдоси бошқармасининг бошлиғи Абдулла Борий республикамизда чет эл учун китоб нашр этиш, таржима ва таҳрир жараёнлари, полиграфия, китоб савдоси ишлари билан яқиндан танишдилар.

Республикамиз ва Афғонистон Демократик Республикаси ўртасида китоб алмашишда ҳамкорликни янада яхшилаш, кадрлар алмаштириб, китоб савдоси каби муҳим масалалар ҳақида фикрлашилди.

Дўстимиз Муҳаммад Роҳгузар бир қанча қўлёзма ва китобларимизни ўқиб чиқиб, таассуротлари билан ўртоқлашди.

Нашриётда бир неча чет эллик таржимонлар ишламоқда. Ҳиндистонлик ёзувчи ва шоир Манзар Салим, ироқлик Бурхон ал-Хатиб, афғонистонлик Саид Фарид Азиз совет ёзувчиларининг асарларини ўз тилларига моҳирона, меҳр-муҳаббат билан таржима қилмоқдалар. Совет ва чет эллик мутахассислар ҳамкорликда яратаётган таржима асарлар адабий алоқаларимиз, дўстлигимиз мустаҳкамлигининг самарасидир.

Биз келажак режаларимиз учун Ўзбекистон Ёзувчилар союзининг маслаҳати билан йигирмадан ортиқ ўзбек ёзувчиларининг асарларини танлаб олиб, уларни шарқ тилларига таржима қилиш ишларини олиб боряпмиз.

Тоҳир ИБРОҲИМОВ,
«Радуга» нашриёти Тошкент бўлимининг бош редактори

ҲАФТА ЯНГИЛИКЛАРИ

НАВБАТДАГИ ЙМТИҲОН

Кечагина Москвадан бир олам қувонч, бир олам таассурот билан қайтдик. Меҳнат Қизил Байроқ орденли академик Катта театримизнинг навбатдаги гастроли муваффақиятли ўтди. Айниқса, СССР Большой театри ва Кремль Съездлар саройида кўрсатган спектаклларимиз пойтахт томошабинлари қалбида ўчмас хотиралар қолдирди.

Коллективимиз ижодининг энг сара намуналари пойтахт томошабинларига яхши таниш. Аммо биз бу сафарги гастроль репертуарини «Икки дил достони», «Наврўз», «Фауст» каби янги спектакллар билан бойитиб, қадрдон мухлисларимиз ҳузурига ёруғ юз билан бордик.

Москвалик улкан санъаткорлар театримизнинг профессионал маҳоратига, ҳар бир ишга ижодий муносабатда бўлишига юқори баҳо бердилар. СССР халқ артисти, СССР Давлат ва Ҳамза мукофотлари лауреати Бернора Кориева ижросидаги Анна Каренина («Анна Каренина»), СССР халқ артисти, Ҳамза мукофоти лауреати Вячеслав Гринченко яратган Мефистофель («Фауст»), Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист, республика Ленин комсомоли мукофоти лауреати Раъно Каримова саҳнага олиб чиққан Комде ва Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Ҳасан Бозоров ўйнаган Мўдан («Икки дил достони»), Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист, республика Ленин комсомоли мукофоти лауреати Феруза Саъдуллаева ижросидаги Китри ва балет артистларининг Токиода ўтган халқаро конкурси лауреати Василий Клочко яратган Базиль («Дон Кихот») образлари томошабинларнинг самимий олқишларига сазовор бўлди.

Бу ижодий сафаримиз СССР Большой театри билан дўстлигимизни янада мустаҳкамлади, бизни янги-янги ижодий изланишларга илҳомлантирди.

Феруддин САФАРОВ,
Алишер Навоий номидаги академик Катта театрнинг бош режиссёри, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби

ҲИСОБОТ-САЙЛОВ ЙИҒИЛИШИ

М. Ашрафий номидаги Тошкент Давлат консерваторияси коллективи ўтган ўқув йилида катта ишларни амалга оширди. Консерватория бошланғич партия ташкилотининг ташаббуси билан ҳозирги замон музикасига бағишланган Бутуниттифоқ илмий -амалий конференцияси бўлиб ўтди. Шунингдек, коллектив пойтахтимизнинг 2000 йиллик, Ал-Хоразмийнинг 1200 йиллик юбилейини ҳам ўқиш ва ишда катта ютуқлар билан кутиб олди. Бу саналарга бағишлаб саноат корхоналарида, ўқув юртларида қатор концертлар кўрсатилди.

Албатта, ютуқлар билан бирга айрим камчиликлар ҳам бор. 1982—83 ўқув йилида ўзлаштириш 88 процентни ташкил этди. Олий ўқув юртидаги сиёсий-тарбиявий ишларни янада яхшилаш зарур. Консерватория областлардаги музиқа билим юртларини малакали кадрлар билан таъминловчи асосий база ҳисобланади. Ўтган йили консерваторияни битириб чиққан мутахассисларнинг кўпчилиги тайинланган иш жойига бормай, бошқа ташкилотларда ишламоқда. Бу ҳол, айниқса, композиторлик назарияси ва фортепьяно факультетлари битирувчилари орасида кўп учрайди.

Тошкент Давлат консерваторияси бошланғич партия ташкилотининг 27 сентябрь куни бўлиб ўтган йиллик ҳисобот- сайлов йиғилишида шу масалалар ҳақида фикр юритилди.

Консерватория бошланғич партия ташкилотининг секретари М. Юнусхонов йил давомида амалга оширилган ишлар тўғрисида доклад қилди.

Доклад юзасидан бўлган музокарада консерватория ректори З. Ҳақназаров, партия ветеранлари Г. Израэлян, Ю. Синельников, ўқув юрти комсомол комитетининг секретари И. Лутфуллаев, илмий коммунизм кафедраси мудири Ғ. Расулова ва бошқа ўртоқлар сўзга чиқдилар.

ҚОЗОН ГАСТРОЛИ ОЛДИДАН

Шу кунларда Ўзбек давлат «Ёш гвардия» театри Татаристон АССРга гастролга отланмоқда. Гастроль олдидан театрнинг бош режиссёри Ҳабибулла ФАЙЗИЕВ мухбиримизга қуйидагиларни гапириб берди:

—Театримиз ўзининг 16-мавсумини улуғ Ленин таҳсил олган Қозон шаҳрида очади. Биз қардош дўстларимизга «Ишқ қурбонлари» (Ҳамза), «Интилганга толе ёр» (М. Каримов), «Сокин тонглар» (Б. Васильев), «Ёшлик — бебошлик» (М. Ҳасанов), «Сендан угина» (Ў. Ҳошимов), «Синов» (Ф. Усмонова), «Тақдир эшиги» (Ш. Бошбеков) каби спектаклларни намойиш этамиз. Бу асарларнинг бештаси рус тилида қўйилади.

Рус тилида томоша кўрсатиш тажрибасини бундан икки йил олдин Қозон гастролида бошлаган эдик. Томошабинлар талабига биноан биз ўшанда «Гуноҳкор авлиё», «Зада бўлган пайғамбар» спектаклларини рус тилида кўрсатган эдик.

Гастроль давомида Татаристон АССР Театр жамиятида, олий ўқув юртларида ҳам бўлиб, учрашув, томоша ва суҳбатлар уюштирамиз. Бундан мақсад қардош татар халқини ўзбек театр санъатининг ютуқлари билан яқиндан таништиришдир.

Бу гастроль Қозон театри коллективи билан олиб бораётган ижодий ҳамкорлик ва дўстлигимизнинг давомидир. Ў. Умарбеков, Исфандиёр каби ўзбек муаллифларининг асарларини саҳналаштиришда биз уларга кўмаклашган эдик, рус тилида спектакль қўйишда эса улардан баъзи нарсаларни ўргандик. Эндиликда бундай ишларни янада кучайтирамиз.

ТАРИХИЙ ДРАМА МУҲОКАМАСИ

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги Театрлар бошқармаси репертуар- редакцион коллегиясида Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи драматургия кенгаши ва республика Театр жамияти билан ҳамкорликда Саъдулла Аҳмаднинг «Оҳун Яккакорд» тарихий драмасининг муҳокамаси ўтказилди.

Муҳокамада Ўзбекистон халқ ёзувчиси Асқад Мухтор, репертуар- редакцион коллегиянинг бош редактори Максим Каримов, репертуар-редакцион коллегия аъзолари Яздон Худойқулов, Тўра Мирзо, Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи драматургия кенгаши раисининг ўринбосари Муҳаммад Хайруллаев, Ҳамид Олимжон номидаги Самарқанд область драма театрининг директори ва бош режиссёри Тожибой Исроилов, таржимон Ваҳоб Рўзиматов, театршунослар Сотимбой Турсунбоев, Тоҳир Йўлдошев, Мирҳосил Тўрабеков, Ғайбулла Раззоқов ва бошқалар сўзга чиқиб, шеърий драманинг ютуқ ва камчиликлари ҳақида гапирдилар.

Репертуар- редакцион коллегиянинг қарорига мувофиқ «Оҳун Яккакорд» шеърий драмаси саҳналаштириш учун Ҳамид Олимжон номидаги Самарқанд область драма театри ва Садриддин Айний номидаги Бухоро область музикали драма ва комедия театрига тавсия этилди.

ДУНЁНИ САҚЛАБ ҚОЛАМИЗ

ТИНЧЛИК—ОРЗУ-УМИДИМИЗ

Тинчлик энг улуғ неъмат сифатида ҳамиша ҳар бир инсоннинг, ҳар бир халқнинг бутун инсониятнинг асрлар давомидаги курашларининг ниҳояси —орзу-умиди бўлиб келди. Лекин дунёда наполеонсифат, гитлерсифат ёвуз кучлар мавжуд экан, уни асраш, сақлаш осонликча бўлаётгани йўқ. XXI аср маррасида эса тинчликсевар кучлар билан унга таҳдид солувчилар ўртасидаги кураш янада кучайди. Хозирги кунда халқаро империализмнинг айби билан кескинликлар вужудга келтирилмоқда, Ер юзида ядро ҳалокати томон интилиш авж олдирилмоқда, уруш оловини кучайтиришга уринувчилар пайдо бўлмоқда. Бу, биринчи навбатда, АҚШ ва НАТО ҳукмрон доираларининг фаолиятида яққол намоён бўлмоқда. Улар ўз фаолиятларини Совет давлатининг ва барча халқларнинг тинчликсевар сиёсатига қарши қўймоқдалар. Бу ҳаракатнинг «туб моҳияти» КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми Раиси Ю. В. Андроповнинг Баёнотида тўғри фош этилган: «Халклар бирон-бир ҳукуматнинг сиёсатига аввало унинг ҳаракатларига қараб баҳо берадилар. Шу боисдан АҚШ президенти БМТ минбарида туриб тинчлик, халқларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ва суверенитети ишига содиқлик тўғрисида баландпарвоз гапларни айтганида бундай сафсатабозлик ҳеч кимни ишонтира олмайди. Улар ўзларининг хатарли, инсон зотига душман сиёсатини бироз бўлсада асослашга интилиб Совет Иттифоқига, ижтимоий тузум сифатида социализмга тоғ-тоғ туҳматбўҳтонларни қалаштириб ташламоқдалар, бунга АҚШ президентининг ўзи етакчилик қилмоқда».

Айни пайтда, бу Баёнотда Совет Иттифоқининг халқаро миқёсдаги фаолиятига ҳам юқори баҳо берилган: «Ҳозирги қалтис вазиятда ҳам халқаро ишларда қай йўлдан бориш хусусида совет раҳбарларида ҳеч қандай савол туғилаётгани йўқ. Бизнинг йўлимиз аввалгидек тинчликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашга, кескинликни юмшатишга, қуролланиш пойгасини жиловлашга, давлатлар ўртасида ҳамкорликни кенгайтириш ва чуқурлаштиришга қаратилган. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, бутун совет халқининг ўзгармас ҳохиш-иродаси мана шундай. Барча халқларнинг орзу-умидлари ҳам шундай эканлигига аминмиз».

Биз ана шундай улуғ мамлакатда яшаётганимиздан, унинг олиб бораётган одилона ички ва ташқи сиёсатидан беҳад ҳурсандмиз. Шу кунларда мамлакатимизнинг ҳамма жойларида бўлиб ўтаётган митингларда партия ва давлатимиз раҳбари билдирган юқоридаги фикрлар яна бир карра тасдиқланмоқда. Яратувчилик меҳнатимиз билан, тинч ҳаётда эришилган янги-янги муваффақиятларимиз билан, етиштираётган миллионлаб тонна «оқ олтин»имиз билан ишимиз ва сўзимиз бирлигини ҳамиша исботлайверамиз.

Ўртоқ Ю. В. Андроповнинг Баёноти мамлакатимиздагина эмас, чет элларда ҳам ғоят юқори баҳоланмоқда. У дунё халқларини тинч-тотув, осойишта, бирдамлик руҳида яшашга чақирувчи ҳужжат сифатида эътироф этилмоқда.

СССРнинг ташқи сиёсати ва ҳозирги халқаро аҳволга муносабати БМТ Бош Ассамблеясининг 38-сессиясида Совет делегацияси бошлиғининг ўринбосари, СССРнинг БМТ ҳузуридаги доимий вакили О. А. Трояновский ўқиб эшиттирган нутқ текстида ҳам яққол ифодасини топган.

Солай ХУДОЙҚУЛИЕВ,
Хоразм область, Хазорасп район Фрунзе номидаги колхоз бригада бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони

ҲАР БИР КИШИНИНГ ИШИ

Давримиз денгиздай чайқалиб турибди. Буни ҳар бир онгли киши пайқаб етмоғи лозим. Бинобарин, идеологик кураш авжига чиқмоқда. АҚШ ва НАТОдаги бошқа давлатлар Ер юзида тинчликни сақлаб қолиш борасидаги эзгу ишга таҳлика солмоқда. Бу нарса жаҳондаги илғор фикрли барча одамларни ташвишга солмоқда. Шунинг учун ҳам КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ю. В. Андроповнинг Баёнотини фақат мамлакатимиз меҳнаткашларигина эмас, айни вақтда дунёдаги барча илғор фикрли кишилар зўр мамнуният билан кутиб олдилар. Бу тарихий ҳужжатда КПСС ва Совет давлатининг тинчликсевар ташқи сиёсати очиқ-ойдин баён қилиб берилган.

Баёнотнинг ҳар бир сатри замирида халқ манфаатлари учун, дунёда тинчликни барқарор қилиш учун жонажон Коммунистик партиямиз ва давлатимиз бутун куч ва имкониятларини ишга солаётганлиги ўз ифодасини топган. Айни вақтда дунёдаги барча тараққийпарвар кишиларни ҳушёр бўлишга даъват этади. Бинобарин, Вашингтон раҳбарлари тинчлик ишига енгил-елпи қараб, социализмга ва ҳатто бутун фаолияти тинчлик мақсадлари сари йўналтирилган Бирлашган Миллатлар Ташкилотидек нуфузли ташкилотга ҳам ҳурматсизлик қилмоқдалар. Шу муносабат билан ўртоқ Ю. В. Андроповнинг «Умуман, тинчлик ва хавфсизликни сақлаши лозим бўлган халқаро ташкилот милитаристик васваса ҳаддан ташқари авж олдирилаётган ва шу ташкилотнинг юксак шаъни таҳқирланаётган мамлакатда туриши мумкинми, деган савол туғилади», деган сўзлари ғоят ҳаққоний эканлиги ўз-ўзидан аён бўлади.

Вашингтон раҳбарлари Ер юзида хавф-хатарни кучайтираётган, қуролланиш пойгасини авж олдираётган экан, бу уларнинг дунё тақдирига, одамлар тақдирига ниҳоятда эътиборсиз қараётганлигидан далолат бериб турибди. Ҳолбуки, миллионлаб, миллиардлаб эркесевар инсонлар ўзларининг келажагини тинч, осойишта ва тотув ҳаётда кўришни истайдилар. Шунинг учун ҳам ўртоқ Ю. В. Андропов ўз Баёнотида «Таҳлика солиб турган хавф-хатарни Ер юзидаги барча халқлар, ҳар бир киши тушуниб олиши лозим. Тушуниб олиб, ўзининг яшаши учун курашдаги куч-ғайратларини бирлаштириши зарур», деди.

Чиндан ҳам Рейган бошчилигидаги Вашингтон раҳбарларининг таҳликали хатти-ҳаракатларининг асл мақсадини тушуниб етиш ва унга ўзининг муносабатини билдириш бугунги кунда дунёдаги ҳар бир онгли инсоннинг муқаддас бурчи бўлиб қолди.

КПСС ва Совет давлати раҳбарининг Баёнотини бутун мамлакатимиз меҳнаткашлари қатори республикамиз композиторлари ҳам диққат билан ўқиб-ўрганиб чиқмоқдалар. Баёнотда кўрсатилган мамлакатимизнинг ташқи сиёсатини тўла ва батамом қўллаб-қувватламоқдалар.

Дунёда эркесевар, адолатли кишилар бор экан, империалистларнинг ғараз ниятлари пучга чиқаверади, тинчлик эса ҳамиша тантана қилади.

Мирсодиқ ТОЖИЕВ,
Ўзбекистон Композиторлар союзи правлениесининг секретари

Дунёда тинчлик бўлсин, ядро ҳалокати бартараф этилиши зарур—Америка Қўшма Штатларининг аҳолиси ҳозир ана шуни талаб қилмоқда.

Суратда: АҚШнинг Вашингтондаги конгресси биноси олдидаги оммавий манифестация қатнашчилари «МХ» тўхтатилсин!» «Бомба эмас, нон керак!» деган шиор кўтариб чиқдилар.

ТАСС фотохроникаси

ХАЛҚАРО КАЛЕЙДОСКОП

Нью-Йорк шаҳар ҳокимияти таксичилар учун махсус «муомала қоидалари» қабул қилиш учун интилмоқда. Бу қоидага кўра такси ҳайдовчиларидан «озода, хушмуомала, ҳушёр ва босиқ» бўлиш талаб қилинади. Ҳайдовчиларнинг пасажирларга нисбатан куч ишлатиши ҳам ман этилади. Бироқ жунгли қонунлари ҳоким бўлган шаҳар кўчаларида бу «қоида»нинг амалга ошишига кўпчилик шубҳа билан қарамоқда.

●

Ҳозирги кунда салкам тўрт миллион канадалик қашшоқликда яшамоқда. Миллий уюшманинг камбағаллик масалалари бўйича ижрочи директори П. Жонстоннинг маълумот беришича, бу оилаларнинг бир йиллик даромади камбағалликнинг ҳукумат белгилаб қўйган даражасидан ҳам анча паст. Унинг айтишига қараганда, мамлакатда камбағалликдан азоб чекувчиларнинг сони кейинги икки йилда бир мунча кўпайган. Канаданинг йирик шаҳарларидан бири Торонто аҳолисининг ҳар олтитасидан бири қашшоқликда яшайди.

●

Мадрид метросида юриш кишилар учун анча хавфли бўлиб қолди. Испания газеталари деярли ҳар куни метро станцияларида, платформа ва ҳатто поездларда ўғирликлар, уришишлар, қотилликлар рўй берганлиги ҳақида хабар беради. Кейинги вақтларда билет кассаларига тез-тез ҳужум қилина бошланди. Натижада метрополитен ишчилари ҳокимият бу масалаларга эътибор беришини талаб қилиб иш ташлашгача бориб етди.

«Паис» газетасининг хабар беришича, ҳукумат бунинг «чорасини топди». Метронинг шаҳар марказидаги икки станциясидаги кассалар қалин, ўқ ўтмайдиган кассалар ҳамда сейфлар билан алмаштирилди. Келгуси йилнинг январь ойи охирига қадар мавжуд 265 эски кассанинг ўрнига ана шундай кассалар ўрнатилади.

●

Индонезиянинг Ириан Жая вилоятининг аҳолиси уч ойдан буён грипп эпидемиясидан азоб чекмоқда. Касалликдан 162 киши ҳалок бўлди. Маҳаллий ҳокимият бутун кучини сарфлашига қарамай, бу офат бартараф этилмаётир. Чунки дори-дармонлар, юқори малакали медицина ёрдами етишмаётир.

АСАРТАРОШЛИК

«АСАРТАРОШЛИК» УСТАХОНАСИ ЯНГИЛИКЛАРИ

Муюлишдаги комиссион магазинга тутилган — бир марта истеъмолда бўлган қофиялар келди. Махсус кимёвий моддалар билан реставрация қилиниб деярли асли ҳолига келтирилган қофиялар сотила бошлади.

Ишлатилавериб яроқсиз ҳолга келган бу қофияларга қўли гул усталар янги ҳаёт бағишлаганлар.

Ўн етти ёшга тўлмаган шоирларга қофия сотилмайди.

УСТАХОНА МАЪМУРИЯТИ

ОБ-ҲАВО МАЪЛУМОТИ

(Радио хабаридан магнит лентасига ёзиб олинган)

Эртага Ёзувчилар союзида асосан ҳаво очиқ бўлади. Куннинг иккинчи ярмида секундига тўрт-беш метр тезликда майин шамол эсиб туради.

Танқидчилар секциясида шамол-тўполон бўлиб, қорга айланади.

Драматургия секциясида ҳавонинг намлиги 99 процентни ташкил қилади.

Поэзия секциясида иссиқлик ҳарорати сояда 38 даражада бўлади.

Проза секциясида момақалдироқ бўлиб, чақмоқ чақади. Момақалдироқ пайтида қўзиқоринлар потирлаб чиқиши кутилмоқда.

Сатира секциясида... (Эшиги берк бўлгани учун маълумот олиб бўлмади).

Эътиборларингиз учун раҳмат!

Тойлоқ ТОШТЕМИРОВ,
Илмий ходим

ҲАҚЛИ ТАЛАБ

Шаҳар ҳушёрхонасида дам олувчи гражданлардан шикоят хати олган эдик. Текшириш натижасида хатда келтирилган фактлар тўла тасдиқланди ва яна қўшимча талайгина камчилик ва нуқсонлар очиб ташланди.

Ҳушёрхонада «дам» олувчиларга етарли шароит туғдирилмаган. Эрталабки нонуштага бериладиган овқатга сарёғ солинмайди. Қаймоқ, сметана, кефир келтирилмайди.

Тушлик олдидан қора ва қизил икра мутлақо берилмайди. Кофе, какао ҳамда лимон ва апельсинлар дастурхонга тортилмайди. (Қази- қарталарни, морожний ва пирожниларни гапирмасак ҳам бўлади).

Дам олиш хоналари яхши жиҳозланмаган. Рангли телевизор йўқ. Спорт зали ишламайди. Чимён ва Оқтош саёҳатларига олиб борилмайди. Бадиий ҳаваскорлик тўгараги ишламайди. Дутор, танбур, най каби миллий чолғу асбоблари у ёқда турсин, ҳатто духовой оркестр ҳам йўқ.

Ҳушёрхона бошлиғидан олинган жавобда жумладан бундай дейилади:

«Танқидда кўрсатилган фактларга тўла қўшиламиз.

Биз сизга шуни мамнуният билан билдирамизки, шикоят ёзган собиқ «дам» олувчилар бизнинг доимий клиентларимиздир. Кўрсатган хизматларимиздан қониқмаган эканлар, навбатдаги« дам» олишларида намунали хизмат кўрсатишга тайёрмиз.

Шу муносабат билан қуйидаги тадбирларни амалга оширдик:

Ҳушёрхонага собиқ боксчи, каратэ ва самбо бўйинча чемпион йигитларни ишга олдик.

Улар ўз мутахассисликларини намойиш қилиб, «Дам олувчи»ларга намунали хизмат қиладилар.

Ҳушёрхонамизга марҳамат!»

ОҚЛОВЧИЛАР КЕРАК

Район юридик консультациянинг янги биноси битиш арафасида.

Юридик консультацияда вақтинча ишлаш учун оқловчилар (маляралар) керак.

ДИРЕКЦИЯ

ИЛМИЙ ФАНТАСТИКА ИШҚИБОЗЛАРИГА

Адабиётнинг илмий фантастика жанри кенг китобхонлар ўртасида ҳурмат ва эътибор қозонган оммабоп жанр экани ҳаммага маълум. Кундан-кунга илмий фантастикага қизиқишнинг ортиб бориши бу даъвойимизнинг исботидир.

Яқинда машҳур фантаст ёзувчимиз Ш. Ҳожиев келаси асрнинг биринчи ярмида бўладиган воқеаларни тўла илмий ва фантастик фаразлар билан исбот қилувчи «Дўппи таги бўш» деган роман ёзди.

Автор ўзининг илмий фаразларини жумладан шунфай тасдиқлайди:

«Икки минг ўттиз учинчи йилнинг тўкин кузи. Мевалар ғарқ пишган. Тўйлар авжида. Раққоса хиром қилади. Ҳофиз ширали овоз билан хониш қилади.

Шу пайт бир ширакайф йигит қўлида йигирма беш сўмлик пул билан гандираклаб келиб раққосанинг чаккасига қистирмоқчи бўлади. Шунда раққоса бундай хўрликка чидамай, даврадан йиғлаб чиқиб кетади. Ҳофиз ҳам дўпписига қистиришмоқчи бўлган пулларни эгаларига қайтиб беради. У микрофонни қўлига олиб бундай дейди:

— Азиз биродарлар, артистларга пул қистириш ўтган асрдан қолган сарқитдир. Сарқитларга ўт очайлик.

У шундай деб пул қистирилмаган дўпписини тиззасига бир уриб даврадан аразлаб чиқиб кетди...»

Асар жуда равон ўқилади. Роман дўконларга чиқарилган. Отарчи ҳофизларга навбатсиз сотилади. Кеп қолинг!

ЮБИЛЕЙ ТАНТАНАЛАРИГА ҲОЗИРЛИК

Ўн олтинчи туғруқхонанинг бош дояси Ойша опанинг туғилганига саксон йил, шу роддомда ишлай бошлаганига олтмиш беш йил тўлиши муносабати билан юбилей ўтказилади.

Шу роддомда туғилган йигирма уч минг граждан юбилей тантаналарига қатнашиш истагини билдирди.

«Юбилей «Пахтакор» стадионида ўтказиладиган бўлди.

ҲОДИСА

«Асартарошлик»нинг район филиали устаси Х. Ҳошимов сентябрнинг йигирманчи куни сочини олган клиентларга қон чиқазмай хизмат қилди.

МИННАТДОРЧИЛИК ТУЙҒУЛАРИ

Мен умуман уйланмоқчи эмасдим. «Союзпечать» ходимларининг айби билан уйланишга мажбур бўлдим.

«Ўзбекистон физкультурачиси» газетасига ёзилиш учун «Союзпечать» бўлимига мурожаат қилганимда газета ўрнига «Саодат» журналига обуна қилиб қўйибдилар.

Шундоқ яхши журнал хотинсиз уйда ўқилмай ётмасин, деган эзгу ният билан уйланишга мажбур бўлдим. Келинингиз журнални иштиёқ билан ўқимоқда.

Келгуси йилга «Ғунча» журналига обуна бўлишга мажбурман.

Умуман олганда, газета ва журналларга обуна бўлиш бахт келтиради. Бунга менинг бахт ва роҳатга тўла оилавий ҳаётим гувоҳ бўлади.

Ким эдиму, ким бўлдим! Яшасин обуна!

ТУЗАТИШ

Кечаги эълонда Хотам сўзи Мотам деб хато ёзилган. Шуни Отам деб тузатиб ўқишларингизни ўтиниб сўрайман.

КЕЛАЖАКНИНГ МЕВАСИ

«Асартарошлик» устахонасининг деворий газетасида етмиш икки ёшга кириб хотин устига уйланган Адҳам Гулматов қаттиқ танқид қилинган эди.

Устахонага Гулматовдан хатоларни бўйинга олган мазмунда хат келди.

«Танқид келажакнинг меваси, деб тушинаман. Энди бундай хатолар такрорланмайди. Ёшлигимни назарда тутиб гуноҳимдан ўтишларингни сўрайман».

Келажакнинг меваси Гулматовга муваффақиятлар тилаймиз.

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

«Асартарошлик» устахонасининг ноижодий коллективи «Саид Аҳмадулло» медалига номзодлар рўйхатини кўриб чиқди. Кенг ишқибозлар муҳокамасига қуйидаги номзодларни ҳавола қилади.

1. Неъмат Аминовга. Ҳали ёзмаган асари учун.

2. Пиримқул Қодировга. Сатирага тоқати йўқлиги учун.

3. Марҳум Насриддин Афандига. Сатирамизнинг шу аҳволга тушганини кўрмай ўлиб кеттани учун.

4. С. Аҳмадуллога. Ўз номига медаль таъсис этишга розилик бергани учун.

5. Эргаш Каримовга (хизмат кўрсатган артист). Ҳали хизмат кўрсатмаган Роза Каримованинг эри бўлгани учун.

6. Қашқир, бўри ва йўлбарсга. Масалчи С. Абдуқаҳҳорни шу пайтгача еб қўймаганлари учун.

7. Н. Акага (ёзувчилар союзининг ахраниги). Союз эшигидан халтурачиларни киритмаётганлиги учун.

«Асартарошлик» барча ҳажв ишқибозларидан юқорида табаррук номлари зикр қилинган кишилар ва уларнинг асарлари тўғрисида ҳаппайи-ҳалол фикрларини ёзма ва ёки оғзаки, жуда бўлмаганда таниш-билиш, қариндош-уруғлар орқали хабар қилишларини сўраймиз.

Медаль ғолибларни кутмоқда!

АДАБИЕТ ВА МЕДИЦИНА ҲАМКОРЛИГИ

(ЯНГИЧА ДАВОЛАШ УСУЛИНИ ШАРҲЛАЙМИЗ)

I Муқаддима

Қурбон Донёрнинг «Шилта» романи босилиб чиққанига ҳам икки йилдан ошди. Аммо бу китоб тўғрисида на матбуотда, на ёзувчилар анжуманида гап бўлди. Зар қадрини заргар билар, дегандек бу китоб охири оқибатда китобхон томонидан юқори баҳоланди ҳамда жуда машҳур бўлиб кетди.

Воқеа бундоқ бўлган эди. Асаб касалига йўлиққан Н. исмли беморга туғилган куни «Шилта»ни совға қилишади. Асабим қўзиған пайтларда эрмак қиларман, деб китобни бир ярим йил сақлаб юради. Иттифоқо бир куни «Шилта»ни қўлига олиб ўқий бошлайди. Тўрт саҳифа ўқиши билан уйқи босади. Ўзига игна тиқиб уйқини қочириб, яна ўқишга киришади.

Шуни ҳам айтиб қўяйликки, Н. бир сўзли, ўжар одам эди. Айтган ишини қилмай қўймасди. У «Шилта»ни ўқимасдан бошқа иш қилмайман, деб ўзига сўз бериб қўйди. Шунинг учун ҳам китобнинг ярмига келгунча ўзига эллик икки марта игна тиқиб, уйқусини қочирди. Эртасига яна ўқишга тушиб кетди. Бу гал ўзига саксон марта игна тиқди. Тўқсон иккинчи игна сонига санчилганда «Шилта»нинг охирги саҳифаси тугаган эди.

II Консюлиум

Н. ҳар йили шаҳар касалхонасининг асаб касалликлари бўлимида медицина кўригидан ўтар эди. Бу галги кўрикда унда асаб касаллигидан ном-нишон топилмади. Профессорлар, доцентлар бу кутилмаган ўзгаришдан ҳайрон эдилар. Бош невропотолог профессор Маннопов ўзи Н.га бир неча савол билан мурожаат қилди.

Савол. Кейинги ойларда қандай дорилар истеъмол қилдингиз?

Жавоб. Ҳеч қандай.

Савол. Бу йил қайси курортда дам олдингиз?

Жавоб. Уйимдан ташқарига чиқмадим.

Савол. Уйингизда нима билан шуғулландингиз?

Жавоб. Қ. Донёрнинг «Шилта»сини ўқидим.

Савол. Ўқиш процессида ўзингизни қандоқ сездингиз?

Жавоб. Уйқим келаверди. Тинмай ўзимга игна тиқиб уйқимни қочириб ўқидим.

III Хулоса

Невропотологлар узоқ мулоҳазадан кейин бемор Н. игна билан даволаш усулидан беихтиёр фойдаланган, ўзи сезмаган ҳолда бадиий адабиёт ёрдамида касалликдан мутлақо қутилган деб хулосага келдилар.

Профессор Маннопов врачларга хос ҳусниҳат билан блокнотига лотин алифбосида «шилта» деб ёзиб қўйди.

IV Сўнгги сўз

Яқинда «Медицина» нашриёти «Шилта»ни ҳар саҳифасига игна қадаб босмадан чиқарди.

Роман қўш печатли махсус рецепт билан аптекаларда сотилмоқда.

ДРАМА САҲНАДАН ТУШДИ

Драматург Оппоқ Қораевнинг янги асари театрда ўқиладиган бўлди. Ижодий коллектив саҳнага стол-стул қўйиб О. Қораевнинг келишини кутарди. Ниҳоят, Қораев қўлтиғида пьеса билан саҳнага чиқиб кела бошлади. Иттифоқо декорация тахтасига қоқилиб, мувозанатини йўқотдию чалқанчасига йиқилди. Йиқилиб тушиш процессида қўлтиғидаги пьеса отилиб чиқиб саҳнанинг пастига, биринчи қаторга келиб тушди.

Шундай қилиб, Оппоқ Қораевнинг пьесаси биринчи куниёқ саҳнадан тушиб кетди.

УСТАХОНАГА ХАТ

Мен умримда бировга ҳасад қилмаганман. Ўзгаларнинг камчилигига куйиб ўртанаман. Бошқалар қилган хато мен учун ҳам хатодир. Айниқса, ҳасадгўйлик менга ғирт бегонадир.

Агар мен ҳасад қиладиган бўлсам, . Абдураҳмон Муқимовга ҳасад қилардим. Чунки у олти хонали кооператив уй олди. Индамадим. Индаш қаёқда, мутлақо гаплашмай қўйдим. Куёви ишхонасидан виговор олганини эшитиб бирон оғиз сўз айтмадим, ичимда баттар бўл, деб қўя қолдим. Қизи йигирмага кирай деб қолди, ҳалигача остонасидан совчи ҳатламайди. Яхши бўлса йигирмага етай деган қиз уйда ўтириб қолармиди. Ўғли ишга ҳукуматнинг машинасида бориб ўша машинада қайтиб келади. Бир оғиз сўз айтмайман. Қани, қачонгача машинада юраркин, бир куни келиб биз қатори автобусга чиққанини ҳам кўраман.

Хотинимнинг айтишига қараганда, Муқимовнинг хотини уйда ҳам саккиз тепки атлас кийиб юрармиш. Келини саҳнада оёғини кўтариб ярим яланғоч балет деган ўйин қилармиш.

Ўтган ойда Муқимовникига тўрт марта меҳмон келди. (Таксида келганлар ҳам бор). Бу ой уч марта меҳмон келди. Тўққизта «Волга», ўн битта «Жигули», бешта «Москвич» эшиги олдида ярим кечагача кутди. (Келиб-кетган таксилар ҳисобга кирмайди).

Қудаларининг бири гўшт дўконида ишлайди. бири сартарош деб эшитаман . Аниғини кейин ёзиб юбораман.

Хуллас, гапларимнинг мазмунига қараб менинг ҳасадгўйликка мутлақо алоқам йўқлигига қаноат ҳосил қилган бўлсангиз керак.

Мабодо мени судга чақириб қолгудек бўлишса, тарафимни оларсизлар деган умид билан.

М. М.

Рассом А. ХОЛИҚОВ

ҚУЛОҚҚА ЧАЛИНГАН ГАПЛАР

«Бир марта яхшилаб кулиш олтита тухум еганнинг кучини беради».

(Товуқ фермасининг тухум йиғувчиси айтган гап).

* * *

Ажойиб комедия намойиш қилинарди. Залда тинимсиз кулги. Кулгидан театр зали гумбирлаб ёрилиб кетаман дейди.

Аммо бир томошабин сира кулмас, саҳнага қараб қовоғини солганча миқ этмасди. Унинг бу қилиғига саҳнадаги артистлар ҳам ҳайрон, кулаётган томошабинлар ҳам.

— Бу одам нега кулмайди? — деб сўради бир томошабин ёнида ўтирган шеригидан.

— Қайдам, театрга келиш олдидан тўйиб тухум еб олган бўлса керак.

ЭЪТИРОФ

Атоқли мухбирларимизнинг муҳаббат тўғрисида ёзган ашула шиғирларини ўқиганман. Тўғрисини айтиб гапирсам уларнинг «муҳаббат» битта бўлур, деган китобларига ишонмасдим. Ёшим палон жойга бориб ва ҳамда ўз бошимдан ўтказганимдан кейин муҳаббатнинг битта бўлишига ишондим.

Икки боласи билан хотинимни қўйиб ёшгина қизга уйландим. Янги хотиним кўп қилиқлар чиқазиб мени қийнади. Ҳой, Муҳаббат, мунча мени қийнайсан, десам ҳам писанд қилмади. Ана шундан кейин аввалги хотиним Муҳаббатхонни эсладим. Мухбир шоирлар тўғри айтишган экан, муҳаббат битта бўлади, деб.

Ана шундан кейин кичик Муҳаббатни қўйиб аввалги Муҳаббат деган хотиним билан ярашдим.

Қилиб қўйган хатойим учун мухбир шоирлардан узр сўрайман.

Доимжон СУЯРБЕКОВ

«АСАРТАРОШЛИК» КОНСУЛЬТАЦИЯ БЮРОСИ

«Ҳар ким ўз мутахассислиги бўйинча ишлаши шарт деган принцип амалга ошириляпти.

Менинг касбим иғвогарлик. Завхозликдан бўшасам ўз мутахассислигим бўйинча ишга оладиларми?

П. ҒАЙИРОВ

Ўр. П. Ғайиров!

Иғвогарлик тан соғлиққа зарарли касб ҳисобланади. Бу касбдаги кишилар жуда тез пенсияга чиқарилади. Пенсия муддати ўтиб кетгани учун сизни иш билан таъминлаб бўлмайди.

* * *

Мен Улуғ Ватан уруши йилларида "халқимизга мадор бўлсин, деб тўрт йил сурункасига кечани-кеча, кундузни-кундуз демай, жонимни фидо қилиб нон дўконида ишладим. Ўша йиллари орттирган пулларим жонимга оро кириб йигирма йилча зориқмай бола-чақамни боқдим. Яқинда ўн бешта аёллар жемпери, ўн битта эркаклар импорт туфлиси билан қўлга тушиб қамалиб қолдим.

Суд пайтида менинг уруш йилларидаги нон дўконида фидокорона қилган хизматларим ҳисобга олинадими?

Иштаҳа КАРНАЙБЕКОВ

Ҳур. ўр. Карнайбеков!

Суд пайтида албатта уруш пайтидаги «хизматларингиз» ҳисобга олинади. Суд ўша йиллари қилган ишларингизни биладиган анчагина гувоҳларни сўроқ қилиб тайёр бўлиб турипти.

* * *

Олтинчи, еттинчи, саккизинчи декабрь кунлари ёмғир ёққани сабабли ишга боролмадим. Тўққизинчи куни заводга борсам, мени ишдан бўшатиш тўғрисида буйруқ чиқибди. Шу тўғрими?

Темир ХЎЖАЕВ

Ҳур. Ўр Темир Хўжаев!

Сизни ишдан бўшатишлари нотўғри. Ёғингарчилик пайтида ишга бормасликка тўла ҳаққингиз бор. Чунки исмингиз Темир бўлгани учун ёғингарчиликда занглаб қолишингиз мумкин. Айтиб қўямиз, буйруқ бекор қилинади.

УСТАХОНАДА АЙТИЛГАН ЛАТИФАЛАРДАН

Оғзидаги ҳамма тишларини қурт еган бир бемор тиш докторига келди. Доктор тишларни кўраркан, сўради.

— Бемор, қаерда ишлайсиз?

— Умрим бино бўлиб бирон жойда ишламаганман.

Доктор тишларни суғуриб ташлади.

— Ия, ия, — деди бемор. — Ўзи бешта тиш қолган эди, уларни ҳам олиб ташладингиз-ку.

— Хафа бўлманг. Энди сизга тишнинг кераги йўқ. Бизда ишламаган тишламайди.

* * *

Бир маст ҳайвонот боғидаги бўри қамалган қафасга ёпишиб йиғлар эди.

— Тоғажон, қамалганингизни яқинда эшитдим, вақтида хабар ололмагани учун нодон жиянингизни кечиринг.

Унинг бу хил фарёд урушига ҳайрон бўлиб қараб турган томошабинларга бир одам тушунтирарди.

— Бу боланинг тоғаси совхозда қўй фермасининг мудири эди. Бир юз саксон қўйни гумдон қилгани учун қамалган. Бу бола бўрини тоғам, деб ўйлаяпти.

* * *

Бир одамга гўшт керак бўлиб бозорга борди.

— Менга икки кило сон гўшти керак эди.

— Мана сон гўшти, марҳамат, — деди сотувчи.

— И, бу сон гўшти эмас, қовурға-ку.

— Э, омон бўлинг, ака, сон гўшти деб шуни айтадида. Ахир, буни шу бугун эрталаб гўшт комбинатидан сонга бойлаб олиб чиққанмиз.

АСАРТАРОШЛИК ПОЧТАСИДАН

Дадам раҳматли газетага танқидий мақола ёзганда беш проценти тўғри бўлса бас, босилаверади, дегандилар.

Бугун юбораётган танқидий мақоламнинг олти проценти тўғри. Агар бир проценти ортиқчалик қилаётган бўлса бемалол қисқартиришларинг мумкин.

* * *

Поэзия секциясида Ашъорийнинг янги шеърлар тўплами муҳокама қилинди. Сўзга чиққанлар Ашъорийнинг бу тўплами турган-битгани хатолардан иборат эканини исбот қилиб бердилар.

Ашъорий муҳокама қатнашчиларига миннатдорчилик билдириб, шеър тўла халтасини бўйнига илиб, чиқиб кетди.

Уни кузатиб қолганлар: «Ашъорий умрида бир марта хатоларини бўйнига олди», деб баҳоладилар.

Рассом Ҳ. СОДИҚОВ

ТАЖРИБА АЛМАШИШ

Ўз амалини суиистеъмол қилмасин, деб тулкини қўй фермасига, бўрини парранда фермасига мудир қилишди.

Бўри товуқни емади. Аммо товуқларнинг сони камаяверди. Тулки қўйни емади, аммо қўйларнинг сони кундан-кунга камаяверди.

Бунинг сирини ҳеч ким билмасди. Ҳамма гапдан хабардор зағизғон катта мажлисда сирни очиб қўйди.

— Азиз биродарлар, бўри қўй фермасига, тулки товуқ фермасига ҳар куни тажриба алмашишга бориб туришади. Тулкининг туғилган кунига товуқ юборилади, бўрининг туғилган кунига қўй юборилади.

Булардан ташқари, қўй фермаси кўп тармоқли бўлсин, деб йигирма-ўттизта товуқ боқилади, товуқ фермаси кўп тармоқли бўлсин деб ўн-ўн бешта қўй боқилади.

Бўри ҳам, тулки ҳам ўзларини оқлаш учун жиддий баҳона топишди.

— Азиз дўстлар, жамоат мулкига қўл тегизмаймиз. Директорский фонддан фойдаланамиз, холос.

— Манаву бошқа гап, — деди — Раислик қилувчи.

НОВАТОР ОТАРЧИ

Отарчи — яллачи Раҳмат Бакиров тўйларга хизмат қилишнинг янги усулини ихтиро қилди.

У шу йилнинг сентябрь ойидан бошлаб тўйларга борганда битта чирмандачи, битта раққоса ҳамда битта омонат касса ходими (ўз жияни) билан борадиган бўлди.

Тўйда энди пул қистиришларга барҳам берилди. Пул қистиришни истаган (истамай кўрсинлар-чи!) кишилар тўппа-тўғри Бакировнинг жияни — омонат касса ходими олдига келиб, Бакиров номиға пул ўтқазадилар.

Новатор отарчининг бу ихтироси бошқа отарчилар томонидан кенг қўллаб-қўлтиқланмоқда.

СПОРТ ЯНГИЛИКЛАРИ:

ЙИҚИЛГАН ПОЛВОНЛАР ДИҚҚАТИГА

Район спорт комитети «Спартак» стадионида йиқилган полвонларнинг анъанавий учрашувини ўтқазади.

ПРОГРАММАДА:

1. Район ёш спортчиларининг табриги.
2. Энг кўп йиқилган полвонга совруи топшириш.
3. Ветеран йиқилувчиларнинг стадион бўйлаб тантанали паради.
4. Йиқилган полвонларнинг область олимпиадасига вакиллар сайлаш.
5. Енгилганлар ва йиқилганлар уюшмасининг уставини тасдиқлаш.

ХИЗМАТ—БЕМИННАТ

Маиший хизмат комбинатининг илғор тандирчиси Х. Қорабоев билан Н. Турдиев давлатдан хомашё олмай маҳсулот яратиб даромад келтирмоқдалар. Улар адрдан тупроқ олиб келиб, лой қориб, жун қўшиб тандир ясайдилар. Шу билан улар комбинатимизнинг молиявий аҳволини яхшилашга ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар.

Б. ДОДАЕВ,
Комбинат технологи

(«Ҳурматли ўқувчилар! Ушбу мақола корректор Раҳмат аканинг айби билан нотўғри босилган. Газетамизнинг навбатдаги сонида бу мақола ўрнига бошқа мақола босиб сизни хурсанд қиламиз, деган умиддамиз. Хатога йўл қўйган корректор Раҳмат ака хатоларини тушуниши учун Ялтага юборилди).

САНЪАТ ОЛАМИДА

ҚЎШАЛОҚ КАСБ ЭГАЛАРИ

Халқ куйларини қайта ишлайдиган композиторлар учун «Асартарошлик» қошида самбо кураши тўгараги ташкил қилинди.

Тўгаракни битириб диплом олган композиторлар концертдан кейин уйларига бешикаст етиб олишлари мумкин.

БОЛАЛАРИНГИЗГА ЎҚИБ БЕРИНГ

ПЕДАГОГИК ПОЭМА

«Саккиз бошли аждаҳо кўзларидан учқунлар сачратиб, оғзидан ўт пуркаб она билан болага ҳужум бошлади. У бир зарба билан онанинг танини пилка-пора қилиб юборди. Қон дарё бўлиб оқди. Энди саккиз бошли аждаҳо беланчакда ётган бола томон момақалдироқдек гумбирлаб кела бошлади. Бола бечора юм-юм йиғлаб зорфарёд қиларди..» Энди болажонларим, жой-жойингизга бориб яхши тушлар кўриб ётинг. Эртакнинг давомини эртага айтиб бераман.

(Болалар учун эшиттиришдан)

ЧЕТ ЭЛ ЮМОРИ

Театрда битта ҳам томошабин йўқ эди.

— Демак, сизнинг пьесангиз томошабинларга ёқмабди, — деди директор асар авторига.

— Қизиқмисиз, битта ҳам томошабин келмаганидан кейин пьесанинг ёққан-ёқмаганини кимдан сўраб биласиз? — деди ҳайрон бўлиб автор.

* * *

— Яқинда чизган суратим сизга ёқдими? — сўради рассом танқидчидан.

— Нима десам экан, қайдам, бундан ҳам ёмонроқ бўлиши мумкин эди, — деди танқидчи.

— Нимага мени ҳақорат қиляпсиз, тезда сўзларингизни қайтиб олинг! — қичқирди рассом.

— Майли, майли, қайтиб олдим, Асарингиз бундан ёмонроқ бўлиши мумкин эмас!

Немисчадан
И. ПАРДАЕВ
таржимаси

АЗИЗ ГАЗЕТХОНЛАР!
СИЗ «ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ» ГАЗЕТАСИГА ОБУНА БЎЛДИНГИЗМИ?
ОБУНА БАҲОСИ БИР ЙИЛГА 5 СЎМ 16 ТИЙИН, ОЛТИ ОЙГА 2 СЎМ 58 ТИЙИН.

Ҳурматли журналхонлар!

Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзининг органи «Ёшлик» журналига 1984 йил учун барча «Союзпечать» агентликлари ва алоқа бўлимларида чекланмаган миқдорда обуна давом этмоқда.

Журналимизга ўзингиз яшаб турган жойдаги алоқа пунктларида бемалол обуна бўлишингиз мумкин.

Обуна масаласида бирор жойда рад жавоби олсангиз, редакцияга мурожаат қилишингизни сўраймиз.

Бизнинг телефон: 32-54-73, 32-26-06.

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ
БАҲОСИ 10 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ва САНЪАТИ

«ЛИТЕРАТУРА И ИСКУССТВО УЗБЕКИСТАНА»

Орган союза писателей Узбекистана и Министерства культуры Узбекской ССР.

Бош редактор: Одил ЁҚУБОВ
Редколлегия: Раҳим АҲМЕДОВ, Рамз БОБОЖОН, Собир БОБОЕВ, Барот БОЙҚОБИЛОВ, Эркин ВОҲИДОВ, Иброҳим ҒАФУРОВ (бош редактор ўринбосари), Саъдулла ҚАРОМАТОВ, Асқад МУХТОР, Абдулла ОРИПОВ, Назир САФАРОВ, Ўлмас УМАРБЕКОВ, Маматқул ҲАЗРАТҚУЛОВ (масъул секретарь), Тўлепберган ҚАЙИПБЕРГАНОВ, Тўлқиной ҚОДИРОВА, Лазиз ҚАЮМОВ, Малик ҚАЮМОВ, Сора ЭШОНТЎРАЕВА.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ: Тошкент—700029, Ленин кўчаси 41.
ТЕЛЕФОНЛАР: Бош редактор — 33-52-91, 32-57-42, қабулхона — 32-54-71; бош редактор ўринбосари — 33-43-65, 32-54-66; масъул секретарь—33-49-93, 32-58-49; БЎЛИМЛАР: ижтимоий-сиёсий — 32-56-50; танқид ва адабиётшунослик — 32-55-98; поэзия ва проза —32-55-78; санъат—32-56-48; сатира ва юмор —32-56-49; фотолаборатория — 32-58-95.

Р. 03189. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашри ёйтининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси Тошкент шаҳри. Индекс 64593 Б. 3255. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.